

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 45.

Lördagen den 27 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning jordbruksutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen ävensom sex i ämnet väckta motioner.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen.
(Forts.)

12 § i Kungl. Maj:ts till riksdagen för yttrande överlämnade förslag till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation föredrogs; och begärdes ordet därvid av

Herr Hermelin, som yttrade: Herr talman! På grund av det beslut, som kammaren beträffande de proportionella valen fattade före middagen, har jag nu intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag till uttalande beträffande förevarande paragraf godkändes.

17 § hade i förslaget följande lydelse:

17 §.

1 mom. Förvaltningsutskottet består av hushållningssällskapets ordförande, vice ordförande och sekreterare, vilka utöva samma befattningar inom utskottet, en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot, samt högst 8 därtill av hushållningssällskapet bland dess ledamöter för en tid av högst fyra år valda ledamöter.

För envar av de valda ledamöterna väljes minst en suppleant.

Kungl. Maj:t äger jämväl utse suppleant för den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten.

Utskottet hade ansett sig icke kunna förorda det i paragrafen intagna stadgandet, att Kungl. Maj:t skulle äga utse en ledamot i förvaltningsutskottet.

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Nilsson* i Tånga, *Hagfält* och *Björk*, som ansett, att utskottet bort yttra sig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr *Björk*: Herr talman! Vid denna paragraf har av herr *Nilsson* i Tånga m. fl. fogats en reservation.

I den kungliga propositionen föreslås, att en ledamot av hushållningssällskapets förvaltningsutskott skall utses av Kungl. Maj:t jämte »åtta av hushållningssällskapets bland dess ledamöter för en tid av högst fyra år valda ledamöter». Utskottet säger sig icke kunna finna, att tillräckliga skäl tala för införandet av en dylik bestämmelse. Under förutsättning att ovanberörda stadgande bortfaller anser utskottet, att såsom en given följd härav antalet ledamöter, som skola väljas av hushållningssällskapet, bör ökas från högst 8 till högst 9.

Jag är av den uppfattningen, att då hushållningssällskapets verksamhet till så väsentlig del bestrides av statsmedel, bör enbart detta leda till att Kungl. Maj:t genom en sin ledamot bör ha inflytande inom förvaltningsutskottet, särskilt med hänsyn till medlens användning. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har tidigare i dag motiverat denna ståndpunkt, och jag skall icke upprepa de skäl, som anfördes.

Jag skall, herr talman, be att få föreslå, att riksdagen må besluta, att man ingenting har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande § 17.

Herr förste vice talmannen *Hamilton*: Herr talman! Då det är av mycket liten betydelse, om Kungl. Maj:t utser ett ombud i hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller icke, men då socialdemokraterna så hårt hålla på att så skall ske, skall jag icke sätta mig emot detta förslag.

Herr *Andersson* i Grimbo: Herr talman! Den förändring, som här föreslås beträffande sammansättningen av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, gör till att det hela blir mera byråkratiskt. Saken bör emellertid icke få utvecklas på det sätt, som herr *Björk* hemställde. Hittills ha vederbörande inom länet fått lov att själva utse medlemmar i förvaltningsutskottet; nu däremot skulle, enligt vad Kungl. Maj:t och herr *Björk* föreslagit, regeringen utse en ledamot. Vad skall det tjäna till? Jo, säger herr *Björk*, då statsmedel i så väsentlig mån här komma till användning, bör även Kungl. Maj:t ha något inflytande. Ja, skall den grunden gälla, får väl regeringen utse nästan alla ledamöter åtminstone uti en del hushållningssällskap. Men om vi gå tillbaka till tiden för uppkomsten av hushållningssällskapen, så känna vi till, att det var brännvinsmedlen, som sällskapen ursprungligen hade att röra sig med; först när dessa blevo indragna till staten, fingo sällskapen i

gengäld direkta statsanslag. Därför ligger saken inte så till, att det här gäller statsmedel i vanlig mening, utan det rör sig endast om en ersättning, som sällskapen äro berättigade till.

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.

(Forts.)

Det skall väl även innebära en slags kontroll, att en ledamot i förvaltningsutskottet utses av Kungl. Maj:t. Därmed bli emellertid hushållningssällskapen icke längre den fria institution, som de hittills varit. I och med detsamma uppstår nämligen hinder för dess rörelse- och handlingsfrihet. Det ligger ju nära till hands, att denne statens ledamot av förvaltningsutskottet kommer att taga sig något annorlunda ut än de övriga. Syftemålet med hushållningssällskapens verksamhet är ju att på detta område få fram sakkunniga personer. Kan då Kungl. Maj:t bättre än ledamöterna själva leta fram de personer, som ha stort intresse för jordbruket? Jag tror tvärtom, att det kan komma att gå så, att personer utses, som icke ha visat något särskilt intresse eller gedigen insikt om förhållandena i länet utan blir det säkerligen andra skäl som göra sig gällande vid korandet av sagda ledamot.

I många fall skulle det väl för övrigt bli landshövdingarna, som komme att föreslå Kungl. Maj:t vem som skall väljas. Under sådana förhållanden kommer det att utses någon, som står högt i anseende hos länsstyrelserna, och det är inte sagt, att denne är den mest lämpliga. I vanliga fall blir det säkert ingen utav det vanliga folket.

Det står i en annan paragraf i detta utlåtande, att landshövdingen skall vara närvarande vid hushållningssällskapets sammanträde. Det ligger då nära till hands, att det blir landshövdingen, vilken ju skall övervaka allt möjligt i länet, som i detta fall blir statens ombud. Jag kan inte se, att man vinner något med en dylik reform. Skola vi bibehålla en fri institution härvidlag och skola vi ha det demokratiskt ordnat, så bör väl folket självt utse sina ombud såsom hittills. Sällskapen ha ju hittills skött sig på ett sådant sätt, att jag inte tror man kan tillvita dem, att de icke i alla avseenden handlat som de bort. Vad kontrollen beträffar, har ju lantbruksstyrelsen att övervaka sällskapen och ge föreskrifter på åtskilliga sätt. Man behöver därför inte befara, att förvaltningsutskottet gör sig skyldigt till missbruk vid handhavande av sitt uppdrag.

Jag ber därför att få förena mig med herr förste vice talman och yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **L i n d e r s**:
Herr talman! Det brukar ju vara kutym, att, när staten lämnar stora anslag till något ändamål, man ser till, att något dess ombud utses för att utöva tillsyn och kontroll över förvaltningen. Det synes mig då, som om man, när man nu står i begrepp att verkställa denna omorganisationen — en omorganisation, som inte kan undgå att kosta staten pengar — sörjer för att medlen förvaltas i den rätta riktningen.

Herr Andersson i Grimbo förmenar, att detta skulle vara ett

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.

(Forts.)

steg i odemokratisk riktning. Jag får säga, att då jag i mitt förslag dels har ökat antalet utav förvaltningsutskottets ledamöter, som skola väljas av sällskapet, med ytterligare två, dels upptagit ytterligare denna representant, så kan detta väl icke verka i odemokratisk riktning. Såvitt jag kunde förstå av herr Anderssons i Grimbo uttalande nyss, så förutsätter han i varje fall icke, att den, som Kungl. Maj:t utser, kommer att rösta ned alla de övriga, utan tvärtom har endast sin andel av inflytandet. Jag tror, att tryggheten och förtroendet mellan statsmakterna och sällskapen vinna på, om andra kammaren nu förenar sig om yrkandet på att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har ju tydligen icke längre samma betänkligheter som tidigare, då utskottets ärade ordförande nu har anslutit sig till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr statsrådet Linders säger, att tryggheten skulle vinna på, om vi lämnade Kungl. Maj:t det förtroendet att utse en ledamot i förvaltningsutskottet. Ja, man ser ju sakerna olika på olika tider. Om man tänker på, hur det förhöll sig med första och andra kammaren, så ansågs det icke nog demokratiskt, att Kungl. Maj:t skulle utse talmän, utan kamrarna skulle själva utse dessa. Men nu säger herr jordbruksministern, att ledamöterna i förvaltningsutskottet kunna avsäga sig den rätt att utse sina förtroendemän, som de tidigare haft.

Hur är det då egentligen med demokratin här i kammaren? Jag kan med hänsyn till vad ovan sagts beträffande riksdagen icke inse annat, än att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke är konsekvent i detta fall.

Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på godkännande av utskottets uttalande i fråga om förevarande paragraf samt vidare på bifall till det av herr Björk under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Andersson i Grimbo begärde emellertid votering, till följd av nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill att kammaren i fråga om 17 § i förevarande förslag till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation bifaller det av herr Björk under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt jordbruksutskottets i dess utlåtande nr 53 gjorda uttalande angående berörda paragraf.

Voteringen utvisade 80 ja mot 60 nej, vid vilken utgång kam- *Ang. omorga-*
maren således bifallit det av herr Björk under överläggningen fram- *nisation av*
ställda yrkandet. *hushållnings-*
sällskapen.

(Forts.)

22 § lydde sålunda:

22 §.

1 mom. Envar vid hushållningssällskaps ordinarie årssammanträde närvarande röstberättigad åtnjuter dagtraktamente för högst tre sammanträdesdagar ävensom ersättning för resekostnaden fram och åter, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde.

2 mom. Har Kungl. Maj:t enligt 6 § 2 mom. förordnat om extra sammanträde, åtnjuter envar därvid närvarande röstberättigad efter samma grunder, som i 1 mom. i denna paragraf anges, dagtraktamente under en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnaden till och från sammanträdet.

3 mom. Ersättning enligt 2 mom. gäldas direkt av statsmedel.

I avseende å denna paragraf hade utskottet ansett sig böra föreslå, att resekostnads- och traktamentsersättning för inställelse vid ordinarie sammanträde i enlighet med de grunder i övrigt, som angäves i 1 mom. av den föreslagna paragrafen, måtte utgå direkt av statsmedel vid *ett* ordinarie sammanträde årligen, traktamentsersättning dock endast för en sammanträdesdag.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Hamilton*;

av herrar *Nilsson* i Tånga, *Sjöblom*, *Hagfält* och *Björk*, som ansett, att utskottet bort yttra sig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag;

av herrar *Hermelin*, *Lundell*, *Andersson* i Grimbo, *Silfverschiöld* och *Gabrielsson*, som ansett att, i de fall då ärendenas särskilda vikt påfordrade två ordinarie sammanträden för representantskapets behöriga upprätthållande, sådan bestämmelse borde lämnas, som berättigade till ersättning för två ordinarie sammanträden enligt vad utskottet föreslagit beträffande ett ordinarie sammanträde; samt

av herr *Hellström*.

Efter föredragning av paragrafen anförde:

Herr *Hermelin*: Herr talman! Vi hava nu den punkt, som tidigare talades om, nämligen rörande ersättning till ombuden vid de ordinarie sammanträdena. Jag vill först nämna för kammaren, att det insmugit sig ett litet fel i trycket, nämligen i den av mig m. fl. avgivna reservationen, där det har gjorts en hänvisning till § 5, det skall tydligtvis vara § 6.

Om nu kammaren går in på den principen, som uttalats av utskottet, eller att de hushållningssällskap, som så önska, i sina stad-

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.
(Forts.)

gar kunna införa bestämmelser om två ordinarie sammanträden, är det alldeles givet, att Kungl. Maj:t eller statsmakterna — hur man nu vill kalla det — få lov att söka gardera representantskapets behöriga upprätthållande genom bestämmelser om ersättning för inställelse. Annars kan man naturligtvis tänka sig, att om hushållningssällskapen hålla ett andra sammanträde i sådana fall, då ärenden av särskild vikt det påfordra och ingen ersättning då lämnas, representanterna icke få tillfälle att infinna sig. Jag vill därför, då jag anser, att detta är en kardinalpunkt i organisationsförslaget, hemställa om en sådan ändring i utskottets utlåtande beträffande § 22, att i den sista punkten insättes en bestämmelse om att ersättning bör utgå för två ordinarie sammanträden i stället för ett ordinarie sammanträde, detta nämligen följdriktigt, då kammaren redan uttalat sig för införande där så erfordras av två ordinarie sammanträden. Efter ett eventuellt bifall till det av mig nu avgivna förslaget, kommer jag sedermera att yrka en ändring i klämman i utskottets hemställan, att vad som där säges om *en* sammanträdesdag utgår. Till detta skall jag emellertid återkomma sedan.

För närvarande yrkar jag godkännande av utskottets uttalande i förevarande del med den ändring beträffande formuleringen i sista punkten, som jag nyss angivit.

Herr Sjöblom: Herr talman! Kungl. Maj:t har ju i denna paragraf föreslagit, att ersättning skall utgå till röstberättigade ombud vid hushållningssällskapens ordinarie årssammanträde med dagtraktamente för högst tre dagar samt fri resa fram och åter, enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingsksammanträde.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit i mom. 2, att om Kungl. Maj:t enligt 6 § förordnar om extra sammanträde, utgår ersättning efter samma grunder till ombuden, men att dagtraktamente utgår endast för en dag. Nu har utskottet här föreslagit, att resekostnads- och traktamentsersättning för inställelse till ordinarie sammanträde skall utgå i enlighet med nämnda grunder, men att ersättningen skall utgå direkt av statsmedel och dagtraktamente för allenast en sammanträdesdag.

Jag har vid den här punkten reserverat mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Nu innebär ju ett föregående beslut, såsom friherre Hermelin sade, att det kan hitta på att bli två ordinarie sammanträden, och att ersättning bör utgå till båda sammanträdena.

Jag har den uppfattningen, att det vore lämpligare, om riksdagen stannade vid att ersättning skall utgå bara för ett sammanträde, men att dagtraktamente då bör utgå för tre dagar.

Litet var av ledamöterna av denna kammare känna nog till att vid ett hushållningssällskaps sammanträde, som skall pågå bara en dag, kunna inte ombuden hinna att så grundligt som det behöves eller kräves sätta sig in i de spörsmål, som de ha att besluta om, och därför synes det mig, som om dagtraktamentsersättningen borde utgå för högst tre dagar i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan sålunda inte instämma i friherre Hermelins yrkande på att ersättning skall utgå för två ordinarie sammanträden vid sådant hushållningssällskap, som beslutar två sammanträden. Jag tror det är lämpligt, att man stannar vid, att ersättning endast skall utgå för ett sammanträde och på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen av hushållningssällskapens medel.

*Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.*

(Forts.)

Om man söker sätta sig in i vad det fordras för en apparat i statskontoret för att kontrollera utbetalandet av dessa ersättningar, i händelse de skola utgå direkt av statsmedel, så tror jag man ställer sig mer än betänksam mot att gå med på ett sådant sätt för utbetalande av dessa ersättningar, som utskottet här föreslagit.

Jag skall icke anföra några ytterligare skäl, men ber med anledning av vad jag yttrat att få föreslå, att riksdagen måtte besluta, att riksdagen icke har något att erinra mot Kungl. Maj:ts avfattning av nu nämnda paragraf.

Herr Hermelin: Herr talman! Jag förstår knappast vad herr Sjöblom här menar och detta så mycket mindre som jag har stor aktning för herr Sjöbloms sunda uppfattning. Kammaren har ju redan beslutat att göra ett uttalande om att det må kunna bli två ordinarie sammanträden, och då anser jag det följa som en konsekvens att riksdagen även garanterar, att representanterna erhålla ersättning även för det andra sammanträdet. Eljest kan ju, som jag nyss nämnde, den situationen inträffa, att ersättning bara utgår för det ena sammanträdet, men icke för det andra. Läger man då en så viktig fråga, som dechargen, på det andra sammanträdet, vid vilket det sålunda blir av vikt att representanterna äro närvarande, så vore det väl egendomligt, om dessa då icke skulle få någon ersättning. Detta är ju, som jag yttrade nyss, en kardinalpunkt i själva författningen, att statsmakterna vilja tillförsäkra representanterna gottgörelse för inställelserna. Har nu kammaren här godkänt den uppfattningen, som utskottet uttalat, om att det icke skulle vara hinder för de hushållningssällskap, som så önska, att ha två ordinarie sammanträden, då tycker jag det följer som en naturlig konsekvens av det föregående beslutet, att riksdagen går med på och bifaller den av mig gjorda framställningen.

Herr Sjöblom var vidare inne på en annan fråga, nämligen om sammanträden under en eller två dagar, och han förde där sparsamhetens talan. Utskottet har utgått ifrån, att här ha i hundrade år hushållningssällskapens sammanträden kunnat försiggå under loppet av en enda sammanträdesdag, och jag tror att det blir ännu lättare nu, sedan det blir ett begränsat representantskap. Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte bifalla mitt ändringsförslag.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Linders: Herr talman! Jag tillåter mig hänvisa på det förhållandet, att Kungl. Maj:t såväl som utskottsmajoriteten icke har avsett att lämna statsanslag för mer än *ett* sammanträde årligen, och, såvitt man kan döma av de sakkunnigas utredningar och de inkomna yttrandena,

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.
(Forts.)

finnes det bra litet fog att hålla mer än ett sammanträde årligen. Allt som är av ekonomisk eller organisatorisk art och överhuvud alla frågor av reellt värde för hushållningssällskapen, kunna ju avgöras på ett enda sammanträde. Även om man skulle på något sätt ha givit på hand från denna kammare, att man här reflekterar på två årssammanträden, så är därmed icke sagt att man menar, att staten skall betala även det andra sammanträdet. Jag tror, att man stannar inom rimliga gränser vad utgifterna beträffar, om man inskränker sig till att lämna ersättning av statsmedel till det ena sammanträdet.

Herr Hermelin: Herr statsrådet anser således, att det ordinarie sammanträdet kan äga rum utan att representantskapet får någon ersättning. Jag trodde, som jag nyss nämnde, att detta var en central fråga, en kardinalpunkt, som man måste fasthålla. Nu har kammaren redan uttalat sig för två sammanträden, och då måste väl såsom en konsekvens följa ett beslut i den riktning reservanternas föreslagit. Jag finner detta som sagt alldeles följdriktigt.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Linders: Herr talman! Jag föreställer mig, att de flesta av de sammanträden, som hållas utöver det årliga ordinarie årssammanträdet, komma att bli av samma natur, som de sammanträden åtskilliga hushållningssällskap hava på våren eller sommaren. Dessa sammanträden äro av en helt annan natur än det stora höstsammanträdet, där hushållningssällskapets inre och yttre angelägenheter i huvudsak avgöras. De sammanträden, som hållas på våren och sommaren, äro mera ägnade åt sällskapliga samkväm, hållande av föredrag och dylikt, till vilka det icke alls, på samma sätt som vid höstsammanträdet, är nödvändigt att representantskapet samlas, eftersom dessa sammanträden sedan gammalt på många ställen icke varit av beslutande art, utan endast av sådan natur jag nyss nämnde.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag skulle bara vilja peka på hur det hittills varit i de hushållningssällskap, där man haft två sammanträden årligen. Jag skall ta ett exempel från det län jag bäst känner till. Där har sammanträdet på hösten alltid varit förlagt till Stockholm och sammanträdesdagen har varit på förhand bestämd. Sommarsammanträdet åter har hållits än på den ena och än på den andra platsen i länet, vanligen dit det kunde väntas, att människor av andra anledningar ändå skulle resa. Jag kan ju nämna att i år kommer sommarsammanträdet att hållas i Norrtälje i samband med utställningen och jubileumsfesten, som kommer att hållas därstädes i juni månad.

Jag tror det vore riskabelt, om riksdagen så där på rak arm och utan att platsen för sammanträdet är på förhand bestämd, skulle bestämma sig för att ersättning skall utgå av statsmedel till två sammanträden, åtminstone om man skall hålla sammanträden efter sam-

ma grunder, som hittills. Jag kunde icke tänka mig, att konsekvensen av riksdagens beslut i § 6 skulle bli, att riksdagen därmed bunde sig för att ersättning av statsmedel skulle utgå till två ordinarie sammanträden, och jag tror icke, att det var många av riksdagens ledamöter, som när beslutet fattades hade den uppfattningen. Jag för min del kan icke finna att det nyss fattade beslutet medför som en konsekvens att det skall utgå ersättning för två sammanträden, utan anser, att hushållningssällskapen själva böra få känna på vad det kostar att hålla sammanträden och icke vänta, att staten skall ersätta allting. Det är alltså på grund av den ekonomiska sidan av saken, som jag, herr talman, framställt det yrkande jag gjort och som jag alltjämt ber att få vidhålla.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen.

(Forts.)

Herr Hermelin: Herr talman! Jag kan inte hjälpa, att riksdagens beslut beträffande § 6 måste innebära vad jag sagt, även om herr Sjöblom och, som han trodde, kammarens övriga ledamöter fått den uppfattningen, att så icke skulle vara förhållandet. Eljest hade det ju varit riktigtast att inskränka de ordinarie sammanträdena till ett sammanträde, ty skall ersättning utgå *endast* för ett ordinarie sammanträde, då skall icke heller *tillåtas* mer än *ett ordinarie* sammanträde.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Även jag är antecknad som reservant i denna fråga. Saken är den, att i detta avseende råder väsentligt olika förhållanden i Norrland och i Skåne. I Norrland är lämpligare att årligen hålla *ett* sammanträde, med tre sammanträdesdagar, men hos oss, där avstånden äro kortare, torde det vara lämpligast att ha två sammanträden, vardera omfattande en sammanträdesdag. Nu förmodar jag, att vid beräkning av anslaget till reseersättningar och arvoden, man kommer att utgå från en tid av tre dagar, oavsett om ombuden deltaga i *ett* sammanträde under tre dagar eller *två* sammanträden à en dag vardera. Så antager jag att regeringen kommer att tolka det förslag, som här föreligger och har jag rätt häruti, är det ju också klart, att anslaget till ej ringa del täcker kostnaderna för två kortare sammanträden. Det förefaller mig vara riktigt att ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, och jag ber således få yrka, att kammaren måtte uttala, att den icke har någon erinran att göra mot Kungl. Maj:ts förslag i den föredragna punkten.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Linders: Herr talman! Jag kan endast vitsorda, att den uppfattning, herr vice talmannen har framfört, är riktig. Jag vill inte förneka, att det är konsekvent från friherre Hermelins sida att hålla på att man skall ha ersättning till båda sammanträdena, men jag vill tillika erinra om att förslaget om två sammanträden från utskottets sida är tillkommet därför, att man missuppfattat regeringsförslaget så till

Ang. omorga-
nisation av
hushållnings-
sällskapen.
(Forts.)

vida, att man trott, att det lades hinder i vägen för hållande av två sammanträden.

Däremot har icke utskottsmajoriteten ifrågasatt ersättning för mera än *ett* sammanträde, och det vore ju orimligt, om riksdagen skulle bevilja ersättning till ombuden för ett sammanträde, som ofta nog får nöjes natur, även om det givetvis kan vara till nytta för sällskapet.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till det yrkande, som framstälts av herr Hermelin, dels ock på bifall till det av herr Sjöblom gjorda yrkandet; och blev sistnämnda yrkande av kammaren bifallet.

Övriga delar av föreliggande författningsförslag.

Kammaren godkände utskottets uttalanden i fråga om dessa delar.

Härefter föredrogs *utskottets hemställan i punkten 1)*; och begärdes ordet därvid av

Herr förste vice talmannen Hamilton, som yttrade: Herr talman! Med anledning av det beslut, som fattats beträffande 22 §, hemställer jag, att den senare delen av utskottets hemställan i punkt 1 må erhålla följande med förslaget i Kungl. Maj:ts proposition örensstämmande lydelse: dels ock medgiva, att från och med år 1924 må av nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentsersättningar i fråga om sådant extra sammanträde med hushållningssällskap, varom Kungl. Maj:t förordnat, till envar därvid närvarande röstberättigad utgå traktamente för en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnader till och från sammanträdet, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän och landstings-sammanträde.

Denna hemställan är i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen till en början framställd proposition beträffande utskottets hemställan i första stycket av förevarande punkt förklarades densamma vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

Härpå gav herr talmannen vidkommande utskottets hemställan i andra stycket propositioner först på bifall till utskottets hemställan i denna del samt vidare på bifall till det av herr förste vice talmannen Hamilton under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Utskottets hemställan i punkten 2).

Bifölls.

§ 2.

Vidare förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m., ävensom i ämnet väckta motioner.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

Genom en den 10 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 191, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; samt

förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Till utskottet hade jämväl överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren

nr 152, av herr *Johan Johansson* i Friggeråker;

nr 153, av herr *Stendahl*; och

nr 154, av herr *Carl G. Ekman*; samt

inom andra kammaren

nr 281 av herr *Jönsson* i Boa;

nr 292, av herr *Olsson* i Kullenbergstorp; och

nr 293, av herr *Kinmanson*.

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft ovan nämnda proposition och motioner, den av herr Jönsson i Boa väckta i vad den avsåge ändringar i rusdrycksförsäljnings- och brännvinstillverkningsförordningarna, hemställde, att riksdagen måtte

1) med förklarande, att riksdagen icke kunnat oförändrat antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker och med anledning av motionen II: 281, i vad densamma avsåge rusdrycksförsäljningsförordningen samt med avslag å motionerna I: 152, II: 292, I: 153, I: 154 och II: 293 antaga berörda författningsförslag med vissa i punkten angivna ändringar; och

2) med bifall till vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit i fråga om ändring i gällande brännvinstillverkningsförordning och med avslag å motionen II: 281, i vad den avsåge sistnämnda förordning, antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

beträffande propositionen i dess helhet:

av herrar *Karl August Nilson, Rosén, Johansson* i Kälkebo och *Olsson* i Ramsta, vilka inom utskottet yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen måtte,

A) i anledning av motionerna I: 152, I: 153, I: 154 och II: 292 avslå såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som ock motionerna II: 281 och II: 293; samt

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa förnyad, allsidig utredning av frågan om organisation av partihandeln med rusdrycker, därvid till prövning borde, i jämbredd med andra möjliga alternativ, jämväl upptagas anordnandet av ett verkligt statsmonopol, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning; samt

av herr *Lithander*, som hemställt, att riksdagen måtte

A) avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 191;

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad allsidig utredning rörande frågan om organisationen av partihandeln med rusdrycker;

vid punkten 1) i utskottets hemställan:

av herrar friherre *Fleming, Antonsson, Jönsson* i Boa och *Henrikson*, vilka med ett särskilt uttalande förklarar, att de ansett sig böra biträda utskottets förslag ifråga om partihandelns ordnande;

av herr *Wohlin*;

vid punkten 2) i utskottets hemställan:

av herr *Jönsson* i Boa, vilken med instämmande av herrar friherre *Fleming, Antonsson, Wohlin* och *Heyman* yrkat avslag å propositionen i vad densamma innefattade förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Lithander*: Herr talman! Vid det förevarande betänkandet har jag fogat en reservation, i vilken jag yrkar dels avslag på Kungl. Maj:ts proposition och dels att en förnyad utredning skulle äga rum. Jag har gjort detta, därför att jag ansett, att den utredning, som hittills förebragts och den, som har legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition, är alltför ensidig och alltför litet uttömmande. Man har här hakat sig fast vid ett ord, som kommit in i bevillningsutskottets betänkande förra året, jag vet inte på vilket sätt. Säkert är emellertid, att det ordet undgått såväl första som andra kammarens uppmärksamhet vid behandlingen förra

året, ty därom var ingen debatt, och jag tror, att om jag i närvarande stund frågade riksdagens ledamöter, huruvida de ha klart för sig, att det beslut, som riksdagen förra året fattade, var grundat på en motivering, där det sades, att det skulle vara inom ramen av den nuvarande organisationen, skulle det visa sig, att knappast någon riksdagsman tänkt sig, att vare sig de sakkunniga eller regeringen skulle vara förhindrade att pröva andra förslag än det, som innebar, att Aktiebolaget Vin- och spritcentralen skulle fortsätta rörelsen.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Då frågan hänsköts till de sakkunniga, hade dessa emellertid en sådan sammansättning, att ett utslag i Vin- och spritcentralens intresse var tämligen tryggt. Och mycket riktigt, utslaget gick också i den riktningen. I samma riktning har sedan herr finansministern framlagt sitt förslag, utan att tillse, att man här prövar även andra vägar.

Jag har ansett och i min reservation uttalat, att en så snäv tolkning av riksdagens skrivelse den 17 juni 1921 icke är i överensstämmelse med riksdagens mening och verkliga avsikt. Jag skulle vilja säga, att det ifrågavarande uttrycket är i viss mån ett insmusslat begrepp. Jag skall inte yttra mig om hur och på vilket sätt, men det är i alla fall någonting, som inte stod klart för riksdagen, och det borde inte få ligga till grund för ett beslut i dag, som låser fast denna utveckling för lång tid framåt.

Jag har i min reservation uttalat, att man skall ta avstånd ifrån att partihandeln fortfarande skulle röra sig enbart inom den nuvarande faktiska organisationen. Man bör söka opartiskt och sakkunnigt undersöka, hur Aktiebolaget Vin- och spritcentralen hittills bedrivit rörelsen och hur den hittills fullgjort sina åligganden gent emot det allmänna. Jag anser det vara en primär skyldighet att göra detta, innan man går att ge bolaget en fortsatt fullmakt. Det är i varje fall vanligt inom det praktiska livet och det allmänna livet, att man, innan man ger ett förnyat förtroende, ser efter, hur vederbörande motsvarat det förtroende, som dittills lämnats.

Jag har tidigare ifrån denna plats och även såsom statsrevisor påpekat, att staten icke har fått den andel av vinsten, som skulle tillkommit staten på grund av detta hittills faktiska monopolbolags verksamhet, och jag vill inte fördölja, att jag anser ett drygt ansvar påvila den nuvarande finansministern för de åtgärder, som han dels vidtagit och dels icke vidtagit vid de olika tillfällena, då han haft att såsom statsråd influera på utvecklingen och tillse, huruvida staten fått det den bör ha eller icke. Han har, när vi, som haft en annan åsikt, gått till angrepp i denna sak, en gång, den 16 februari 1919, avvisat våra yrkanden på att man skulle gå fram på en annan väg med att säga, att han var tillfredsställd med den monopolisering som då ägt rum emot den tydliga föreskrift, som gällande lagbestämmelser angåvo och som tryggade en tävlan, och genom att säga, att han vore tillfredsställd i all synnerhet som statsverket genom det sätt, varpå denna organisation bildats och fungerade, hade att påräkna de miljoninkomster, som denna rörelse skulle giva. Sedan kom en förklaring, att dessa miljoninkomster skulle tillfalla staten

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

därigenom, att bolaget försäkrat sig nöjt med 7 procent på kapitalet och att alla övriga inkomster på grund av bestämmelserna i bolagsordningen skulle tillfalla statsverket.

Jag skulle nu vilja fråga herr statsrådet: Är det inte så långt ifrån att alla inkomsterna tillfallit statsverket, att förra året hade ännu i december månad ingenting tillfallit statsverket, utan riksräkenskapsverket fick med tång draga fram, vad staten tillkom, och fick det slutligen den 16 december, men då inte av de medel, som bolaget avkastat, utan därigenom att bolaget pålade svenska folket en extra beskattning från den 1 juli som skaffade fram de medel, som förut icke redovisats. Det är detta, som de sakkunniga, när de nu riktat sig in på en undersökning av Vin- och spritcentralens förhållanden, förbigått, lika väl som de förbigått andra utvägar än att ge rättigheterna till ett bolag, som, för så vitt jag med min enkla syn på tingen kan se, notoriskt underlåtit att fullgöra sina klara förpliktelser gent emot staten.

Och jag skulle vilja fråga: Vad garanti ha vi, att det blir bättre för framtiden, när regeringen är efter år underlåter att tillse, att vederbörande uppfylla sina skyldigheter? Man säger, att Kungl. Maj:t har revisorer. Ja det må ju vara, men hittills ha de ingenting sett. Vi skola fortfarande ha samma uppsättning, och jag förmodar, att med den tillit, som av regeringen visats centralen, bli de omvalda år efter år. Vi ha inte ett spår av garantier. Jo, vi skulle få en jourhavande direktör, som skall se till sakerna. Jag förmodar, att det är regeringens mening, att han skall omväljas år ifrån år. Men det dröjer väl inte länge, förr än han blir ett utnött verktyg och ett stumt redskap för denna koncern, innan han kommer att gripas av centralens polyparmar och bli en av de många, som inte ha någonting att säga, som inte få säga någonting och som inte vilja säga någonting. — Herr statsrådet skrattar, men det är ingenting att skratta åt, då det felas miljoner i budgeten.

Emellertid, beträffande den jourhavande direktören: jag kommer inte att rösta för förslaget, men om herr statsrådet vinner, skulle jag åtminstone vilja råda till, att han skall förnyas år från år, så att han inte slits ut och blir gagnlös. Den platsen kommer att bli ett belöningsmedel, en politisk compensation till någon lycklig, som får den och har det uppdraget, liksom många andra. Men låt dem då i all rimlighets namn växla, så att vi inte låsa oss fast vid en, som år efter år ingenting har att säga och ingen betydelse har. Jag har begärt detta, för att granskningen skulle bli skött på ett annat sätt, än hittills, och därför att avsikten ju har varit, att man här skulle få en inkomst för folket. Jag beaktar denna herr statsrådets goda avsikt, men då bör väl herr statsrådet se till, att inkomsterna komma statsverket till godo och inte bortspekuleras på företag av mer eller mindre tvivelaktig art. Det är där, det stora felet ligger, att regeringen inte tagit i med kraftig hand och hela tiden haft tumme på bolaget. Det hade bara behövts, att man givit en enda rättighet till någon annan, så hade man haft dem på knä genast, men det har man inte velat.

Jag har vid den granskning, som jag haft anledning att undan för undan göra av denna koncern, kommit till en annan uppfattning än herr statsrådet och regeringen gjort. Och det är inte utan anledning som jag gjort det, utan jag har mina mycket goda skäl.

Nu skulle jag vilja be att få fästa revisorernas uppmärksamhet på några saker, som de inte beaktat. Denna koncern har ju hittills varit och är fortfarande, som man säger, ett privat bolag, som inte har skyldighet att i högre grad än det själv vill inleverera sina vinstmedel till statsverket. Detta bolag är ju en mycket konstig hybrid, som tillskapats genom regeringars och kontrollstyrelsens samt enskildas åtgöranden. Emellertid vill jag som sagt fästa revisorernas uppmärksamhet på en del saker. Jag vet inte i vilken utsträckning det, som jag nu vill nämna, praktiseras. Men jag skall ange genom några utdrag, som jag har här, hur det i varje fall förekommer en samverkan med närstående enskilda, vilken jag för min del anser icke vara tillbörlig i en inrättning, som har fått den maktbefogenhet att vara ett skatteorgan för staten, som detta bolag fått. Man har sagt — och det har varit ett av herr statsrådets huvudmotiv — att de privatekonomiska, de enskilda ekonomiska intressena skola avkopplas, och att det är staten, som skall ta och få fullt och helt vad som blir resultatet av denna verksamhet. Jag har som sagt icke varit i tillfälle att undersöka, i vilken utsträckning detta försiggått. Det kan jag alltså icke bedöma. Men jag vill i alla fall konstatera, att dylikt försiggår. Här är ett brev daterat den 14 juni 1921 från en mångårig representant för en fransk firma vilken skriver: »Följande angående spritcentralens handel ochandel intresserar måhända, om det inte redan är bekant. För ett par år sedan grundades en firma under namn av Tiffon & C:o med ett aktiekapital av 400,000 francs. Firmaanmälan, som är daterad den 19 oktober 1919 och inlämnad till vederbörande myndighet i Cognac, angiver såsom firmainnehavare Bernhard Wennerberg och A. Broostad. Herr Wennerberg är gift med fröken Tiffon, som äger firman V:ve Tiffon. Firman Tiffon & C:o har sedan sin start expedierat till Vin- och spritcentralen för 3 miljoner francs och köpt lokaler för 700,000 francs, efter uppgifter på platsen. Förefaller det icke, som om Vin- och spritcentralen artar sig till att bliva ett familjeplacement för herrar Wennerberg & C:o.» Och i augusti samma år skriver samma person: »Jag har fått meddelande om att firman Tiffon & C:o nyss har avsänt 13 järnvägsvagnar konjak till La Pallice för skeppning till Sverige, antagligen Göteborg. Tiffon & C:o är, som förut sagts, Wennerberg & C:o. Kan ingenting göras för att få denna kamarillas makt bruten och offentligen beivra, hur den för att gynna sina anhöriga begagnar sig av sitt monopol? Sverige är dock långt ifrån att vara ett Ryssland.» Jag anser, att ett bolag av den cert, som det här är fråga om, icke har rätt att med åsidosättande av andra förbindelser i ett främmande land gynna närstående, när det är ett faktum, att de merpris som på så vis uppkomma, gå ut över Sveriges folk. Man har med all makt skyddat sig för att inblick i dessa förhållanden skall lämnas utom-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
örsäljnings-
förrådningen
m. m.

(Forts.)

stående. Jag vill därför uppmana revisorerna att vid sin granskning se till, i vilken utsträckning detta pågått. Det är deras ofrånkomliga skyldighet, och vilja de inte fullgöra den skyldigheten, så bör plikten bjuda dem att avsäga sig uppdraget och lämna plats åt andra män. Att denna sak i Frankrike icke varit obeaktad, torde framgå av följande brev av den 11 januari 1922, skrivet av Comptoir Vinicole Girondin, Maison de Commerce, Le Bouscat près Bordeaux, och ställt till franska handelskammaren i Stockholm. Brevet lyder i översättning sålunda: »Herrar» — och så kommer namnet på en fransk firma — »hava låtit oss taga del av det brev, som ni tillskrivit dem den 21 sistlidne oktober och i vilket ni lovat dem noggrant undersöka anledningarna till den fullständiga stagnationen i importen till Sverige av franska viner, champagne och konjak. Det är intet tvivel underkastat, att vissa firmor fortfarande exportera till Sverige, men det är mot favoriserandet av dessa firmor liksom mot själva monopolbolagets organisation som det gäller att handla. Det är absolut nödvändigt att med yttersta energi fasthålla vid rätten till import av lätta viner, att för kontrollen välja fullständigt oberoende personer ur samhällets olika lager, och att lämna konkurrensen» — det är alltså här fråga om konkurrensen inom det franska vinproducerande landet och inte om konkurrensen här hemma — »absolut fritt spel. Endast på så sätt kan den svenska köparen komma i åtnjutande av högvärdig kvalitet till bästa pris, då däremot nu med de mindervärdiga kvaliteter, som svensken är nödsakad förtära, inköpen givetvis måste gradvis minskas till förfång för Frankrike, vars vinprodukter i motsvarande grad röna minskad efterfrågan. Vi tillåta oss tillsända eder några brev och tidningsurklipp, i vilka vi framhållit, hurusom monopolen, på det sätt det nu praktiseras, utgör en enorm orättvisa mot den franska handeln. Man är i Sverige synnerligen vänligt stämd mot Frankrike, men man observerar ej, hurusom lagbestämmelserna för vinhandeln och framför allt det sätt, varpå dessa lagbestämmelser av vissa personer tolkas, medföra stor skada för Frankrikes intressen. Det fordras därför att föra en opartisk men energisk polemik och att nedlägga kraftiga protester hos den lagstiftande myndigheten.» Vi se alltså, att detta såsom jag i början av mitt anförande nämnde, i alla fall är en företeelse, som på inflytelserikt håll i Frankrike försakat klander och enligt mitt förmenande berättigat sådant. Det är i synnerhet denna sak, som jag skulle vilja rekommendera herrar revisorer att granska. Ty skall det vara ett monopol, så får det dock icke utövas under former, som på något vis ådra oss ett eljest vänskapligt lands ovilja, i det man anser, att vi göra oss skyldiga till mannamån. Jag skall icke fälla den dom, som man skulle vara frestad att fälla, förrän jag fått revisorernas yttrande i denna fråga. Och jag vill säga dem, att jag ämnar för min del icke släppa detta ämne, vilket riksdagens beslut i dag än månne bli. Ty vi, som ha en annan uppfattning, och vi äro en hel del, vi nöja oss inte, förrän vi fått fullt och helt ljus över dessa saker. Jag har också i min reservation gjort anmärkning på att man i det förslag, som

de sakkunniga och Kungl. Maj:t kommit med, saknar varje ord om att riksdagens revisorer, vilka ju representera alla olika partier inom riksdagen, skola ha rätt att titta in i detta bolag, som får beskatta hela svenska folket med en kraft och verkan, som enligt grundlagen eljest är förbehållen bevillningsutskottet och riksdagen. I allt övrigt ha Konungen och riksdagen att besluta gemensamt, men i dylika angelägenheter är det bevillningsutskottet ensamt, som såsom representant för riksdagen har att pröva eller själv komma med förslag, vilka sedan under förutsättning av riksdagens gillande ju skola lända till efterrättelse. Men här tillåter man ett enskilt bolag att godtyckligt handhava den saken, och man har icke ens tillsett, att riksdagens revisorer, som för varje år väljas ur de skilda politiska partierna, skola ha rätt att titta in hos detta bolag. Nej, då är koncernen ett privat bolag, som man ingenting har att göra med. Det är inte riktigt detta, mina herrar! Och bara denna detalj visar, hur föga grundligt man gått tillväga eller hur man kanske rättare sagt inte velat gå den vägen. Man har inte velat ha den kontrollen på sig varje år. Jag vill inte säga, att den huvudsakliga revisionen skulle vila på riksdagens revisorer. Utan det skall givetvis vara revision i vanlig ordning såsom i fråga om statens järnvägar, vattenfallsstyrelsen och andra statens verk. Men det kan icke vara riktigt, att det skall vara statsrevisorerna förmenat, att, om de vilja det, olika år titta in hos spritcentralen. De skola ha rätt att göra det. Redan förefintligheten av en sådan bestämmelse vore en tumme på detta bolag, som vore mera värd än tio jourhavande direktörer. Det har ju hittills nästan varit kutym, att dessa frågor skola behandlas dels sent under riksdagen och dels sent på natten. I trötthetens tecken och inför tomma bänkar skall detta klubbas igenom. Det var därför, herr talman, som jag i går begärde att få detta ärende så tidigt på föredragningslistan att det åtminstone inte skulle bli behandlat vid tretiden eller fyrtiden på morgonen och i trötthetens tecken i högre grad än som är ofrånkomligt. Det är just den trötthet, som rått vid de föregående tillfällena, då frågan behandlats, som utgör förklaringen till att riksdagen icke observerat, att sådana meningar kommit in i betänkandet, som helt och hållet förrycker vad som en gång, jag är övertygad därom, varit hela den svenska riksdagens mening, nämligen att det skulle bli av en vidare omfattning än med bara ett enda monopolbolag, som man visste hava vanskött sina åligganden mot det allmänna. På samma sätt har man nu i den kungl. propositionen smusslat in någonting rörande en sak i fråga om vilken riksdagen förra året efter debatt förbehöll sig full och hel och fri prövningsrätt, nämligen om det skulle tillskapas ett läkemedelsmonopol eller icke. Det var lång debatt därom i denna kammare, och riksdagen beslöt, att det icke skulle införas ett sådant monopol. Nu är det emellertid insmusslat i den kungl. propositionen. Man åsyftar att på administrativ väg tillskapa ett läge, som det inte är meningen att riksdagen skall pröva och bestämma om i vanlig ordning. Det står nämligen på sidan 17 i Kungl. Maj:ts proposition nr 191: »En-

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelöningen
m. m.
(Forts.)

ligt vad jag erfarit, har vid de förhandlingar, som under den senaste tiden förts om en dylik avveckling» — nämligen av Astra och Apotekarnas kemiska fabriker — »ett förslag varit under diskussion om att det företag, som eventuellt komme att övertaga dessa dotterbolags verksamheter, skulle kunna få rätt att bedriva partihandel med sådana rusdrycker, som antingen äro att betrakta såsom läkemedel i och för sig eller ock nödvändiga för läkemedels tillverkning.» Jag har för min del yrkat avslag härpå, ty om riksdagen godkänner utskottets hemställan och den kungl. propositionen i denna punkt, så tar riksdagen i och med detsamma avsteg från det beslut, riksdagen fattade förra året. Det är inte så, som det stod i en morgontidning i dag, att det är bevillningsutskottet som tagit avstånd från planen på ett läkemedelsmonopol, utan tidningen tycks ha läst min reservation och trott den vara bevillningsutskottets betänkande. Ett bifall till bevillningsutskottets betänkande i den punkten skulle helt enkelt innebära ett beslut att ge Kungl. Maj:t möjlighet att införa detta läkemedelsmonopol, som riksdagen i fjol avlog.

Jag vill i samband därmed också säga, att ett beslut i den riktningen skulle prejudicera lösningen av apoteksfrågan, som för närvarande är under utredning. Och det brukar ju vara så i riksdagens båda kamrar, att om någonting är under utredning, så brukar riksdagen dröja med sitt beslut, understundom fem, tio eller femton år, till dess utredningen föreligger färdig. Bara därför att frågan är under utredning, vill således riksdagen inte röra därvid. Jag fäster alltså uppmärksamheten på, att denna sak är under utredning, och den utredningen torde säkerligen komma att slutföras så pass snart, att riksdagen i varje fall inte på den punkten har något behov att nu fatta ett beslut, som man kanske inte vet, om man sedan vill vara med om eller inte.

Vidare har man i den kungl. propositionen sagt, att den väg, som man anvisat, är bättre än någon annan väg, ty man kommer ifrån de ersättningsfrågor, som kanske skulle dyka upp. Under den ofta hopplösa strid, som jag fört för att försöka få rättvisa åt en eller annan, som blivit enligt mitt förmenande orättvist behandlad av denna koncern, så har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att man anser, att allan rättfärdighet uppfyllts. När någon begär ersättning, pekar man på en proposition som var byggd på ett av ersättningsakkunniga avgivet förslag, och som omfattade några få rättighetsinnehavare sedan, jag tror det var, 1870. Det var den rättvisa som tillmättes. Sedan överlämnades åt Vin- och spritcentralen att ordna upp saken med vederbörande. Man överlämnade alltså åt den ena parten att ordna för den andra, ett för vanlig svensk rättsuppfattning tämligen främmande förfarande. Jag vill nu säga, att, om det skall såsom skäl för att vi icke skola annat än fortsätta på detta sätt, åberopas att det kunde bli en del ersättningsanspråk, så blir det, om vederbörande få tillämpa beträffande sig själva eller vem det kan gälla de principer, som de tillämpa mot andra, sannerligen icke något synnerligen stort belopp att emotse. Jag har helt nyligen till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet in-

lämnat en skrivelse, som rör ett mycket ömmande fall. En gammal köpman, som varit över 44 år i branschen, blev ställd utanför. Han har fått ett erbjudande om en ersättning av 1,000 kronor om året, på vilket belopp han, hans hustru och en gammal trotjänarinna således skulle ha att leva. Det är vad man velat giva. Mannen har icke kunnat antaga detta. Han är nämligen gammal och bräcklig, och om han faller ifrån, får hans hustru ingenting. Därför har han sedan 1918 eller kanske det var 1919 inte fått ett enda öre från Vin- och spritcentralen, som skall hetas göra rättvisa åt människor. Gång på gång har man gjort framställningar till regeringen och till finansministern. Nej, de vilja icke göra annorlunda. Jag sade till dem, att kontrasten mellan å ena sidan denna vägran från de maktägande inom Vin- och spritcentralen att anordna en tillfredsställande ersättning till en man, som de berövat hans levebröd och lämnat helt åt sidan, och å andra sidan hur de ordna för sig själva är upprörande. En gammal köpman, som varit 44 år i branschen, utestänga de från hans förvärvsmöjligheter och erbjuda honom, som har, som jag sade, att försörja hustru och en gammal trotjänarinna, 1,000 kronor per år, mindre än $\frac{1}{4}$ av vad en grovarbetare anses behöva för att icke anses svältavlönad. Men till egna pensions- och reservfonder avsätta Vin- och spritcentralens män över 5 miljoner kronor, innan ett öre inlevererats till statsverket. Och bland de »nya i branschen» står bl. a. en f. d. barn- och hospitalsläkare, med en inkomst som sådan år 1912 av 9,400 kronor och sedan 1921 av 54,700 kronor, samt en f. d. skräddare, som år 1915 hade en inkomst på cirka 3,500 kronor men som, sedan han ägnat sig åt Vin- och spritcentralen, år 1921 kommit upp till en inkomst av cirka 38,400 kronor. Det är på så vis dessa nya i branschen behandla en över 64 år gammal köpman, som ärligt har strävat, och som inte kan något annat yrke. Är det inte bättre att skräddaren går tillbaka till sin näring och lappar byxor, som han gjorde förr i världen? Men vilja Vin- och spritcentralens män att ersättningsfrågorna skola behandlas efter den norm de tillämpat, då de tillmätt åt andra, då behöver icke staten frukta för synnerligen stora utgifter av detta slag.

Jag har vidare i min reservation uttalat, att man borde väl ändå avvakta förbudsomröstningen, innan man låser sig fast vid ett bolag. Säg upp rättigheterna och försumma icke under den tid, som är kvar att beakta och utreda, vilken väg som i all rimlighets namn är den bästa! Avvakta till hösten förbudsomröstningen, då man kan se, om det behövs något vin- och spritbolag alls. Det är kanhända möjligt, att majoriteten inom folket och riksdagen går med på förbudet. Jag kommer icke att medverka därtill och jag hoppas, att förbudsvänerna icke skola vinna. Men det finns ingen garanti för det, och i varje fall förefaller det försiktigt att handla på det sättet. Detta är alltså ytterligare ett skäl att icke i dag fatta ett förhastat beslut.

Beträffande 50 § säges i den kungl. prop., att dess avfattning icke innebär någon väsentlig ändring. Man har ju bara tagit bort den där ovillkorliga skyldigheten för bolagen att tillhandahålla vad enskilda personer vilja ha. Jag vill om den saken säga, med den kän-

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskrifningen
m. m.

(Forts.)

nedom jag har om pris- och inköpsnämnden, att jag har funnit, att denna nämnd är ett lydigt verktyg i Vin- och spritcentralens hand, att det finns ingenting som Vin- och spritcentralen önskar, som icke nämnden godkänner. Där sitta ju representanter för både det köpande och det säljande bolaget, och Vin- och spritcentralen kan där förfäktat sina egna önskemål. Det är så bra ordnat och så bekvämt som det kan vara. Jag har icke kommit underfund med något lydigare verktyg, om jag inte möjligen spårar en viss lydnamn hos kontrollstyrelsen att följa de önskingar som finnas i Vin- och spritcentralen. I varje fall har jag icke sett från densamma något utlåtande, som gått i strid mot vad som varit Vin- och spritcentralens önskan. Det hela är en sådan härva, mina herrar, att man får använda både näbbar och klor för att komma till rätta med den.

Jag vill om 50 § vidare säga, att den har inneburit den sista lilla återstående resten av tävlan på detta område. Även den skall bort. Det får inte finnas någonting, som kan markera den prissättning, som äger rum inom denna koncern. Nu hava vi längre fram på listan en proposition om att koncernen skall vara befriad från att över huvud taget lämna in någonting till statsverket. Förut har det icke varit sådan befrielse. Man har krävt ut 5 miljoner kronor och lär få 10 miljoner till; men vad är det för droppe i havet i denna stora omsättning, där man godtyckligt kan höja prisen hur mycket som helst. Detta skall nu tagas ut i accisform, och denna koncern skall vara förmedlande länk bara, i stället för skatteobjekt. Den skall få lagstiftad frihet från att inleverera något till staten. Kan man tänka sig något mer upp- och nedvänt och något mer upprörande? Kan man tänka sig, att en finansminister kan vara med på att lägga fram något sådant? Han skall väl vara den, som skall värna våra inkomster och se till, att det, som finns att taga, också kommer in. Staten har förut i varje fall blivit av med den skatteinkomst, som kom från dessa olika utövare av näringen. Nu skall denna koncern befrias även från skyldigheten att inleverera någonting till statsverket. Det är så bort i tok galet, att jag begriper inte, hur det kan komma fram. Jag förstår, uppriktigt sagt, inte den makt och det grepp, som dessa herrar hava hela vägen igenom för att få sina önskemål fram. Det brukar emellertid vara så, att inga träd växa upp till himlen, och det finns väl någonting, som en dag kommer att stäcka detta också. Jag kan försäkra riksdagen, att det är mer än en, som kommer att ha sina ögon riktade på hur den driften i framtiden kommer att skötas.

Det är en annan sak, som till allt annat galet i denna kungl. proposition är anmärkningsvärd, den nämligen, att man hoppas att avvecklingen av dessa bolag, man gått och lagt sig till med och som icke alls höra till området för Vin- och spritcentralens egentliga uppgift, så småningom skall ske och helst utan förlust. Vore det inte bättre, om det genast bleve fullt klart med den saken? Skilj ut allt detta, och låt det bli en affär för sig, som drabbar dem det gäller, men överlåt icke dåliga spekulationer på staten! Vad har riksdagen med Carnegies porter, hotellrörelse och alla möjliga företag att göra, där koncernen lagt ned pengar, vilka egentligen skulle hava inlevererats

till statsverket. Jag anser också, att riksdagen har ingen anledning att så att säga kravska kastanjerna ur elden för ett bolag, såsom nu faktiskt sker, om riksdagen bifaller bevillningsutskottets betänkande och därmed den kungl. propositionen. Nej, tillämpa den gällande lagen. Låt det komma fram bara ett enda bolag till, som har samma förpliktelser som det andra. Stadga hur stränga bestämmelser som helst, så skall dock det bolag, som riksdagen vill med all makt skydda, få ganska svårt att rida ut stormen, och det må vara vederbörande väl unnat, ty de ha hänsynslöst själva uteslutit varje tävlan. Men tillämpa bara den lag, som i dag gäller; då få vi en annan låt ifrån det hållet, och då bli de ekonomiska intressena och det svenska folkets tillgodoseende med förnödenheter av här ifrågavarande slag skött på ett helt annat sätt. Det är så, mina damer och herrar, det har historien visat så väl i vårt land som i andra, att när en sak, på vilket område det än må vara, utvecklas till monopol, så bliva produkterna dyra och dåliga, och folket blir till slut missnöjt samt kommer att längta efter något annat. Så kommer det att gå på detta område, förr eller senare. Låt oss då i all rimlighets namn icke gå in på ett system, som i andra länder varit provat men befunnits dåligt.

Jag ber, herr talman, att i överensstämmelse med mitt yrkande i min reservation under punkt A) få hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 191, och i överensstämmelse med punkten B), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad allsidig utredning rörande frågan om organisationen av partihandeln med rusdrycker.

Häruti instämde herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Röing*: Herr talman, mina damer och herrar! Jag kan icke annat än beklaga, att den siste ärade talaren lade sitt anförande i denna fråga på samma plan, som en del tidningar både här i huvudstaden och i landsorten bruka använda i sina attacker mot Vin- och spritcentralen. Herr *Lithander* drog icke ett ögonblick i betänkande att använda samma olämpliga och opassande insinuationer såväl mot detta bolags direktörer som emot de sakkunniga och bolagets revisorer. Det finns dock, herr *Lithander*, gränser, som man icke bör överskrida, och man bör i sanning icke använda sig av dylika insinuationer som att klandra regeringen för den sammansättning, som de sakkunniga fingo. Herr *Lithander* påstod, att redan denna sammansättning gav på hand, att regeringen skulle få ett uttalande till förmån för Vin- och spritcentralen. Vilka voro dessa fyra sakkunniga personer? Jo, förra justitierådet *Borgström*, ledamoten av riskdagens första kammare *Kvarnzelius*, förre ledamoten av denna kammare liksom av första kammaren *von Hofsten* och generaltulldirektören *Themptander*. Jag vågar påstå, att regeringen har givit denna delegation en sådan sammansättning av vederhäftiga personer, att man icke har någon anledning att göra en sådan beskyllning, som den herr *Lithander* tillät sig, att redan genom denna sammansättning kunde regeringen på förhand vänta ett visst givet resultat. Ävenledes på-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelösnings-
m. m.

(Forts.)

stod herr Lithander, att om blott de nuvarande revisorerna visade bolaget ett tillräckligt stort tillmötesgående, så kunde de vara övertygade om att Kungl. Maj:t skulle förnya deras uppdrag år efter år. Är det passande att insinuera något dylikt som att det skulle bero på, om dessa revisorer ställde sig på god fot med bolaget, huruvida kommande regeringar skulle förnya deras förtroendeuppdrag som revisorer? Dessa revisorer äro våra kamrater i riksdagen herrar Kvarnzelius och Eriksson i Grängesberg, och jag tror att deras namn borga för att de samvetsgrant fullgöra sitt uppdrag.

Så kom herr Lithander med en historia, som är känd åtminstone för oss västkustbor. Det finns nämligen icke blott en Vin- och spritcentral i huvudstaden, utan det finns även en lögncentral, som får vissa tidningar att sprida ut alla möjliga beskyllningar mot Vin- och spritcentralen. Och denna central har en filial i Göteborg, varifrån systematiskt detta bolag, dess direktörer och de personer, som de samarbete med, beskyllas för alla möjliga handlingar och åtgärder, varigenom man hoppas kunna ställa dessa personer i en ful dager. Vilka dessa personer äro, är för många väl känt. Det är en och annan person, som icke kunnat få anställning hos spritcentralen av olika anledningar. Det är personer, vilkas privatekonomiska intressen ha skadats av Vin- och spritcentralen och möjligen ytterligare några andra. Och då uppehöll sig herr Lithander alldeles särskilt vid de stora affärer, som Vin- och spritcentralen gör med den franska firman Tiffon & C:o; han alluderade på, att Vin- och spritcentralen betalade de från detta bolag inköpta varorna till synnerligen höga, ja alltför höga priser, framför allt i förhållande till varornas kvalitet, och detta emedan en av tjänstemännen i Vin- och spritcentralen är släkt med en av innehavarna av firman Tiffon & C:o. Jag är övertygad om att revisorerna redan förut till följd av angreppen i dagspressen ha, såvitt det är dem möjligt, undersökt denna affärsförbindelse, och en åtgärd vartill jag genast skall återkomma, har också vidtagits för att undersöka, om dessa varor, som äro inköpta från Tiffon & C:o och vissa andra firmor äro av så underhållig kvalitet som vissa Vin- och spritcentralens belackare påstå. Man skall med säkerhet, herr Lithander, veta två saker för att man skall kunna utkasta en sådan beskyllning från andra kammarens talarstol, som herr Lithander tillät sig, nämligen dels om dessa viner och denna konjak, som inköpts från Tiffon & C:o, ha inköpts till högre priser än Vin- och spritcentralen kunde inköpa liknande kvaliteter från andra håll och dels dessa varors kvalitet. Känner man ej till dessa förhållanden bör man tåga och icke utkasta en sådan beskyllning. Herr Lithander talade som sagt om kvaliteterna, och det är en fråga, i vilken åtminstone ett visst tidningsorgan i Göteborg har tillåtit sig utsprida det ryktet, att Vin- och spritcentralen inköpt varor av synnerligen underhållig kvalitet. Det har vidtagits en åtgärd för att undersöka, huruvida någon sanning fanns i detta påstående eller huruvida detta påstående, som så många andra om Vin- och Spritcentralen, vore gripet ur luften för att icke säga fullständigt sanningslöst. Det har vidtagits den åtgärden att överlämna utredningen åt en fullständigt

opartisk person, kanske nordens skickligaste vin- och spirituosa-handlare, grosshandlare Hans Halvorsen i Kristiania, innehavare av den icke allenast mycket ansedda utan även mycket betydande vinfirma H. Poulsen & Co i Kristiania. Denne man, som åtnjuter det allra största anseende icke minst bland Norges näringsidkare, bland annat har han under en följd av år varit ordförande i Norges Handelsstandsforening — den mannen har ingående undersökt det lager av vin och spirituosa, som Vin- och spritcentralen innehar. Och vad har resultatet blivit? Jo, att herr Halvorsen har avgivit det mest fördelaktiga omdöme och yttrat sig om detta inköp och dessa lager i motsatt riktning mot den, herr Lithander ansåg sig kunna uttala från denna talarstol. Herr Lithander framdrog brev från en fransk vinfirma till franska handelskammaren här i Stockholm. Ja, tacka för det, att en del franska handelshus, som på känt sätt kunde, innan Vin- och spritcentralen kom till stånd, göra affärer med mycket god förtjänst med de privata vinhandlarna, sedermera icke ha kunnat fortsätta att göra affärerna i samma utsträckning, tacka för det, att dessa firmor äro missnöjda. Men skola vi här i riksdagen fästa något som helst avseende vid den avundsjuka, som helt naturligt finns mellan franska konkurrerande firmor? Det är en sak, som den svenska riksdagen enligt mitt förmenande icke har det minsta att göra med.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Vad är det för en förnyad utredning, herr Lithander önskar? Herr Lithander är icke nöjd och har aldrig varit nöjd med den utredning, som 1921 års riksdag beslöt. Han bekämpade denna utredning i föl, och det stod honom naturligtvis fullt fritt att ha sin mening, att det icke var den slags utredning han önskade. Han ville ha en helt annan utredning. Men då herr Lithander förutsätter möjligheten av, ja rent av antager, att det var av en ren tillfällighet, som den kläm, som bevillningsutskottet då föreslog, godkändes av riksdagen, så misstager han sig högeligen. Herr Lithander meddelade, att han i går hade begärt, att detta ärende skulle upptagas så långt upp på föredragningslistan, att detta ärende icke skulle behandlas långt fram på natten vid 2-, 3- eller 4-tiden på morgonen, så att kammarens ledamöter icke skulle vara lika trötta, som de uppenbarligen voro, när kammaren under föregående riksdagar behandlat frågor, som röra Vin- och Spritcentralen. Nej, herr Lithander, det var icke i ett sådant trötthetens tecken, som andra kammaren, lika litet som bevillningsutskottet, fattade sitt beslut i föl angående vidden av den utredning, som önskades. Vi hade i bevillningsutskottet vägt varje ord på guldväg, emedan vi önskade absolut taga avstånd från den uppfattning, herr Lithander då med kraft förfäktade och som återfanns i slutorden av hans nyss hållna anförande, att han önskade vid sidan av Vin- och spritcentralen en mer eller mindre fri konkurrens. Och det ville riksdagen icke vara med om, lika litet som 1921 års riksdag var intresserad av någon utredning rörande tillkomsten och utvecklingen under de flydda åren av Vin- och Spritcentralens verksamhet. Riksdagen begränsade således utredningen på sätt, som

Ang. ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m.

är angivet i såväl Kungl. Maj:ts proposition som det föreliggande bevillningsutskottsbetänkandet.

Då påstår herr Lithander och andra med honom, att den utredning, som riksdagen begärt, icke har på ett tillfredsställande sätt utförts. Och varför är denna utredning icke tillfredsställande? Jo, säga både herr Lithander och vissa reservanter och motionärer, emedan de sakkunniga alltför flyktigt ha behandlat frågan, huruvida det icke vore lämpligare att överlämna denna handel med viner och spirituosa till ett verkligt statsmonopol eller till ett bolag, som i organisatoriskt hänseende nära överensstämmer med aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet. Ja, herr Lithander, nog kunde de sakkunniga, om de haft en aning om att herr Lithander och andra skulle som ett skäl emot en eventuell proposition använda det förhållandet, att dessa sakkunniga icke ansett behöfligt att mera ingående yttra sig om lämpligheten av en dylik organisation, nog hade de sakkunniga då använt en utförligare motivering för sin ståndpunkt. Men herr Lithander önskar lika litet som jag ett statsmonopol. Han använder denna korta motivering i de sakkunnigas yttrande blott för att kunna framkomma med ett yrkande och få frågan uppskjuten. Ty herr Lithander förstår lika väl som jag vart det skulle leda, om ett verkligt statsmonopol på detta område skulle införas, i vilket fall riksdagen måste blanda sig i så gott som alla detaljer i detta företags skötsel. Tjänstemännen skulle uppföras på stat, svenska staten skulle bliva den, som hos olika utländska vin- och konjaksfirmor skulle göra inköp av dessa varor, och vart skulle det leda, när differenser uppstodo, om staten vore den ena parten. Jag går så långt att jag anser, att det mot utlandet knappast är lämpligt att i ett sakkunnigeutlåtande omnämnda alla de tyngst vägande skäl, som kunna anföras mot ett statsmonopol. Och behövs det sägas från de sakkunnigas sida mer än som är sagt angående tanken på att till ett nytt bolag, byggt på samma principer som aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, överlämna den monopoliserade försäljningen av vin- och spirituosa? Det borde knappast behövas, då genom ett antagande av de sakkunnigas förslag staten erhöle samma kontroll, samma garanti för att allting skötes på sätt staten önskade, om den form tillämpas, som nu användes av Vin- och Spritcentralen och som är meningen att i fortsättningen använda, om Kungl. Maj:ts proposition godkännes, eller den form användes, med vilken aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet är uppbyggt. En dylik förändring medför en mängd nackdelar. I så fall måste ett nytt bolag bildas med nyanscaffat kapital — för att inköpa lager, byggnader etc. från Vin- och spritcentralen. Och därtill komma de mycket svårösta ersättningsvillkoren. Vilken form är det, som herr Lithander och så många andra egentligen önska i stället för den nuvarande organisationen i Vin- och Spritcentralen, då de icke gärna önska ett statsmonopol eller ett nytt annat bolag, som i huvudsak är byggt på samma grund som Vin- och Spritcentralen? Jag undrar om icke deras önskemål egentligen bottna i ett önskemål att bli kvitt en för dem

förhatlig person. Jag är nog icke den ende som efter herr Lithanders anförande i dag fått ett starkt intryck av att så är förhållandet. Skulle ett nytt bolag övertaga Vin- och Spritcentralen så skulle som sagt bland annat de svårlösta ersättningsanspråken uppkomma, och vi skulle få höra samma jämmer över att detta nya bolag icke fullgjorde sina förpliktelser mot dem, som miste sina platser, hos Vin- och Spritcentralen, som vi förut hört i liknande fall. Vi skulle få höra samma påståenden från många håll, som vi nyss hörde från herr Lithanders sida, då han meddelade ett mycket upprörande fall huru Vin- och Spritcentralen behandlat en gammal utarbetad köpman i Göteborg. Den mannen känner jag sedan några årtionden, mina damer och herrar. Den mannen, som herr Lithander avsåg, känner jag från ungdomsåren. Jag beklagar lika mycket som herr Lithander, att han icke lever under lyckligare ekonomiska förhållanden än han gör. Men jag nödgas säga, trots han är min vän, att han icke minst efter 1914 års riksdags principuttalande angående rätt för agenter ett erhålla ersättning för den provision, som en agent eventuellt mister, därför att ett företag förstatligas, icke kan påstå, att hans juridiska rätt har kränkts, därför att han icke får någon ersättning emedan han gör en förlust, emedan en näring monopoliserats. Det är många andra agenter, herr Lithander, som icke fingo ett öres ersättning, när tobaksmonopolet infördes. Den av herr Lithander angivne personen har dock erbjudits en ersättning, låt vara att den är i och för sig mycket blygsam, jag vill minnas 1,000 kronor om året, men om herr Lithander meddelade i vilket förhållande detta belopp står till den inkomst, som agenten ifråga haft under en följd av år i provision från denna utländska firma, så skulle kammaren finna att beloppet icke är så avskräckande obetydligt. Jag beklagar livligt, framhåller jag ännu en gång, att den mannen har det så svårt ekonomiskt. Jag skulle vara glad om Vin- och Spritcentralen ville giva honom en något större pension än Vin- och Spritcentralen har erbjudit honom. Jag hoppas ännu, att Vin- och Spritcentralen skall göra det. Men om det är någon, herr Lithander, som har försvårat för den mannen att få en större pension, så är det herr Lithander själv, som genom sina tidningsskriverier, genom sin inlaga till finansdepartementet i mycket olämpliga ordalag försvårat, att denne agent erhöle en något större ersättning. Jag påstår, att det är herr Lithander, som medverkat därtill, trots att jag samtidigt villigt medgiver, att herr Lithander i bästa avsikt har sökt gagna den köpmannens intressen. Herr Lithander har i detta fall som i andra gjort vad han har ansett vara klokt och lämpligt för att komma denne fattige man till hjälp. Men herr Lithander, det var det mest olämpliga sätt som ni använde, om ni önskade framgång i edra strävanden.

Och herr Lithander, om det befinnes, att en person, som en gång i sin ungdom varit skräddare, sedermera har visat sig i sina manna-år vara synnerligen lämplig inom ett företag sådant som Vin- och Spritcentralen, så bör man icke utan att känna till förhållandena

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskrifningen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

kasta ut ett sådant påstående som att det hade varit bättre, om han i fortsättningen hade lappat byxor än att han utförde ett pliktroget arbete i Vin- och Spritcentralens tjänst.

Herr Lithander beklagade sig över de relativt små belopp, Vin- och Spritcentralen tills dato inbetalt till statskassan. Men det är så naturligt, att dessa belopp icke ha varit större, när bolaget har i samförstånd med finansministrarna i de olika regeringarna under de sista åren gjort vissa inköp och använt den uppkomna vinsten dels att betala den fastighet som inköpts, Grand hotell, dels att betala det i Göteborg inköpta företaget Carnegies porterbryggeri, liksom också Vin- och Spritcentralen, utan att staten har betalt ett öre, har inköpt alla de olika privata vinhandelsfirmornas företag, varför utom bolaget har konsoliderat sig och genom den uppkomna vinsten skaffat sig ett behöfligt rörelsekapital. Jag skall, herr talman, icke tillåta mig att i detta sammanhang med ett ord belysa inköpet av Grand hotell och Carnegies porterbryggeri, emedan jag för en stund sedan i första kammaren hörde herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttra sig om dessa inköp, och jag är övertygad om att han även i afton kommer att meddela andra kammaren, huru det förhåller sig med desamma. Meningen är emellertid, att Vin- och Spritcentralen, i den händelse den föreliggande propositionen antages, icke skall användas som skatteinstrument, utan att Vin- och Spritcentralen i stället skall ha till uteslutande uppgift att inköpa viner och spirituosa av lämpliga och goda kvaliteter och försälja dem till allmänheten till lägsta möjliga priser. Regeringen anser — och bevillningsutskottet har anslutit sig till statsrådets uppfattning — att den vinst, som staten önskar skall uppstå på försäljningen av viner och spirituosa, icke skall uppstå inom Vin- och Spritcentralen, utan den vinsten skall uppstå genom den skatt, som riksdagen beslutar i olika former, det må vara genom en omsättningsskatt, genom tullar eller på annat sätt.

Jag tillåter mig att rikta en vördsam vädjan till denna kammare att biträda utskottets hemställan i denna punkt. Det gäller en fråga av verkligt stor betydelse. Och jag skulle verkligen livligt beklaga, om inte andra kammaren liksom första kammaren använde detta tillfälle att biträda den kungl. propositionen. Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Med herr Röing förenade sig herr *Edén*.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Sedan de två siste ärade talarna så skarpt bombarderat varandra med personer och personliga förhållanden beträffande den fråga vi behandla här i afton, så skall jag genast tillkännagiva, att jag icke ämnar föra diskussionen på det planet, utan jag skall, som den siste ärade talaren sade, taga hänsyn till, att det är en verkligt stor fråga det här gäller, och se den mera i stort eller åtminstone så pass i stort, som

jag mäktar. Det är litet kinkigt att göra det. Det förstår jag alltför väl. Det är ett rätt brännbart ämne, har jag märkt på diskussionen i första kammaren, som jag åhörde en stund, och jag har även förnummit det på en del andra saker. Anledningen varför vi i afton ha behandlat det här föreliggande ärendet ligger sannolikt däri, att under fjolåret väcktes en motion här i kammaren av ett större antal riksdagsmän, där man mycket ingående ingick på det här föreliggande spörsmålet. Motionen i fråga remitterades till bevillningsutskottet och hade sin förberedande behandling på den avdelning, jag då tillhörde. Detta var själva anledningen, varför jag nödgades sätta mig en smula in i den här frågan, vilket jag sannolikt aldrig eljest hade gjort. Och då jag fann så mycket egendomligheter förknippade med densamma och även under diskussionens fortgång på avdelningen och i utskottet fann, att den ena saken så att säga tog den andra med sig, så syntes det mig verkligen, som om det hade varit all anledning att göra en ingående utredning i denna fråga. Vi voro några reservanter, som gingo fram med en reservation i den riktningen, att det borde ske en utredning utan någon förtutfattad mening och utan något bestämt direktiv utan endast med det direktivet huru partihandeln med rusdrycker bäst skulle ordnas här i landet. Men redan då visade det sig, att man var kommen så långt, så att det som jag tyckte var ett synnerligen förnuftigt förslag, det kunde icke accepteras, det var alldeles omöjligt, det stod icke att vinna majoritet för. Utan man skulle skriva så, att det skulle göras inom det där bestäendes ram. Diskussionen lades åtminstone i utskottet så, att man särskilt skulle gå fram på den linjen, att det kunde icke vara tal om att det skulle vara någon enskild, som fick vara med i partihandeln, utan att man överhuvud taget skulle ha ett bolag. Så diskuterade vi i utskottet, och jag hörde ingenting annat än att det majoriteten i utskottet kom med skulle motsvara detsamma. Man kan också finna, att det uppfattats av flera än mig på det sättet, ty i de direktiv, som den då sittande finansministern gav åt de personer, som han utsåg att utreda den föreliggande frågan, förekom bland annat följande:

»Vid frågans utredning torde böra undersökas förutsättningarna för och lämpligheten av att inrätta ett statligt monopol i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för tobakstillverkningen inom landet. Det torde dock icke vara riktigt att binda utredningen genom bestämt direktiv i denna riktning. Även andra lösningar kunna nämligen tänkas, exempelvis i form av avtal mellan statsmakterna och vederbörande enskilda företag. Det synes mig vara önskvärt, att de skäl av olika slag, som kunna åberopas för anlåtande av den ena eller andra utvägen, noga utredas och vägas emot varandra.»

Jag kan verkligen säga, att de ord, som stå där och som uttalats av dåvarande statsrådet, uttrycka just, vad jag skulle önska. Men då gör jag mig den frågan: kan den utredning, som gjorts, anses i någon mån motsvara de givna direktiven? Det är denna fråga, på vilken jag har så ytterst svårt att kunna giva ett ja till svar. Skall jag vara uppriktig, får jag säga, att man omöjligen kan svara ja på den

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen*

m. m.

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

frågan. Jag förstår sannerligen icke, varför man i denna fråga varit så skuggrädd för att gå på djupet. Det ter sig så för mig, som om man, sedan man kommit ett stycke på vägen, stött på en mur och det gällt att gå runt omkring den. Det är möjligt, att den uppfattning, jag här uttalat, är felaktig. Det bör naturligtvis de känna till, som äro bättre insatta i förhållandena än jag. Men jag har icke kunnat undgå att göra den reflexionen, att så synes det mig vara. Jag kan icke heller förstå, vilken olycka skulle kunnat uppstå, om man rent objektivt gått på djupet med en utredning i dessa föreliggande frågor, ty det är ett stort komplex av frågor, som borde utredas. Jag kan icke frigöra mig från den känslan, att när det gäller ett område, så ytterst känsligt, ja det kanske icke är det rätta ordet, men så ytterst avgörande till sina följder, så är det med verklig förskräckelse, som jag nu ser, att man skall slå fast fanan och låta den stå där. Där får den sedan sannolikt stå i en mansålder. Jag har aldrig glömt, vad jag som gosse inhämtade, när jag läste om Gustav III:s tidevarv, nämligen vilken olycka han gjorde sitt land i sprithänseende. Ty vad han slog fast, blev svårt att få bort. Det varade i tre kvarts sekel. Det är följaktligen icke underligt, om man tycker, att det är en rimlig begäran, att man går riktigt på djupet med denna fråga. Då får jag säga, att jag skall visst icke fördölja, att jag är ingen vän av monopol, ty redan innan vi hade några dylika här i Sverige, och då i vårt land ännu gällde det, som står i grundlagen, att monopol icke finge inrättas, prövade jag litet på detta i utlandet, och jag märkte då, att på det hela taget var det ett par saker, som i regel voro oskiljaktiga från monopolssystem, och det var dåliga varor och dyra priser samt en viss stramhet, så att individen fick taga, vad som lades fram. Men det tycker icke svensken om. Jag erkänner, att det möjligen kan vara högre synpunkter, statsfinansiella synpunkter och även etiska synpunkter. som göra, att man får gå den vägen och underkasta sig monopolsystemet, men då är det väl allt skäl i att man söker ordna det på det sätt, som erfarenheten visat vara det bästa.

Dävarande finansministern sade, att han ansåg, att frågan borde utredas även i den riktningen, om monopolet kunde läggas om i överensstämmelse med tobaksmonopolet. Nåja, vad hade hindrat, att man gjort en utredning i den vägen. Jag hörde på diskussionen i medkammaren och fick det intrycket, att man menade, att det bleve så mycket skatter om man skulle lägga det så, att monopolet finge stora inkomster. Hava vi icke vid förra riksdagen skrivit, att vi vilja ha en omläggning, när det gäller systembolagens kommunalskatter, och att detta skulle utredas i samband med den stora kommunalskatte- reformen? Och vad beträffar statsskatten, så vore det väl ingen olycka. Det vore ju att taga ur den ena handen och lägga i den andra. Det förlorar icke staten på. Det är märkvärdigt, att man skall behöva gripa till sådana skäl. Det är då klart, att man icke kan värja sig för den tanken, att det måste vara klemt beställt, när man tager till sådana skäl.

Man har också älskat att rida upp på att vi kommit med insi-

uationer och dylikt. Nej, vare det fjärran ifrån mig. Jag kan ta ga fel ifråga om de uppgifter, som jag kommer med, och jag önskar gärna att bli vederlagd. Men sannerligen att jag insinuerar på något håll. För mig äro alla personer lika goda, om de göra sin gärning så, att jag kan godkänna den. Jag har intet personligt emot någon. Den föregående talaren sade, att hela motståndet berodde på, att det var fråga om en förhatlig person, som man ville komma åt. Nej, visst icke, för mig är ingen i och för sig förhatlig. Det är väl ändå ett dåligt stridssätt, att så fort någon vill göra anmärkingar, komma med insinuationer att man blott vill komma personen till livs. Jag trodde verkligen, att vi skulle kunna mötas med bättre skäl än så.

Så är det en annan sak. Nu tycks man ha kastat om helt och hållet från förra linjen. Då hette det, att man skulle ha det på så sätt, ty det var det bästa sättet att staten fick de inkomster, som kunde uppkomma av rörelsen, av partihandeln med spritvaror. Nu säger man, att nu skola vi försöka minska från föreslagna 10 miljoner till 5 miljoner, som Vin- och spritcentralen bör inleverera. Det kan icke vara tal om, att priserna skola vara sådana, att det blir överskott. Det skall icke vara någon skatthistoria i samband med detta. När jag läste detta, tänkte jag: vad ligger under den saken? Det fick man mycket klart reda på i nästa proposition. Där hoppade man från 50 procents omsättningsskatt till 65 procents, och det var en förklaringsgrund, varför man gick fram på det sättet. Men på samma gång kastade man bort, vad man förut haft till huvudskäl, nämligen att man skulle ha monopolen såsom ett enskilt bolag, just för att staten skulle få den största inkomsten. Herrarna bolla så med sina skäl här, att en vanlig människa icke kan följa med så fort och intaga de nya ståndpunkterna, ena året den ena och andra året en annan. Ja, den ena ståndpunkten varar knappast ett helt år. Herrarna få förlåta oss, att vi icke begripa planen i det hela. Har man också trängt in litet i hur mycket staten under den gångna tiden fått i inkomster från detta enskilda monopolbolag? Ja, det är försvinnande litet, och det var verkligen synnerligen remarkabelt, att man skulle behöva vänta ända till några dagar före jul i fjol, innan bolaget levererade in 1920 års vinst. Jag undrar, hur det skulle gått med det systembolag, som gjort på det sättet, och hur det då gått med dess verkställande direktör. Med honom hade man väl snart blivit färdig. Att man icke behandlat folk på samma sätt, det är då ostridigt. Jag inser nog skillnaden mellan olika affärer i och för sig. Men när man ena gången kommer och säger, att i detta bolag är det staten, som tar förtjänsten, att man är filantrop och sköter det för statens räkning, då kan jag knappast tro längre på alla motiv. Det är mig omöjligt.

Nu skola förändringar göras. Jag spørjer mig då i mitt sinne: är det den minsta sannolikhet för, att dessa förändringar föreslagits, om icke den motion, som jag talat om, först hade kommit och sedan den skrivelse, som majoriteten i bevillningsutskottet föreslagit? Jag tror nog, att då hade vi icke sett till någon förändring alls. Och när utskottet skall slå ett slag och bevisa, att denna organisation, som

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskrifningen
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

nu har utkristalliserat sig själv, är den allra bästa och att vi blott skola göra några närmare fixerande bestämmelser, såsom i fråga om jourhavande direktör o. s. v., då säger utskottet, att det skulle kosta staten så mycket pengar, binda så mycket pengar, om man skulle lägga det på annat sätt, till exempel såsom tobaksmonopolet. Jag får säga, att detta skäl, att statens tillgångar äro så dåliga, att de icke medgiva det ena eller det andra, det skälet bär man alltid fram, när det är något, som man icke vill, men vill man en sak, då glömmen man detta skäl hemma. Vi ha sett en proposition, där det gällde 9 miljoner kronor. Åtminstone hörde jag ingen, som kunde begripa, vad dessa miljoner skulle användas till, och då talade man icke det minsta om, att man saknade pengar. Vi fingo en annan proposition, där det gällde 15 miljoner kronor till lån för byggnadsverksamhet, och det föreföll mig, att dessa miljoner skulle tagas, som det så vackert heter, ur rusdrycksmedelsfonden.

Jag undrar verkligen, om man icke kan lägga om partihandeln på ett annat sätt. Jag tycker, att det hade legat något naturligt i att så skett. Den siste ärade talaren gjorde det bestämda påståendet, att med de förändringar, som utskottet föreslagit, blir det här bättre än tobaksmonopolet. Han får förlåta mig, om jag är en Tomas i detta hänseende. Ty låt vara ett det blir samma förhållande med varor och pris, som när det gäller tobaksmonopolet, men rätt skall ändå vara rätt, och vi få erkänna, att tobaksmonopolet har skrapat ihop en förfärlig massa pengar åt staten, och där har det aldrig varit något trassel, som åtminstone kommit till offentlig kännedom, beträffande inlevererandet av medel till staten. Det är väl den mycket stora skillnaden. I den riktningen har åtminstone jag för min del icke funnit något att anmärka på tobaksmonopolet, och jag tror, att icke heller någon annan haft det. Men hur har det gått på *detta* område? Herrarna få verkligen förlåta mig, att, när man har sådana exempel för ögonen, som vi haft, så blir man misstrogen och tror, att detta är blott att sätta en ny klut på gammalt kläde. Vi komma till samma förhållande som förut, vi få en massa vackra ord och förklaringar, varför det gått så och icke gått så. Vi fingo sanerligen i fjol i bevillningsutskottet mer än rikligt av den varan.

Nåja, man kan ju komma i den situationen, att man icke har det minsta hopp att tränga igenom en fråga. Men jag förstår icke, det vill jag ännu en gång upprepa, vad som i själva verket ligger under detta. Man har som sagt icke kunnat tränga in i denna fråga, om man också kunnat få ett grepp på den i kanterna. När man såg, hur dyrt detta bolag arbetade — det har det verkligen gjort; det tjänar ingenting till att trötta herrarna med siffror, annars har jag mer än tillräckligt därav — och i hopp om att få litet rätsida på saken, ehuru jag icke trodde så mycket på en förbättring, tillät jag mig väcka en motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t om en förändring av statsrevisionens verksamhet i detta avseende. Denna motion gick ut på att det här skulle bli ett faktiskt monopol, även om det uppträder i form av enskilt bolag, och statsrevisionen skulle äga rätt att tränga in i dessa frågor. Jag tror, att det behövdes, och

riksdagen gick i huvudsak med på motionen. Det är väl ändå den sista position, som man kan hoppas på beträffande det här företaget, ty icke kan väl någon påstå, att detta företag egentligen har arbetat inom den ram, som bort vara uppdragen för densamma, nämligen engroshandeln med spritvaror. Hur mycket har det icke varit utanför denna ram! Nu säger man, att man skall behålla detta bolag, blott därför att det gått utom ramen, eljest förlorar man på avvecklingen! Det är underliga argument; jag tycker verkligen, att det ena slår ihjäl det andra, det kan icke hjälpas.

Så säger man: vad vill ni egentligen? Jag svarar, att jag önskar verkligen att få denna utredning till stånd, som den förre finansministern gav direktiv för, ty de där två raderna om att man skall ha detta monopol lagt såsom tobaksmonopolet, kan väl ingen kalla för en utredning. Det är blott en mening, som man kastar ut, och så tager man utan vidare och lappar på det man icke kan undgå att göra beträffande Vin- och Spritcentralen, det som absolut tränger sig fram; man går icke en tum längre. Det är just frågans utomordentliga vikt, som dikterat min motion, och när man då hånas till på köpet, för att det skulle hava varit en annan, som hållit i pennan, svarar jag, att jag står för min motion; vederlägg mig! Har jag skrivit fel, så har det icke varit avsiktligt. Jag tager gärna emot vederläggning och då kan jag erkänna, om det finnes någon rätt i den. Men hån tycker jag ändå icke är det rätta medlet att använda emot en person, som har en annan mening i denna sak.

Jag gör mig nu den frågan: finns det någon utsikt, såsom saken nu ligger, att verkligen komma med en ny utredning, som är så opartisk som möjligt? Jag vill icke alls, såsom saken utvecklats i vårt land, ifrågasätta, att partihandeln skall gå till enskilda. Nej, det vill jag icke, men jag har ansett mig göra min plikt, då jag säger ut min mening utan att därvid påverkas från det ena eller andra hållet. Och då får min mening gälla vad den kan. Men jag tycker icke, att man behöver håna mig och säga, att jag skulle vara så viljelös, att jag springer ärenden åt den förste bäste, som kommer. Det är sannerligen icke min vana eller mitt sätt. När jag själv undertecknat en motion i denna kammare, har jag därmed markerat, att jag ensam står för densamma.

Om jag nu ser vidare i utskottets utlåtande, så är det ju precis som en försättning på den s. k. utredning, som gjordes i fjol. Man vädjar till de personer och deras ställning, som gjort utredningen. Jag värderar högt dessa personer, men det hindrar ju icke, att jag säger, att de synas icke hava intresserat sig det minsta för att göra utredningen på det sätt, som direktiven angävo. Vilka motiv de haft, är en sak, som jag icke känner till och som icke angår mig, men detta, att vädja till auktoritetstron, vinner så liten genklang hos mig; jag ser till handlingarna. Om man går öppet och rent fram, det anser jag vara det bästa, oavsett vilka personer det är, som saken gäller.

Här är det möjligen flera, som vilja yttra sig i denna fråga, och jag skall inskränka mig till det sagda, ty utskottets utlåtande i övrigt är, som jag nyss yttrade, just ingenting. Det är blott ett eko

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskriften
m. m.

(Forts.)

av vad de sakkunniga skrivit. När jag då ser på reservationerna, kan jag icke neka till att jag tycker, att den reservation, som är avgiven av herr K. A. Nilson m. fl., bäst svarar emot den mening, jag har. Kanske den icke i allo gör det, men man kan ju icke splittra sig så oerhört mycket. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. afgivna reservationen.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman, mina damer och herrar! Då jag undertecknat den av herrar K. A. Nilson, Rosén och Johansson i Kälkebo avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen, skall jag be att få säga några ord. Jag vill från början säga ifrån, att om jag kanske kommer till samma slut som herrar Lithander och Olsson i Kullenbergstorp, utgår jag dock från helt andra utgångspunkter än herr Lithander.

Herr Lithander sade i början av sitt anförande, att han förmodade, att det var icke många av denna kammars ledamöter vid förra årets riksdag, som, när de antogo bevillningsutskottets betänkande och dess formulering av skrivelsen om utredning, vilken lyder: »på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande faktiska organisationen av partihandel med rusdrycker bäst kan ordnas» — det var icke många, sade han, som hade den tanken eller uppfattningen, att man med denna formulering skulle omöjliggöra en undersökning mer än på ett enda sätt, hur man skulle kunna binda sig vid Vin- och spritcentralen. Jag får giva herr Lithander rätt i denna förmodan så till vida, att åtminstone icke jag trodde det, och man ser också, att den finansminister, som tillsatte dessa sakkunniga, gav vissa direktiv, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp nyss nämnde, utöver vad riksdagen i sin skrivelse hade sagt. Ty finansministern gav sådana direktiv, att man även skulle undersöka monopolvägen och framlägga alla skäl, så att man kunde pröva frågan i hela dess utsträckning. Det har nu visat sig, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp nyss sade, att dessa sakkunniga icke aktat på finansministerns direktiv utan avfärdat dem med endast tre rader i sitt betänkande. De säga, att ingen har fordrat, att de skulle utreda frågan om statsmonopol av det lätt förklarliga skälet, att den vägen är omöjlig. Jag anser, att de gingo till arbetet med förutfattad mening, och genom debatten i första kammaren, som jag åhörde, fick jag belägg på denna min uppfattning, ty där sade verkligen herr Kvarnzelius, att det var alldeles klart på förhand för de sakkunniga, att något statsmonopol kunde icke alls inrättas, och därför brydde man sig icke om att undersöka den saken. Jag får säga, att när man går att fatta beslut i ett så viktigt ärende, där utredningen gått ifrån de kungl. direktiven och verkställts på så kort tid som två månader — ty denna kommitté tillsattes den 12 september 1921, och redan den 23 november samma år var den färdig med sitt betänkande — borde enbart denna omständighet kunna göra envar betänksam emot att gå på ett sådant förslag. Jag får också säga, att den kritik, som kontrollstyrelsen avgivit över partihandelssakkunnigas betänkande, är i vissa punkter gan-

ska avgörande för mig. Kontrollstyrelsen påminner om hur den redan i december 1917 i en promemoria till dåvarande finansministern utstakat linjerna för partihandeln här i landet, och styrelsen säger, att vi böra komma fram till ett enda bolag. Kontrollstyrelsen kommer sedan under ett följande år med en ny promemoria, där den säger, att de stamaktier, som Stockholmssystemet hade i Vin- och spritcentralen, skulle inlösas av statsverket, för att man skulle få frågan ordnad. Vad säga nu de sakkunniga om den saken? De avfärda den med några rader i sitt betänkande och säga, att det ju icke alls är behöfligt och att det skulle komma att vålla olägenheter. Skulle det bli en sådan inlösnings, måste det bestämmas nya grunder för val av styrelsen i ifrågavarande bolag. Jag vågar påstå, att kontrollstyrelsen i detta avseende har klart och tydligt dragit upp riktlinjer för en sund nykterhetspolitik här i landet, men dessa riktlinjer ha icke partihandelssakkunniga aktat på och icke heller den nuvarande finansministern Thorsson.

I sitt häftiga angrepp mot Vin- och spritcentralen, som jag ogillar på det allra högsta, kom herr Lithander till slut i sitt yttrande med ett märkligt uttalande. Han säger, att han önskar ingenting högre än att man får begagna sig av de möjligheter, som den nuvarande lagstiftningen medgiver att få ett konkurrerande bolag. Här kunna vi, mina herrar, märka, att det är en ganska ömtålig punkt i lagförslaget. Just denna § 12, som talar om denna möjlighet för regeringen att medgiva inrättandet av bolag, giver verkligen, som den nu är formulerad, regeringen en sådan rätt. Antag, att herr Lithander vore finansminister. Om herrarna toge detta lagförslag, hade han då möjlighet att genast sätta dit ett konkurrerande bolag. Just denna punkt har också skarpt kritiserats av kontrollstyrelsen, och enbart den punkten skulle kunna förmå mig att gå på avslag på det framlagda förslaget till uppgörelse med Vin- och spritcentralen.

Herr Röing i Göteborg har i sin iver att få igenom detta förslag målat ut Vin- och spritcentralen som en alldeles utomordentlig affärsinstitution, som naturligtvis alltid gör de allra fördelaktigaste uppköp. Ja, det är nog så, att vi här i riksdagen i närvarande stund icke ha någon möjlighet att bedöma, hur denna förträffliga institution skött sig såsom affärsdrivande verk. Men jag har låtit mig berättas, att ett systembolag har begärt hos Vin- och spritcentralen att få importera konjak av ett visst franskt märke. Det kunde importera denna konjak till ett pris, som understeg Vin- och spritcentralens pris med hela 30 procent, men blivit nekade av Vin- och spritcentralen. Vad tyder det på? Kanske på att Vin- och spritcentralen under föregående år lagt sig till med ett stort lager till för högt pris, som nu måste realiseras, och jag antager, att det kan ligga ett sådant förhållande under detta. Det finns på ett ställe i propositionen en redogörelse för en inventering av Vin- och spritcentralens lager, och det är det egendomliga, att regeringen fått lov att anmoda en man från ett främmande land att företaga inventering och värdering av detta lager. Det är också mycket anmärkningsvärt uti detta bolags handlingsätt i den tid, som gått, huru detsamma med ett kapital på

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskriften
m. m.

(Forts.)

19,400,000 kronor kunnat sväva ut, så att det har fastigheter på ett värde av 40,000,000 kronor och lager till värde av kanske 50 å 60,000,000 kronor samt har affärer som ligga på vitt skilda områden från dess egentliga verksamhet. Jag får lov att säga, att om man skall göra upp med en person, bör man någorlunda se till hans föregående. Det har man icke gjort tillräckligt i detta fall. Jag vågar påstå, att den utredning, som nu ligger till grund för denna kungl. proposition, är mycket ofullständig och icke ger oss möjlighet att pröva frågan i hela dess vidd, som vi behöva att göra, då vi nu gå att taga detta steg.

Riksdagen har i år beslutat att vi skola ha en förbudsomröstning och regeringen har bestämt, att denna omröstning skall äga rum den 27 augusti. Nu kan det hitta på att hända, att denna omröstning ger utslag för förbudets införande här i landet. Huru ställer det sig då, om vi göra upp med Vin- och spritcentralen? Jo, på ett ställe här i de sakkunnigas betänkande finns det ett uttalande om att i den händelse detta bolag icke i framtiden skulle få sin oktroj förnyad kommer det att dyka upp ersättningskrav. Ja, mina herrar, huru har det hetat förut, när detta bolag vid sidan av riksdagen, men naturligtvis med hjälp av åtskilliga finansministrar, skapat sig den monopolställning, det för närvarande har? Jo, det har hetat så här: Bolaget har lyckats lösa in alla dessa vinhandlare och deras rättigheter och staten kommer på ett lindrigt sätt ifrån alla ersättningsanspråk. När det ligger så till, att staten i alla fall, såsom bolaget är konstituerat, har ett visst grepp över detsamma, enär bolaget förbundit sig att lämna in vinsten för 1921 med 10 miljoner kronor och även för år 1923, vågar jag påstå, att icke här är så brådslande fall, så att man på grund av denna ofullständiga utredning behöver gå att i denna stund fatta beslut i frågan. Det är nämligen ingen fara alls med ett uppskov, tvärt om kunna vi ha allt att vinna, då vi skjuta upp frågan på något år.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre. Jag skulle kunna ha mycket att tillägga i denna sak, men som nu herr Olsson i Kullenbergstorp redan yrkat bifall till reservationen, som är avgiven av herr K. A. Nilson i detta betänkande, skall jag instämma i detta yrkande och yrka bifall till densamma.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Jag har be-
gärt ordet med anledning av min ärade vän herr Röings uppträdande
här i kammaren. Jag beundrar honom i flera avseende, men framför
allt för hans väldiga stämma. Han har nyss annonserat, att det finns
en lögncentral och en spritcentral. Lögncentralens huvudsäte var i
Göteborg. Var det icke så eller är det en filial blott? Det är dock
med en viss tvekan, som jag tar till orda, ty jag är övertygad, att jag
om ett litet ögonblick har herr Röing över mig igen, och det vore icke
första gången i denna kammare. Nu påpekade han, att allt vad herr
Lithander sagt rörande spritcentralen icke är med sanningen överens-
stämmande, och han betecknade herr

Lithanders hela anförande och alla de uppgifter, han framlagt, såsom humbug. Han kan icke förstå, att det finns mer än en åsikt här i världen, och det är den, som herr Röing själv omfattar, men herr Röing kan vara övertygad om, att han icke imponerar på många, när han talar med sin höga röst. Jag ber att få erinra om att man också får lämna rum för oppositionen, och det skadar alls icke oppositionen i fallet Vin- och spritcentralen.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Jag är övertygad om att, även om vi icke komma till något resultat i afton i denna fråga, de ord, som blivit sagda och komma att ytterligare sägas, skola ha en synnerligen god inverkan på kammarens omdöme om Vin- och spritcentralen. Jag känner icke till denna affärsverksamhet. Jag har visserligen hört men aldrig sett något av det, som i pressen omtalas, och som herr Röing betecknar såsom sladder, och jag vet icke om det är sanning, dock ser en del saker, som täljas om Vin- och spritcentralen, misstänkta ut. Jag har en gång försökt att skaffa mig en revisionsberättelse beträffande detta företag som dessutom har en mångfald avdelningskontor, dotterbolag och sidobolag. Man kan icke få något sammanhang i den mycket splittrade verksamheten. Man kan i räkenskaperna icke finna sig till rätta, man kan icke söka upp vad man vill och icke få klart för sig den omfattning, vari dessa företag laborera.

Nu är det sant, att man klandrat Vin- och spritcentralen mycket, och jag är övertygad därom, att det i många fall kanske är orättvist och obefogat, men klandret har framför allt riktat sig mot att den princip, som bort ligga under Vin- och spritcentralens arbete, nämligen borttagandet av det privatekonomiska intresset har förfelats. Man anser, att detta privatekonomiska intresse icke blivit avlägsnat, som avsett var då man fattade beslut om handeln med rusdrycker. Vidare är det fråga om spritcentralens stamaktiekapital, om vilket man anser, att detsamma bör överföras i statens händer. Numera torde det representeras av tio medborgare i Stockholm, och en av dem, endast en, utövar rösträtt. Jag hyser den meningen, att all makt över Vin- och spritcentralen bör läggas i statens händer. Endast på detta sätt anser jag, att Vin- och spritcentralen kan gå en lycklig framtid till mötes. Endast därigenom torde man kunna åstadkomma den största möjliga billighet med avseende å detta företags drift.

När jag nu angivit vissa anledningar till klandret, ber jag att för min del få säga, att alla de anledningar, som vi haft till klander, böra undanröjas. På våren förra året beslöt Vin- och spritcentralen att till svenska staten utdela 5 miljoner kronor, men först den 16 december verkställdes denna utdelning. Jag har aldrig i något privatkapitalistiskt företag sett, att sedan man en gång fattat beslut om en utdelning, denna icke omedelbart verkställts. Det vittnar dock om att, huru lätt man än har att beskatta svenska folket med avseende å sprit och vin, kan man dock icke omedelbart åstadkomma en sådan bagatellsumma för denna affär som 5 miljoner kronor. Redan den 1 juli höjdes emellertid priserna på sprit-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

varorna, sannolikt för att få in kapital för de blivande 5 miljoner, som staten skulle få förfoga över.

Vidare klandrar man Vin- och spritcentralens utländska affärer. Herr Röing har sagt, att allt detta icke är sant. Det är de bästa viner man kan få, och de billigaste priser, vartill de kunna erhållas, säger han. Det vet jag icke. Jag känner icke till den saken, men jag vet heller icke, varför man skall invaggas i ständigt misstro till ett sådant företag som Vin- och spritcentralen. Nog kan det väl höja sig över sladdret åtminstone. Vad skall man tro, när man i tidningarna, kanske icke dagligen men en gång i månaden minst, har meddelanden rörande Vin- och spritcentralens arbete.

På alla dessa anmärkningar, som framförts, ha vi hört svar från en person, t. o. m. en man i denna kammare, som Stockholms stad satte in en gång för ett par år sedan med uteslutande uppgift att driva Vin- och spritpolitik i riksdagen — något som han gjorde på ett överlägset sätt, åtminstone för dem, som ville tro på honom. Han har även en snabb penna, när det gäller att försvara sig. Så t. ex. har han här i Stockholms Dagblad för i går fått införd en artikel, däri han bemöter en hel del uppgifter rörande Vin- och spritcentralen. Han säger där bland annat, att det är understundom lätt att göra en höna av en fjäder. Jag undrar, om icke undertecknaren av dessa rader i Stockholms Dagblad skulle kunna ägna en stund åt den tanken, att staten är också en utmärkt höna att plocka.

Jag tillåter mig säga, då jag ser herr finansministern närvarande här i dag, att jag anser, att på grund av den omständigheten, att ryktet löper så vitt och brett om Vin- och spritcentralen, det skulle åtminstone för mig, när jag blir finansminister, vara den angelägnaste sak i världen att försöka undanröja detta sladder och försöka taga bort misstron och försöka återge förtroendet för Vin- och spritcentralen. Det är en alltför viktig uppgift, som detta företag har, för hela vårt land, för att man skall negligera detta. Jag skulle vilja, att man kunde vidtaga de intensivaste åtgärder för att befria bolaget från varje misstro. Det är synd om Vin- och spritcentralen, om någonting av vad man säger om den kan betecknas såsom icke sanning. Jag hyser därför den uppfattningen, att då utredningen i ärendet hittills icke hjälpt, en förnyad utredning borde företagas eller andra åtgärder vidtagas, vilket eventuellt herr finansministern har i sin makt att bestämma över. Jag tror också, att finansministern är en så pass klok herre, att han vet, att ingenting kan föra lyckan med sig, som icke har allmänhetens förtroende, och förtroende är just vad som fattas Vin- och spritcentralen, och som bör åter tillföras densamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Lithander avgivna reservationen.

Herr Lindman: Herr talman! Anledningen till att jag begärt ordet är, att jag i den föreliggande frågan ser en fråga, som har för staten en mycket stor ekonomisk betydelse och en mycket stor ekonomisk räckvidd. Det är icke blott fråga om handhavandet

av dessa inköp, huru de skola ske, huru Vin- och spritcentralen skall handlägga sina angelägenheter, utan det är det stora ekonomiska intresse, som staten har, och som det är vår skyldighet här i riksdagen att även ha ett vaksamt öga på.

Nu ha vi riksdagsskrivelsen för i fjol, och efter den har en utredning ägt rum av sakkunniga, vilka förordat det förslag, som finansministern här framlagt. Det är här icke fråga om ett monopol, det är sant, och det kan man ju känna sig tillfredsställd med. Ty för min del anser jag, att något monopol överhuvud icke är nyttigt och bra och ej heller kan sköta sig bra. Jag talade en gång i tiden mot tobaksmonopolet, men jag lyckades icke tillvinna mig någon majoritet i riksdagen och kammaren, och det är icke sagt, att jag gör det nu i dag heller.

Visserligen är det här icke fråga om ett riktigt monopol, men skillnaden är icke så ofantligt stor. Man vill ju i en hastig vändning lämna uteslutande rätt till partihandel med rusdrycker åt ett enda företag, ett företag, som med energi och målmedvetenhet arbetat sig fram till den punkt, dit det nu har kommit, och som, om riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t har föreslagit, också har nått fram till lagstadgade bestämmelser och överenskommelse genom avtal med staten.

Vad som efter min uppfattning är felet i detta förslag är, att man till ett enda företag vill lämna uteslutande rätt att handhava ifrågavarande angelägenheter. Det blir icke någon konkurrens, utan företaget står obestritt såsom ensam herre på täppan, och det kan snart sagt i sin handel och vandel begå missgrepp och fel, som aldrig någonsin komma att bli upptäckta. Vid fri konkurrens måste den ene tävla med den andre, och då kan icke sådant ske, utan företagen måste då på ett mycket kraftigare sätt aktgiva på de ekonomiska möjligheterna för dem att kunna fortsätta och bestå. Så är däremot icke fallet med ett sådant kvasimonopol, som jag tror mig kunna säga, att detta företag skulle bliva, om Kungl. Maj:ts förslag godkännes.

Vi hava under årens lopp fått se, att företaget i fråga vidtagit en hel del åtgärder, som man väl ändå måste säga hava varit minst sagt dubiösa. Jag skall ingalunda gå tillbaka för att rekapitulera allt, som kan anses såsom försyndelser av Vin- och spritcentralen, men jag kan ju ändå få omnämna en del saker, som, fastän jag icke förut talat därom i riksdagen, dock alltid stått för mig såsom något outgrundligt och något underbart, att till exempel ett företag, som har av Kungl. Maj:t fått ensam rätt att handla med vin och sprit, har slagit sig på att mitt i Stockholms stad inköpa ett av våra största hotell. Jag har alltid frågat mig, vad Vin- och spritcentralen haft med detta att göra. Något mera kan jag förstå, att Carnegies bryggeri inköptes. Där fanns det ju dock en mening i det hela, nämligen att man ville hindra bryggerierna att brygga starkare öl, för vilka man behövt införa ransonering. Men lika fullt anser jag även det oförnuftigt, att man lade sig i en dylik vidlyftig angelägenhet, då ju spritcentralen egentligen är ett grosshandelsbolag, som skall handla med vin och sprit och ingenting annat. Slutligen ha vi från i fjol

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskrifningen
m. m.
(Forts.)

den kända affären med Astra-köpet, då Vin- och spritcentralen helt hastigt skulle slå sig på tillverkning av läkemedel och slå under sig denna tillverkning.

Jag har för min del alltid undrat, vad meningens egentligen har varit med alla dessa affärer, och om det varit klokt och förnuftigt att göra dem, och om företaget icke överhuvud taget kunnat göra allt detta, endast tack vare att det varit det enda, som fått handla med spritvaror och följaktligen även i viss mån har kunnat på spriten täcka de förluster, som i övrigt hava uppkommit, exempelvis genom att ombestyrta högre pris å spritvarorna. Är man ensam om att få försälja en vara, är det ju ganska klart, att man också har möjlighet att taga betalt för den, i synnerhet om det som i detta fall är en rätt begärlig vara, som allmänheten vill ha. Allt detta har, som sagt, varit saker, som jag undrat över.

Eftersom jag talar om Astra, skulle jag vilja påpeka — jag tror visserligen, att det även är gjort förut — ett egendomligt förhållande i den kungl. propositionen. Finansministern skriver på sid. 17, att »ett förslag har varit under diskussion om att det företag, som eventuellt komme att övertaga dessa dotterbolags verksamhet, skulle kunna få rätt att bedriva partihandel med sådana rusdrycker, som antingen äro att betrakta såsom läkemedel i och för sig eller ock nödvändiga för läkemedeltillverkning. Herr finansministern uttalar icke något om huruvida han i fortsättningen ämnar stödja en sådan sak eller icke. Det synes mig hava varit rätt önskvärt, om herr finansministern sagt bestämt ifrån, att han såsom ledamot av regeringen icke kunnat tillstyrka ett sådant förslag. Ty, om jag icke minns orätt, uttalade riksdagen i fjol, att riksdagen förutsatte, att frågan om ett eventuellt monopol å apoteksvaror först måtte föreläggas riksdagen, innan det beslötes. Jag måste emellertid utgå ifrån, att herr finansministern dock har tänkt på det sättet, när han skrivit ned detta uttalande i den kungl. propositionen. Utskottet förbigår totalt denna sak och låtsas icke om den utan har tydligen nästan glömt bort, att saken i fjol varit före i riksdagen.

Beträffande den verkställda utredningen kan jag icke neka till att jag tycker, att den i vissa delar lider av åtskilliga brister. Man har varit mycket angelägen om att verkställa värdering av dessa inköpta fabriker, bryggerier, hotell och vinlager o. s. v. Exempelvis upptar man vad Grand Hotell skulle kosta med nuvarande priser och arbetskostnader o. s. v. Men det underbara i hela den värdering, som finansministern låtit verkställa, är, att det icke alls finns någon uppskattning av hur företagen bära sig ekonomiskt. Då vanliga människor göra värdering av ett företag — låt oss säga Grand Hotell — kan man ju se efter vad det kostar att bygga och möblera det och göra allt i ordning, men nog företar man också en uppskattning av vad det kostar att driva denna affär. Går den ihop? Ger den vinst eller ger den förlust? Av bilagan till den kungl. propositionen framgår endast, att Grand Hotell är upptaget till ett värde av 12,430,000 kronor, men jag skall be att få fråga herr finansministern, vad företaget ger i avkastning. Jag kan i alla fall icke tänka mig,

att icke herr finansministern såsom finansminister har verkställt en finanskalkyl över vad hotellet ger i avkastning, och jag kan icke tro, att han endast har nöjt sig med att se efter vad det nu skulle kosta att bygga upp det. Det är på samma sätt med de andra dotterbolagen, att det icke heller för dem finns några dylika ekonomiska avkastningskalkyler.

Emellertid lönar det sig väl icke mycket att tala om vad som redan hänt, och jag har icke heller velat göra det annat än för att framhålla, att man med visst skäl torde kunna ifrågasätta om ett företag, som har givit sig in på dylika vidlyftiga spekulationer, utan vidare även i fortsättningen bör få fortsätta med att handha alla dessa affärer. Jag vet icke säkert, om det i det avtal, som här är upprättat, finns några föreskrifter, som komma att omöjliggöra dylika utsvävningar. Jag ser, att det i avtalet finns vissa bestämmelser om vad bolaget får göra och icke får göra. Det står exempelvis, att Spritcentralen skall förbinda sig att, så snart det utan någon avsevärd förlust för Spritcentralen kan ske, avveckla sitt förhållande till sina dotterbolag, till Grand Hotell och Carnegie och Apotekarnes kemiska fabrik och Astra och Svanens droghandel, men jag kan icke finna något förbud för bolaget att köpa nya företag. Inom parentes vill jag påpeka, att det tycks likväl här vara klart, att det blir förlust på dotterbolagen, eftersom det står, att avvecklingen skall äga rum, då det kan ske utan någon *avsevärd förlust*. Den saken torde alltså vara ganska klar.

Vidare finns det i avtalet en del föreskrifter om avsättning av reservfond och pensionsfond o. s. v., och till slut kommer en instruktion för jourhavande direktören, i vilken finnas intagna en hel mängd bestämmelser om att han skall närvara vid sammanträdena, att han skall vara tillstädes vid olika tillfällen, att han skall granska kalkyler och vaka över bokslutets uppgörande, att han i god tid före varje bolagsstämma skall göra anmälan därom till chefen för finansdepartementet, och att han skall tillse, att förvaltningsberättelser och vinst- och förlusträkningar inkomma, men det står icke någonstädes ett enda ord talat om att han kan slå näven i bordet åt den andra styrelsen och säga, att såsom statens ombud förbjuder jag er att göra det och det, förrän Kungl. Maj:t har tillfrågats om saken. Det är ju möjligt, att man kan trösta sig med, att Kungl. Maj:t ju har aktierna liggande och kan övertaga dem. Med dessa aktier i handen kan Kungl. Maj:t rösta i bolaget och kan exempelvis avsätta styrelse och direktörer o. s. v. och sätta dit nya män, men då är kanske olyckan redan skedd, och inköp kunna ha blivit gjorda. Är det dock möjligen på det sättet, att ett sådant inköp icke kan göras av styrelsen utan bolagsstämmans gillande? Det skulle ju vara en fördel, om det vore på det sättet.

Jag har icke velat taga upp den föreliggande frågan på något sätt från synpunkten om handeln med vin och sprit i övrigt, utan jag har tagit upp den uteslutande från den synpunkt, som jag vill se den. nämligen att den är en i eminent grad intressant fråga i ekonomiskt avseende för staten. Genom detta företags, det må nu vara det ena

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

eller det andra, sätt att sköta sig kan staten vinna pengar eller förlora pengar. Sedan kan det naturligtvis för allmänheten vara mer eller mindre angenämt att ha med bolaget att göra, men jag skall icke gå in på det spörsmålet, utan jag ser saken utslutande från den av mig hela tiden omtalade ekonomiska sidan.

Det var någon, jag tror det var herr Röing, som nyss sade, att Vin- och spritcentralen har kommit till av sig själv, och att det icke kostat staten några pengar. Ja, jag skulle vilja vända om saken och fråga den ärade talaren: även om det icke har kostat staten några pengar i form av utlägg från statens sida, har det dock icke kostat staten pengar i form av förlorade inkomster, inkomster, som staten skulle ha fått, men som nu ha uteblivit, därför att man gjort förluster på företaget, på vilka man icke borde inlåtit sig?

Ja, herr talman, det synes mig, att den förebragta utredningen dock är ganska knapphändig. Den har kommit till i rätt stor fart, värderingarna äro gjorda på kort tid, och man har tydligen haft rätt så bråttom med saken. Förlora vi något på, om denna fråga skulle få ligga till sig ett år? Nu kommer ju omröstningen om totalförbudet i sommar. Borde icke frågan då få anstå till nästa år, och skulle icke Kungl. Maj:t vilja versktälla en något mera omfattande och något mera grundlig utredning än den, som här föreligger, så att vi även få avkastningskalkyler för dotterbolagen och de inköpta fabrikerne, och få se, icke blott vad de äro värda utan även vad de giva i avkastning, så att man får en verklig inblick i hela företagets ekonomiska bärighet.

Här talas om, här säges, att det skvallras och pratas, och för min del får jag säga, att det ser ju vem som helst, man behöver endast läsa tidningarna för att se, vad det står om allt detta. Jag skall icke inlåta mig på det, »samt är sant och samt är lögn», jag vet det icke, men om Kungl. Maj:t skulle vilja anordna en utredning och säga: vi skola gå igenom detta, vi skola se vad Grand Hotell kostat, vad det gett i inkomst, vad det gett i vinst eller eventuellt förlust, och vad följaktligen affären kan vara värd, vi skola gå igenom och se, hur det var med Astra-inköpet, där tänkte man ju göra en fabrik för att tillverka medicin, men det blev ingenting av, utan det blev någonting annat — vad förlorade bolaget på den saken? Då tror jag, herr talman, att om man hade detta för ögonen, skulle man kunna så mycket lugnare och med mycket större tillfredsställelse fatta ett beslut nästa år. Och jag undrar, om icke till sist det också skulle ligga i deras intresse, som på ena eller andra sättet äro intresserade i Vin- och spritcentralen såsom ledare eller styrelseledamöter eller i övrigt ha något intresse, ett ideellt intresse, att detta skall visa sig såsom ett förmånligt och gott företag, om det icke skulle ligga i deras intresse, att riksdagen en gång fick alla papperen på bordet i denna fråga och fick framlagt för sig, hur det har varit. Är det osanning, allt detta smygande förtal, eller är det sanning, varför kunna vi icke få det framlagt? Det är icke någon brådska, och jag skulle därför verkligen vilja hemställa till herr finansministern, om han ej skulle vilja ge oss detta till nästa år.

I avbidan på detta skall jag be att få yrka avslag på den kungl. propositionen. *Ang. ändring i rudstrycks-försäljnings-förordningen m. m.*

I detta anförande instämde herrar *Starbäck* och *Nylander*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Thorsson*: Herr talman! Denna fråga har ju varit föremål för åtskilliga överläggningar, jag tror vid icke mindre än tre riksdagar i en följd. De huvudanmärkningar, som nu göras mot den kungl. propositionen, hava koncentrerat sig kring att den utredning, som av fjolårets riksdag begärdes, icke har effektuerats på det sätt, som var avsett, och med hänsyn därtill yrkar man nu avslag på den föreliggande kungl. propositionen och förnyad utredning, där man, som den siste ärade talaren uttryckte sig, vill hava papperen på bordet.

Vid diskussionen om detta ärende för man fram med synnerlig styrka, att detta bolag har skötts på ett alldeles särskilt dåligt sätt, sett ur ekonomisk synpunkt, och från dessa utgångspunkter söker man få fram, att, om staten nu skulle på något sätt överlåta affärerna eller ensamförsäljningsrätten av partihandeln, skulle därmed kunna följa vissa risker för statsverket, som man anser skulle kunna bli en ganska svåra, och således även ur ekonomisk synpunkt yrkar man avslag. Framför allt har man anmärkningar att göra mot det sätt, på vilket detta bolag har disponerat sina vinster hittillsdags. Jag vill erinra om att bolaget bildades som ett fullständigt privat företag, som dock strax efter sitt bildande började inlösa en del andra vinhandelsföretag, och i denna sin strävan fick det den dåvarande finansministerns personliga understöd, varför det fortsatte med denna inlösnings. Företaget administrerades dock som ett fullständigt privatföretag.

Stockholmssystemet var intresserat i detta bolag på det viset, att det hade tecknat ett belopp av 400,000 kronor i stamaktier, och hade i bolagsordningen fått inskrivet sådana bestämmelser, att Stockholmssystemet egentligen behärskade ledningen i detta företag. Det var den enda kontroll, som det allmänna hade, såvitt jag erinrar mig, på bolagets förvaltning, att Stockholmssystemets styrelse utövade en viss inverkan på bolagets ledning. Stockholmssystemet hade vid ett visst tillfälle fattat ett beslut, att de 400,000 kronorna i aktier skulle kunna överlämnas till statsverket, och ett protokollsutdrag av detta beslut tillställdes, jag tror det var finansministern, men något vidare förelägg icke beträffande statens inflytande i övrigt på detta företag. Så som kontrollstyrelsen med sin ofta omtalade skrivelse, däri kontrollstyrelsen — det var under den tid jag skötte finansdepartementet — gjorde en direkt framställning, att staten skulle övertaga dessa 400 aktier, representerande 400,000 kronor, och att staten skulle använda sig av dessa aktier på det sättet, att staten då skulle göra ett monopolbolag.

För min del kom jag till den bestämda uppfattningen, att det i och för sig icke skulle vara en fullt lycklig lösning av frågan, detta utan hänsyn till min principiella uppfattning om statsmonopol eller

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

icke. Jag hade i livligt minne vissa företeelser på sprithandelns område 1908, och det gjorde, att jag blev en liten smula betänksam, om jag skulle medverka till att direkt engagera statsverket på det sättet, men av helt naturliga skäl var jag intresserad av att den ekonomiska fördel, som kunde innebäras i äganderätten av dessa stamaktier, icke skulle gå förlustig för statsverket. Därför biträdde jag ett förslag, som kom fram, och som gick ut på att dessa stamaktier skulle övertagas av ett konsortium, som förband sig att överlämna stamaktierna till staten, så snart som framställning därom gjordes, och att detta konsortium endast skulle tillförsäkras en viss ränta på det utlagda kapitalet. För denna åtgärd har jag från somligt håll fått erkännande, från andra håll fått klander, från ena sidan därför att jag då icke medverkade till ett direkt statsmonopol, och från den andra sidan därför att jag genom denna åtgärd så att säga försummade statens verkliga intressen.

Nu må det vara med själva den saken hur som helst, men jag blev inte litet förvånad, när herr Olsson i Ramsta i sitt anförande inlade den anmärkningen, att Vin- och spritcentralen i sin allmänna politik hade så att säga försummat det, som han uttryckte det, speciella nykterhetsintresset. I allt klander, som jag hört emot Vin- och spritcentralen, har jag ändock icke någon gång, såvitt jag nu kan erinra mig, hört anmärkningen, att den har på sådant sätt handhaft själva det, som var det huvudsakliga i dess rörelse, att den inbjöde till en mindre lojal nykterhetspolitik. Om detta är riktigt, då är verkligen den plattformen undanslagen för de herrar, som ställa sig på Carl Gustaf Ekmans m. fl. linje, ty för deras utgångspunkter måste väl ändock nykterhetsmotivet vara det huvudsakliga, och icke huvudsaken om Vin- och spritcentralen under sin ekonomiska förvaltning har bundit en del av sina tillgångar i mer eller mindre svårrealiserbara fastigheter. Jag kan för min del beträffande det, som jag finner vara huvudsaken i detta problem, nämligen de grunder, efter vilka själva nykterhetspolitiken dirigeras, icke finna någon anledning att göra anmärkning mot bolagets skötsel. Det har varit avgörande för mig vid bedömandet av frågan, om jag skulle medverka till att åt detta bolag överlåta ensamförsäljningsrätten.

Den ekonomiska sidan av saken har det, såvitt jag vet eller rättare sagt så långt jag kunnat bedöma, varit angeläget för mig att tillgodose. Jag vill ännu en gång erinra herrarna om, att före slutet av 1920 när nu gällande avtal ingicks med det konsortium, som innehar stamaktierna i Vin- och spritcentralen, fanns ingenting annat, som sammanband statsverket och Vin- och spritcentralen, än detta Stockholmsystemets medgivande, att det vore villigt att under vissa villkor överlämna stamaktierna. Först med den operation som jag medverkade till fördes saken in på sådan bog, att staten verkligen fick ett avgörande inflytande på bolagets förvaltning. Ty genom detta kontrakt, som visserligen blivit klandrat, under fjolåret av vissa ledamöter av konstitutionsutskottet och i dag av vissa talare, som yrkat avslag på förslaget, genom detta kontrakt fastslås, dels att de, som behärska stamaktierna, icke kunna avyttra dessa stamaktier till

någon ny innehavare utan Kungl. Maj:ts medgivande, dels att Kungl. Maj:t insätter i bolagets styrelse fyra ledamöter (och av dessa fyra ledamöter ordföranden, som har utslagsrösten, när rösterna ligga fyra mot fyra i styrelsen) samt dels att Kungl. Maj:t tillsätter hälften av bolagets revisorer. Jag hade den uppfattningen, att jag genom detta avtal säkerställde statens intressen.

Nu har det gjorts anmärkning mot, att samtidigt som detta avtal slöts, så bands statsverket vid en skyldighet, som det icke hade behövt bindas vid, om aktierna av Stockholmssystemet direkt hade inlevererats till statskontoret. Emellertid får jag fortfarande göra den erinran, jag gjorde i fjol, nämligen att den invändningen har intet reellt värde i annat fall, än om jag vill fränkänna preferensaktieägarna deras behöriga rätt i bolaget, sedan staten har övertagit beslutanderätten om bolagets förvaltning. Jag har nämligen aldrig kunnat drömma om att staten, därför att papperen inlevererats till statskontoret, skulle vara befriad från att taga hänsyn till den rätt som bolagets ordning garanterar preferensaktieägarna i bolaget. Sålunda kan jag icke finna annat, än att statens intressen även efter detta avtal äro, så långt det är möjligt att bedöma, väl tillgodosedda.

Vad gäller nu saken? Nu står ju sakförhållandet så, att vi ha att taga ståndpunkt till, huruvida vi vilja göra den ändringen i rusdrycksförsäljningsförordningen, att vi efter Kungl. Maj:ts prövning vilja överlåta på ett eller flera bolag att utöva partihandelsrättigheterna. Ehuru detta bolag börjat som rent enskilt företag, så har under årens lopp med respektive finansministrars medverkan — deras medverkan må nu vara klandervärd eller berömvärd — vidtagits vissa åtgärder av stor ekonomisk räckvidd varigenom staten i detta bolag har ett icke litet ekonomiskt intresse att bevaka, på grund av den makt, som staten nu kan utöva genom styrelsens sammansättning och genom den rätt till aktiebesittning, som staten vilken dag som helst kan komma att få. Ligger det stor vikt uppå att staten icke tillspilloger de fördelar, som staten redan äger? Vid sådant förhållande har avgörande för mig varit, huruvida ett nytt bolag skulle ur *nykterhetssynpunkt* sköta partihandeln bättre än det bolag, som nu existerar. Jag har då kommit till det resultatet, att detta icke, såvitt jag kunde bedöma, hade någon sannolikhet för sig. Ty även om man anklagar detta bolag aldrig så mycket för visad benägenhet att tjäna enskilda spekulativa intressen, har icke något belägg ännu framlagts för att detta bolag skulle drivit sin försäljningspolitik så, att man kunnat säga, att denna försäljning varit lagd i syfte att stimulera konsumtionen av rusdrycker. Och det är ju den uppfattningen man har inlagt i riksdagens uttalande om att man ville avkoppla det privatekonomiska intresset. Uttrycket »*det privatekonomiska intresset*» har jag hela tiden i detta fall ansett få tolkas på det sättet, att de enskilda vin- och spritaffärernas hela existens berodde på, huru stor omsättning de kunde lyckas uppdriiva i sina affärer. Då låg det privatekonomiska intresset som en sporre, en drivfjäder att, utan hänsyn till sociala synpunkter, försöka få ut så mycket som möjligt av den vara man hade att sälja. Det är ur

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

den synpunkten man skall mäta Vin- och spritcentralens insats i vår sprithantering, jämförd med den insats, som skulle gjorts, om alla dessa enskilda hanteringsars innehavare hade fått lov att regera i fortsättningen. Det är för mig det centrala i denna fråga, och så vitt jag kan bedöma denna sak, har de senaste årens lagstiftningspolitik på området också gått i denna riktning. Jag kan icke finna annat, än att den kungl. propositionen är i full anslutning till de beslut, som fattats här gång efter annan, speciellt i denna kammare.

Nu skall jag något beröra de affärer, som Vin- och spritcentralen gjort vid sidan om dess egentliga affärsverksamhet, som ligger i försäljning av rusdrycker. Och då har det här framförts klander emot att bolaget har utsvävat allt för mycket på olika områden. Den ena affären, inköpet av Carnegies porterbryggeri, har följande bakgrund. Under kristiden ansåg sig statsmakterna böra förbjuda tillverkning av maltdrycker utöver en viss alkoholhalt, detta med hänsyn till svårigheten att skaffa tillräckligt med ingredienser för människornas oundgängliga brödbehov. Därför inskränkte man då maltkonsumtionen för öltillverkning. När dessa restriktioner upphörde, låg saken så, att Carnegies bolag ville upptaga brygden av den maltstarkare portern. Om Carnegies bryggeri upptagit denna tillverkning, så är det ganska sannolikt, att även övriga tillverkare av maltdrycker skulle ansett sig behöva övergå till den starkare maltdryckstillverkningen. Vid detta tillfälle uppsöktes jag — jag var då statsråd och chef för finansdepartementet liksom nu — av ordföranden i Vin- och spritcentralen, som framförde den synpunkten, att det kunde komma att bli ganska bekymmersamt, om man lössläppte den starkare ölbrygden. Ty för den händelse man sedan ville återgå igen, måste man underkasta sig vissa inlösningskostnader, vars slutsumma man icke kunde bedöma. Jag betraktade då inlösningsen av Carnegies bryggeri såsom en liten, liten garantipenning för att förekomma den stora utgiften, som skulle följa av ett tvång att eventuellt avlösa en mängd stora ölbryggerier. Och jag kunde med hänsyn till statens intresse och med hänsyn till hela min åskådning med avseende på denna fråga icke göra annat än råda till att inlösa detta företag. Nu har detta klandrats mycket, men jag tar min moraliska del av ansvaret för denna handling. Jag vet, att Vin- och spritcentralens styrelse har att bära ansvaret, men den moraliska del, som jag har i ansvaret, vill jag icke undandra mig.

Den andra mycket klandrade affären är inköpet av Grand hotell. Härmed förhåller sig på det viset, att det inkom en framställning om att inköpa Grand hotell. Ungefär vid den tiden hade jag från byggnadsstyrelsen erhållit en uppgift om att staten för det dåvarande hade behov av omkring 400 rum. Vid bedömandet av de ekonomiska fördelar och nackdelar för statsverket som ett inköp av detta byggnadskomplex kunde innebära kan jag icke neka till, att jag, med hänsyn till det läge, som Grand hotell har, och med hänsyn till det stora behov, som staten hade av fastigheter, tyckte, att även om det aldrig i fortsättningen komme att drivas någon restaurangrörelse i detta hus, så vore fastigheten som sådan värd det pris, man givit

för den, och staten hade bruk för densamma. Jag vill erinra om att det före kristiden var ifrågasatt, att staten redan då skulle bygga för alla sina verk, vilket skulle kosta, om jag icke missminner mig, 50 miljoner kronor. Nu kan man ju klaga över affären med Grand hotell, och det kan mycket väl hända, att såväl jag som styrelsen felbedömt densamma, men detta bör väl icke i och för sig hindra utan snarare inbjuda riksdagen att vidtaga åtgärder, varigenom dylika utsvävningar, om jag får begagna det uttrycket, skulle för framtiden förebyggas.

Affären med Astra — där Vin- och spritcentralen erhållit en formlig framställning från Kungl. Maj:t genom konseljbeslut — diskuterades så ingående under fjolåret, att jag icke behöver närmare ingå på densamma vid detta tillfälle. Det är uppenbart, att det ur ekonomisk synpunkt blev en mindre god affär på grund av de förhållanden, som inträdde, sedan Kungl. Maj:t hade vidtagit de förberedande åtgärderna. Men ansvaret härför bör i så fall icke enbart vila på Vin- och spritcentralen, utan det bör läggas på den regering, som fattade beslut i frågan, vilket delgavs bolaget, och i det beslutet har jag också min del.

Nu har herr Lindman gjort vissa anmärkningar emot den ekonomiska utredningen, som åtföljer den kungl. propositionen, därför att denna utredning icke lämnar upplysning om, huruvida de företag, vars inköp klandrats, ha burit sig eller icke. Sedan sakkunnige avlämnat sin utredning, så gjordes uti remissdebatten ett angrepp emot Vin- och spitcentralen, varvid man betecknade denna såsom fullständigt insolvent. Vad som var av behov för mig att veta, när jag skulle för riksdagen framlägga proposition i ärendet, var, om jag härigenom inledde riksdagen i några transaktioner, som skulle innebära en förlust, eller rättare sagt om jag förelade riksdagen ett ärende, varigenom denna komme att ikläda sig några särskilda ytterligare utgifter. Den värdering, som är gjord utav tillgångarna, synes mig ge ett svar på den frågan, vilket är av beskaffenhet, att det enligt min uppfattning icke är någon risk ur ekonomisk synpunkt för statsverket att överlämna åt bolaget att driva den ifrågasatta rörelsen. Man kan måhända rikta anmärkningar mot bolaget, därför att det hållit för höga priser och därigenom beskattat allmänheten för hårt, men en ting synes det mig, att man icke kan med fog göra någon anmärkning emot, och det är, att bolaget konsoliderat sin ställning på ett sätt, som jag tror håller måttet inför en ännu noggrannare granskning än den, som blivit gjord. Måhända har jag felbedömt situationen, och herr Lindman, som naturligtvis på det här området är betydligt mera förfaren än jag, har en annan uppfattning, men det har varit min absoluta och bestämda mening, att här äro de ekonomiska förutsättningarna av den beskaffenhet, att staten utan någon risk kan överlämna drivandet av rörelsen ifråga åt bolaget.

Herr Olsson i Kullenbergstorp anmärkte, att under diskussionen i första kammaren i dag hade varit tal om det skattertryck, som utövades genom Vin- och spritcentralen samt tobaksmonopolet. Med anledning därav vill jag säga, att om riksdagen bifaller det här

*Ang. ändring
i rusedrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

förslaget eller inrättar ett bolag efter tobaksmonopolets principer, så är det klart, att dessa båda bolag behandlas lika som skatteobjekt, såvida riksdagen icke fattar något särskilt beslut som ändrar detta förhållande. När jag i första kammaren yttrade mig om denna fråga, framhöll jag i en replik gent emot herr Wohlin, att om staten använder Vin- och spritcentralen för att taga ut inkomster efter samma grunder, som nu tillämpats, måste allmänheten betala spriten dyrare, än om staten genom ökad omsättningsskatt uttar det önskade beloppet. Det beror helt enkelt därpå, att bolaget måste ha säkerhet för att få in så stor vinst, att det kan erlägga icke allenast det belopp staten fordrar utan därtill den på bolaget belöpande skatten. Omsättningsskatten däremot tages ut och levereras till staten utan en sådan omgångsbeskattnings. Vad jag vill framhålla är det olämpliga i, att staten under två former uttar skatt av sprithantering. Och jag får säga, att jag icke någonsin varit benägen att gå den väg, som min efterträdare av vissa omständigheter tvangs att gå under fjolåret, när han just på grund av framställningar från samma håll, där man nu önskar avslag på den kungl. propositionen, gjorde en direkt begäran, att Vin- och spritcentralen skulle till statsverket leverera ett visst kontant belopp.

Jag skall, herr talman, icke nu längre upptaga kammarens tid. Det kan ju hända, att jag blir nödsakad återkomma. Jag har emellertid velat, så långt jag förmått, klarlägga frågan, och efter den utgång, som ärendet erhållit i första kammaren, vågar jag ställa en vädjan till andra kammarens ledamöter att lämna sitt bifall till den kungl. propositionen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag har varit ganska tveksam, om jag skulle uppträda i denna debatt, därför att jag några år varit revisor i aktiebolaget Vin- och spritcentralen, och i den motion, som herr Olsson i Kullenbergstorp burit fram, ha bolagets revisorer fått ett sådant omnämnande att vad de möjligen kunna ha att säga icke synes ha något värde åtminstone för motionären. Han säger i motionen: »Det är ju föga sannolikt, att personer, som under årtal försvarat bolaget mot snart sagt all kritik, nu med ens kunde komma till en objektivare uppfattning.»

Det skulle vara mycket intressant att av herr Olsson i Kullenbergstorp få veta, hur han vill, att revisorerna i ett företag skola handha sitt uppdrag. Om de efter verkställd granskning finna, att företagets verksamhet icke ger anledning till anmärkning, är det då herr Olssons mening, att man i alla fall till glädje för dem, som ha en annan mening om bolagets ändamål och syfte än revisorerna, skall kritisera bolaget och dess verksamhet, eller menar herr Olsson, att revisorerna icke gjort någon anmärkning av det skäl, som herr Lithander antydde, eller att de icke vågat framlägga sin mening? Det är väl ändå för mycket, när riksdagsmän bära fram sådana beskyllningar. Nu har herr Röing ingått på saken, och jag vill därför icke närmare yttra mig om den, men jag vill säga, att i herr Olssons motion finnas en hel del påståenden, som det skulle

vara behöfligt att kritisera, men tiden är långt framskriden, och jag antar, att kammarens ledamöter äro tacksamma, om jag i stället något berör vad som sagts här i kväll.

Man har kritiserat det sätt, varpå partihandelsverksamheten genom Kungl. Maj:ts förslag skulle bliva ordnad, och det har framhållits, att det skulle varit idealiskt, om man i stället fått en organisation i stil med tobaksmonopolet. Till dem, som tro, att detta är ett bättre företag än Vin- och spritcentralen, vill jag framställa frågan, vad det är för skillnad mellan de båda bolagen beträffande organisationen och sammansättningen av styrelsen. I vardera styrelsen ha aktieägarna fyra ledamöter och staten fyra. Ordföranden har utslagsröst. I bägge bolagen få de privata aktieägarna en viss begränsad utdelning, och staten får taga resten av vinsten. I Vin- och spritcentralen är vinsten begränsad till 7 %. I tobaksmonopolet utgår den efter viss skala, vilket gör, att man kunnat få 9 %. Det vore intressant, om någon av de talare, som äro övertygade om, att man inom sprithanteringen borde ha ett bolag av samma typ som tobaksmonopolet, ville påvisa vad reella skillnaden är mellan de två bolagen. Jo, jag förstår: skillnaden är den, att f. d. medicinaren Ivan Bratt har sitt finger med i Vin- och spritcentralen men icke i tobaksmonopolet. Det är detta frågan gäller. Vore det icke så, att han tagit initiativ till och lett bolaget, utan om det varit herr Lithander eller någon annan, är jag övertygad om, att organisationsformen och verksamheten vore utan klander från dessa herrars sida.

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att säga ett ord om herr Lithanders egendomliga förslag, att jourhavande direktören skulle ombytas årligen. Det är ett sådant påstående, att jag icke kan tänka mig, att någon enda affärsman skulle vilja sätta sin stämpel under detsamma.

När nu herr Lindman hade sitt anförande, så gick han in på en kritik av den utredning, som revisorererna gjort med anledning av statsrådets skrivelse och som är intagen i propositionen. Herr Lindman är icke nöjd med att man värderat fastigheterna utan önskar, att man även skulle framlägga en kalkyl över dotterbolagens vinstresultat och huru dessa komma att te sig i förhållande till fastighetsvärdena. Men anledningen till att vi icke tagit upp denna fråga, är den, att enligt kommitterades förslag var det meningen, att dotterbolagen skulle avkopplas, så att Vin- och spritcentralen frigjordes från deras verksamhet. Det är nog så, att flera av dessa dotterbolag icke gå med något särskilt gott ekonomiskt resultat, åtminstone icke i förhållande till det kapital, som är investerat i dem. Men det är i alla fall meningen, att de icke för framtiden skola behållas, och sålunda är det icke heller meningen att bygga Vin- och spritcentralens framtida verksamhet på ett sådant antagande, som att de skulle bibehållas. Detta är anledningen till att vi icke ansett oss böra gå in på denna sak.

Sedan skulle jag vilja tala om för herr Lithander, att när han söker överraska revisorererna med nyheten, att Vin- och spritcentralen köper vin från Tiffon & C:o i Frankrike, så visar detta, att

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelösnings-
m. m.

(Forts.)

herr Lithander är mycket långt efter sin tid. Denna affär ha revisorerna följt med ganska stor uppmärksamhet. Och när herr Lithander låter förstå, att det skulle vara familjeintressen och personliga intressen, som här stode bakom, så tycker jag i alla fall, att något sådant icke borde sägas från en riksdagens talarestol. Föreståndaren för Tiffon & C:o är visserligen släkt med direktör Wennerberg i Vin- och spritcentralen, men är det så, att den, som är chef för ett företag, icke skulle få köpa varor från en affär, som förestås av en släkting? Nu förhåller det sig emellertid så med denna firma i Frankrike, att den är en inköpsaffär för Vin- och spritcentralen. Vad är det, som gjort, att vinhandlarna blivit så uppretade på denna firma? Jo, Vin- och spritcentralen har funnit, att man kan göra billigare inköp genom att anställa en agent där ute, som direkt av bönderna inköper vin och lagrar det. Tiffon & C:o är en uppköpsagentur och får en viss procent för de varor, som förmedlas. Det är sålunda Vin- och spritcentralens agentur som går under eget namn. Sådan är denna verksamhet, och att många franska vinhandlare se sina intressen stötta i kanten kan man förstå, ty samma synpunkter anlägga även svenska köpmän; de känna sig förtörnade på den, som köper direkt av producenten. Revisorerna ha icke funnit något skäl varför ombyte på person att förestå firman Tiffon & C:o skulle ske. Den nu omnämnda frågan är sålunda icke någon nyhet för revisorerna och herr Lithander behöver icke förmana revisorerna att uppmärksamma denna sak. Det ha revisorerna gjort och icke funnit annat än att åtgärden är väl motiverad.

Det finnes en fråga, som tagits upp i tidningspressen och som också varit uppe i kväll, och den rör ett uttalande om ersättningsfrågor av de sakkunniga. Man har varit mycket bekymrad över huru det skulle ställa sig beträffande ersättningsfrågorna, om ett rusdrycksförbud genomfördes i vårt land. Vad då beträffar de upplösta vinhandelsaffärerna är den saken utklarerad. Och de pensioner, som nu årligen utgå till personer som varit anställda hos dessa inlösta firmor, uppgå, efter vad jag vill minnas, till ett sammanlagt belopp av omkring 200,000 kronor. Nu är det så, att Vin- och spritcentralen har övertagit de stora brännvinsreningsverken och därmed en stor del av den gamla personalen. Om nu bolaget skulle upphöra med sin verksamhet, bör det ju som en human arbetsgivare tillse, att de äldre av dessa tjänstemän och arbetare få någon pension.

Det är dessa ersättningsfrågor, som de sakkunniga tala om. Det är möjligt, att herr Lithander icke sätter något värde på den försäkran, som jag ger, men jag säger att den, som något tränger in i bolagets affärer, måste få den uppfattningen, att bolagets ställning är sådan, att det här icke är fråga om att krasa kastanjerna ur elden för bolaget och dess styrelse, ty ställningen är så solid, att om bolaget skulle likvidera i dag, så skulle aktieägarna få sitt och de, som böra pensioneras, skulle också få sitt, och det bleve säkert dessutom en slant över för staten.

Sedan skulle jag vilja säga ett ord om den fråga, som finans-

ministern var inne på och det är en fråga, som särskilt synes ha upprört herr Lithander. Bolaget skulle nämligen icke ha betalt tillräckligt av vinstmedel till staten. Men den saken är lätt att ordna. Om riksdagen vill ålägga bolaget att inleverera till staten en 50 miljoner, så blir detta en smaksak. Men hurudan är ställningen i realiteten? Nu skall Vin- och spritcentralen inleverera 10 miljoner, men för att staten skulle få dessa 10 miljoner måste bolagets vinst utgöra bortåt 14 miljoner kronor, detta därför att kommunalskatt på vinsten även måste betalas. Är det rimligt att staten skall pålägga köparna, för att få dessa 10 miljoner, en så hög extra utgift till kommunalskatt.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Jag missunnar icke Sveriges kommuner vad de kunna få i kommunalskatt för olika företag, men jag anser icke, att de böra få extra kommunalskatt, därför att staten behöver ett sådant företag som detta som inkomstkälla. Jag tycker, att en person, som tillhör bevillningsutskottet, icke borde komma med sådana rent ut sagt enkla argument som i detta fall skett.

Sedan ett ord till dem, som äro absolutister som jag själv. Det finnes en del absolutister som gå mot företaget, därför att de vilja ha monopol. Jag får säga, att dessa förbudsmän förstår jag icke. Om det blir så, att vi få rusdrycksförbud i vårt land — som jag livligt hoppas — så skall det bli lättare att klara ersättningsfrågorna, om det är ett privat eller ett halvofficiellt bolag än om vederbörande äro anställda i statens tjänst. Det bör stå klart för varje förbudsvän. Men det är ändå icke det avgörande skälet, utan det avgörande skälet mot ett rent statsligt monopol ligger på utrikeshandelns område. Jag är förvissad om, att ingen i denna kammare skulle, om han tränger in i denna sak, våga påstå, att det är lämpligt, när det gäller så ömtåliga internationella förhållanden emellan Sverige och de vinproducerande länderna, att svenska staten direkt uppträder som inköpare av dessa varor. Den enklaste eftertanke säger, att en rent olidlig situation skulle kunna uppkomma, om man ordnade saken på sådant sätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr R ö i n g: Herr talman! Att min kritik av herr Lithanders anförande skulle ha den verkan, att herr Sommelius skulle explodera kunde jag icke förutse. Herr Sommelius brukar endast explodera vid vissa sockerdebatter, som vi nog erinra oss.

Herr Sommelius yttrade, att Vin- och spritcentralen kan höja sig över sladdret. Ja, det kan Vin- och spritcentralen göra, och det gör den också. Men det är förvånande, att icke herr Sommelius kan höja sig över detta sladder. Ty vad meddelade han kammaren? Jo, att han icke hade den minsta kännedom om Vin- och Spritcentralen. Den enda kännedom han hade om densamma var det, som han läst i pressen. Ja, det har under den debatt, som har förts här i afton, påpekats, hur många vilseledande uppgifter som förekommit i pres-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

sen, och jag saknar varje anledning att ytterligare påpeka den fullständiga ovederhäftigheten och vilseledande beskaffenheten av en mängd upplysningar i övrigt, som lämnats i vissa tidningar.

Herr Sommelius tillät sig dessutom att om mitt anförande fälla det omdömet, att jag påstått, att vad herr Lithander sagt ej var med sanningen överensstämmande och att de uppgifter som herr Lithander lämnat äro ren humbug. Nej, herr Sommelius, jag har varken tillåtit mig det ena uttrycket eller det andra. Om herr Sommelius läser igenom det ojusterade protokollet, när det blivit utskrivet, kommer herr Sommelius själv att finna, att han tillåtit sig fälla omdömen om mitt yttrande, som icke komma att hålla streck. Jag har tillåtit mig rätt så skarpt reagera mot vissa insinuationer, som herr Lithander tillåtit sig göra vid debattens början. Därutöver har jag endast sökt rent sakligt bemöta den ståndpunkt han förfäktat. Jag saknar anledning, herr talman, att ytterligare yttra något på grund av vad herr Sommelius anförde.

Det var emellertid icke med anledning av herr Sommelius' yttrande som jag begärde ordet, utan det var uteslutande, herr talman, emedan jag i mitt anförande glömde nämna en uppfattning, som jag önskar få antecknad till dagens protokoll. Det har påpekats från ett eller ett par håll — herr Lindman har också berört den saken i sitt anförande — att man möjligen kunde läsa ut ur det yttrande av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som är återgivet i propositionen, att han hade tänkt sig möjligheten av att det skulle vara lämpligt att överlämna till ett dotterbolag till Vin- och spritcentralen eller något annat fristående bolag, monopolet för tillverkning av vissa sprithaltiga läkemedel. Hade jag läst ut detta uttalande på det sätt som dessa herrar gjort, så hade jag i bevillningsutskottet sökt i motiveringen få in ett uttalande mot en sådan ståndpunkt. Jag fick emellertid icke samma uppfattning om herr statsrådets anförande, som dessa personer ha fått, och därför har jag icke föreslagit något sådant uttalande i utskottets motivering. Men jag vill använda detta tillfälle för att i likhet med herr Lindman framhålla, att, om ett monopol för tillverkning av läkemedel skall komma till stånd här i landet, så bör det icke och får det icke komma till stånd annat än i samförstånd med riksdagen.

Jag har önskat få denna min åsikt antecknad till dagens protokoll.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman! Herr finansministern sade i sitt anförande, att när han skulle taga ställning till föreliggande spörsmål, så gällde det för honom att överväga, om förevarande transaktion, såsom han yttrade sig, skulle vålla förlust. Och för att få den frågan fullt klarlagd lät han företaga värdering av bolagets tillgångar, och denna värdering gav då det utslaget, att det icke vore farligt att företaga denna transaktion, ty den skulle icke bliva förlustbringande.

Ja, vad då först beträffar värderingen, så får jag säga, att när

värdet av Grand hotell upptagits till det värde, som det för närvarande med nuvarande arbets- och materialpris kostar att få ett dylikt hus uppfört, då förstår jag att denna värdering ligger på ett sådant plan, att jag som enkel lantman icke skulle kunna gå in på att värdera mina tillgångar på detta sätt.

Och så säger herr finansministern, att bolaget har så konsoliderat sin ställning, att affären är fullt tryggad. Ja, tacka för det, att ett bolag, som har monopolrätt, kan konsolidera sin ställning, då det kan taga nästan vad som helst, kan man säga, för sina varor, eftersom allmänheten är så begärlig efter dem, att det går att lägga på en femtioöring då och en femtioöring då. Det är mycket lätt att konsolidera en ställning under sådana förhållanden, det är alldeles tydligt. Och sköter man affärerna så, att man ger sig ut för en hop företag, så att man har att konsolidera icke blott den ordinarie affärsverksamheten utan också de företag, som stå på sidan om den egentliga rörelsen, så möter det inga svårigheter att konsolidera även de senare, om man bara passar på och ökar priset med en krona i stället för 50 öre. Men då vill jag också påstå, att bolaget beskattar hela svenska folket på ett sätt, som icke behövde ske, om man låtit bli dessa, på sidan om den egentliga affärsverksamheten liggande affärer.

Herr talman! Som det kommit några stycken i viss mån olikartade avslagsyrkanden, så skall jag för min del be att få taga tillbaka mitt tidigare yrkande om bifall till herr K. A. Nilsons reservation och förena mig med herr Lindmans yrkande, och jag hoppas att både herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Lithander skola taga tillbaka sina yrkanden och förena sig med herr Lindman.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Den ärade tälaren på Dalabänken gjorde ju en skarp anmärkning mot mitt sätt att skriva min motion i förevarande fråga, och särskilt tyckte han icke om att jag där framhållit det åliggande, som tillkom revisorerna i Vin- och spritcentralen. Men han sade själv så här, att man kan väl icke begära att revisorerna skola kritisera bolaget, då de tycka, att detta väl skött sin uppgift. Men det är ju så, som vi ha skrivit i vår motion; vi säga, att det är orimligt att förutsätta något dylikt, det kunna vi icke begära.

Men jag vill också göra en hemställan till herr Eriksson: tror herr Eriksson, att det förslag, som kommit från Kungl. Maj:t angående förändring av Vin- och spritcentralens skötsel, för övrigt har framkommit på grund av någon revisorernas framställning hos Kungl. Maj:t? Det har jag mig icke bekant, och följaktligen tycker jag, att det vi skrivit icke alls är farligt, utan det kunna vi gott stå för.

Vidare sade också samme talare, att skillnaden mellan tobaksmonopolet och Vin- och spritcentralen skulle bestå endast i att, om Bratt vore borta, så vore det bra med Vin- och spritcentralen. Nej, förlåt, jag sade i mitt första anförande, att jag tycker visst icke om

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förfordningen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förorordningen
m. m.

(Forts.)

monopol, men vad beträffar den finansiella delen av saken, så kunde man ej göra någon anmärkning på tobaksmonopolet; det hade ostridigt tillfört staten mycket pengar, och det hade mig vederligen icke mankerat eller tagit emot från det hållet. När man nu ur ekonomiska synpunkter skulle gå denna väg med monopol — och det var det ju, det kan man icke komma ifrån — skall man väl värdera mest den form, som ger mest och lättast ifråga om utbyte, och det har ovillkorligen, herrarna må säga vad ni vilja, varit fallet med tobaksmonopolet, som bättre infriat de ekonomiska förhoppningarna än Vin- och spritcentralen har gjort. Det är därför, som jag i min motion begärt utredning angående möjligheten att lägga om den senares verksamhet på sådant sätt, att den kunde komma att visa lika fördelaktigt resultat. Och det är ganska eget att erinra sig, att den föregående finansministern härvidlag varit inne på samma linjer som jag.

Detsamma står i direktiven, som gavs för utredningen, och då kan det väl gå an, om en motionär skriver likadant.

Så yttrades vidare av herr Eriksson, att han icke kunde vara med på ett statsmonopol därför att staten då skulle bli inköpare av spritvaror. Men är icke detta skrymteri? Är icke staten ändå inköpare av dessa varor, när den får vinsten av dem? Det är icke större skillnad än om jag skickar en dräng eller jag går själv för att hämta pengar. Det är blott att sjäpa sig, om man tycker, att det är förnämare, när man har en annan att skicka, än att man gör det själv.

Jag skall ge herr statsrådet och chefen för finansdepartementet det erkännandet, att hans utredning i debatten var betydligt bättre än den, som utredningsmännen lämnade. Varför tycker jag det? Jo, han gick in på saken. Man fick en klaven, som man kunde förstå, och det var, då herr statsrådet angav, att han själv varit med från början, när bolagsungen bildades med 400,000 kronors kapital. Sina barn tycker man ju om, och man söker få dem fram i livet, och det var på ett tidigt stadium herr statsrådet ägnade spritcentralen sin uppmärksamhet, då den tillkom som en uteliggare till Stockholms-systemet.

Herr statsrådet yttrade vidare, att den gjorda utredningen var rätt bra från herr statsrådets synpunkt sett, och han utgick ifrån, att rörelsen bedrivits just i nykterhetssyfte och på ett sätt, som var tillfredsställande. Det är möjligt, att detta kan förklara inköpet av Carnegie-företaget, varigenom man avsåg att vidtaga en ur nykterhetssynpunkt förebyggande åtgärd. Men när det gällde så stora summor, var det kanske ändå litet att tänka på, innan man gav sig in på affären och på en omväg tog ut pengarna av folket. Och vad jag alls icke kan förstå är att inköpet av Grand och Astra hade något som helst att göra med en grosshandel i sprit eller med nykterhetsfrågan. Dessa saker kunna icke hänga ihop, utan där har legat något annat under. När herr statsrådet anser, att även dessa affärer varit till förmån för staten, rann det upp för mig, att herr statsrådet skulle passat bättre på Karl XI:s tid än i den nuvarande, eftersom

han icke vill, att folket och riksdagen skola ha med de ekonomiska sakerna att skaffa. Kanhända är hans ståndpunkt i detta fall den rätta, men man är nu en gång så fjäskig, och man vill, att riksdagen skall vara med, när staten gör affärer. Jag förstår emellertid, hur man kommit dithän, men vad jag med bästa vilja icke förstår är, då man i utskottets utlåtande framhåller, att det är så lämpligt att just nu fixera tiden till högst fem år. Men om förbudsomröstningen går i sådan riktning, att riksdagen med anledning därav anser sig böra införa förbud, vet jag sannerligen icke vad hela den här historien skall tjäna till, utan jag får säga, att om man går in för en viss statsuppgift, får man hålla sig till den och begränsa sig till det område, där staten skall verka. Nu tycker emellertid folket, att staten i detta fall skulle komma väl långt utanför sin egen intressesfär, och därför skadar det icke på något håll, om man tar sig en funderare.

Av föregående talare har till mig ställts en uppmaning att avstå från mitt föregående yrkande, och det har jag ingenting emot utan kan gott gå med på rent avslag.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Jag skall med återttagande av mitt yrkande be att få förena mig med herr Lindman i hans hemställan om rent avslag.

Med herr Lithander förenade sig herrar *Bengtsson* i Kullen och *Sommelius*.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 90 ja, men 94 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvud-

Ang. ändring i rudstrycksförsäljningsföreläsningen m. m.
(Forts.)

Ang. anslag till allmän hälso- och sjukvård.

Ang. anslag
till allmän
hälso-
och sjukvård.
(Forts.)

titeln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till allmän hälso- och sjukvård.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t uti den till riksdagen den 7 januari 1922 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov för tiden 1 januari—30 juni 1923 under punkten 105 av femte huvudtiteln föreslagit hemställde statsutskottet i nu föreliggande utlåtande, att riksdagen måtte för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård, nu för år 1,000,000 kronor, till ett belopp av 600,000 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Norman* och *Osberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård, nu för år 1,000,000 kronor, till ett belopp av 565,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställda yttrade:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Efter den långa och skarpa spritdebatten torde det vara svårt att fånga uppmärksamheten för ett vanligt ämne. Det gäller här, om statens utgifter för den allmänna hälso- och sjukvården skulle ökas med ett nytt anslag. Det ifrågasättes, att staten skulle bidra med arvode till vissa stadsläkare för deras verksamhet i och för övervakande av tillämpningen av den s. k. lex veneris. Jag skall icke alls inlåta mig på frågan om lagen för övrigt och behovet av att tjänstemän finnas, som kunna övervaka dess tillämpning på det rätta sättet.

Frågan gäller här, att man skall ingå på en helt ny princip, eller att staten skulle bidra till avlöning kan man säga till vissa städernas tjänstemän, här i detta fall stadsläkarna. Det har ju varit en gammal ordning, att städerna själva ha hållit bl. a. sitt rättsväsen utan bidrag av staten och även hållit läkare och åtskilliga andra saker. Men så ha också städerna till gengäld fått sådana friheter och rättigheter, som inte landsbygden har. Det är ju inte många dagar sedan det debatterades en synnerligen stor fråga, där denna sak spelade in, nämligen vägfrågan, frågan om kostnaden för vägunderhållet.

Jag är visst icke någon motståndare till att de här sakerna komma i ett annat läge. Men det har ju skett åtminstone en förberedande utredning, hur man kan tänka sig att mera jämnhet kan ernås mellan land och stad i ty fall. När man vet, hur en del större samhällen bli städer och på det sättet undgå vägtungan, fastän de fortfarande ligga under landsrätt, så förstår man, att man söker krypa undan så mycket man kan från städernas sida. Men jag har icke hört, att man på allvar vill gå in för en så stor utjämning. Jag vill för min del icke nu gå med på något sådant, som prejudicerar denna utjämning och redan plockar bort en eller annan bit, som just skulle gå med i ut-

jämningen. Man bör väl inte driva den satsen, att staten genom att skärpa en viss lag, här närmast hälsovårdsstadgan eller åtminstone något som berör densamma, skulle få skyldighet att betala de ökade kostnaderna i detta sammanhang. I regel förhåller det sig ju så, att när staten bestämmer en lagstiftning, som går ut över kommunerna, så få dessa betala kostnaderna, det kan man icke komma ifrån. Jag har aldrig hört talas om annat, än att sådana befattningshavare i kommunerna såsom kommunalnämndsordförande eller kyrkorådsordförande få särskild ersättning för sitt av staten genom nya författningar ökade arbete. Därför är det malplacerat att bryta itu systemet på denna punkt; och jag fruktar, att om man slår in på den bogen, så giver man avkall på att gå från den linjen, man stått på, och att icke vilja göra något för den ifrågasatta utjämningen. Den tanken ligger nämligen djupt rotad ute på landsbygden, att vi vilja gärna få en utjämning av bördorna till stånd; vi vilja bära bördorna, det är icke tu tal om den saken, men vi finna det icke skäligt, att man så här kryper litet bakom i denna speciella sak och anser sig tvungen att anslå ett speciellt statsarvode till läkarna.

Det är på denna grund, som jag icke kan förena mig med yrkandet på utgående av den del av anslaget, som skulle gälla ifrågavarande ändamål, och därför har jag och två andra ledamöter reserverat oss för en minskning av anslaget med 35,000 kronor, som motsvarar just det ifrågavarande arvodet till läkarna för ett halvt år.

Jag skall därför be, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna fråga och bifall till den av mig samt herrar Norman och Osberg avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet Lindqvist: Herr förste vice talman! Den ärade reservanten, som nyss hade ordet, framhöll, att han icke ville gå in på själva sakfrågan; och när jag läst hans reservation, tycker jag mig kunna förstå, varför han inte vill göra det. Det förefaller mig nästan, som om han icke alls trängt in i detta ämne, då han reserverat sig endast av den anledning, som här sagts, att vi skola vänta, tills hela frågan om städernas rättigheter och skyldigheter blivit avgjord. Intill dess skulle det förhållande, som man genom ifrågavarande proposition sökt få ändrat, få vara som det är.

Jag skall emellertid be att få uppfriska reservantens minne en smula om vad saken här gäller. Förhållandet är nämligen, att då lagen angående åtgärder för bekämpande av könssjukdomar genomfördes, så pålades stadsläkarna i egenskap av sundhetsinspektörer en sysselsättning rätt så betungande. Men icke nog med, att den är betungande, utan den för med sig rätt så otrevliga moment. Skall staten kräva, att dessa sundhetsinspektörer skola uppehålla en sådan befattning i kraft av den lagen, då har också staten skyldighet att betreda dem någon ersättning för detta arbete.

Ang. anslag
till allmän
hälso-
och sjukvård.
(Forts.)

Jag skulle här kunna rulla upp en tavla, som vore mer än tillräckligt talande beträffande den allt annat än angenäma sysselsättningen, som dessa sundhetsinspektörer ha. Jag har mottagit besök av dem, och de ha relaterat från en hel del platser, hur det ställer sig i tillämpningen av denna lag. Det förhåller sig så, att dessa sundhetsinspektörer till och med hotas med överfall av personer, som de anmäla för undersökning enligt lagens bestämmelser.

Det är så, att när en person drabbats av könssjukdom föreligger skyldighet för denne att vända sig till sundhetsinspektören, och när så sker, har inspektören enligt lagen skyldighet att söka efter källan till denna sjukdom. Han vänder sig då med en ämbetsskrivelse med anmälan mot den, som vederbörande uppgivit, och därvid kan det visa sig, att denna uppgift är falsk. Det har inför mig relaterats flera fall, såsom t. ex. när en far till en flicka kommit upp till vederbörande läkare och hotat med överfall och varit otidig på alla möjliga sätt, så att läkaren haft all möjlig möda att freda sig. Läkaren är pliktig, säger jag, att göra denna undersökning, men samtidigt förbjuden att för den, som kräver att få veta, vilken som gjort anmälan, att meddela detta.

Jag tillstår, att när jag erhöll inblick i dessa förhållanden beträffande verkningarna av lagen ifråga, så blev jag tämligen bekymrad. Vi ha genom den lagen infört ett system, där man kan göra en falsk angivelse och åstadkomma de allra värsta saker, som man över huvud kan tänka sig, i familjer och hem. Men den, som gjort den falska anmälan, står i kraft av lagen skyddad, och sundhetsinspektören är förbjuden att yppa hans namn.

Det är heller icke så, att dessa stadsläkare få behandla de sjuka och därigenom få en inkomst; nej, de få icke verkställa en sådan behandling, utan endast utföra, vad lagen föreskriver i avseende på den undersökning jag nu nämnt, och för detta få de icke av staten ett öres ersättning. Jag frågar: är det rimligt, att staten pålägger stadsläkarna ett sådant uppdrag med alla dess obehagliga följder utan ett öres ersättning? De ha nu redan hållit på åtskilliga år med denna verksamhet utan någon ersättning, och det har synt mig rimligt, att när man gick fram med ett yrkande på att sådan ersättning skulle utgå, så borde den utgå åtminstone någon tid retroaktivt av den tid, som de utfört sitt uppdrag. Vi ha då i Kungl. Maj:ts proposition föreslagit, att de måtte komma i åtnjutande av ersättning från 300 kronor och upp till 1,500 kronor om året — det senare beloppet då en stad har över 40,000 invånare samt att läkarna måtte få räkna sig denna ersättning tillgodo från den 1 januari 1922.

Jag beklagar nu, att utskottet har gjort den ändring i Kungl. Maj:ts proposition, att det föreslår, att denna ersättning skall få åtnjutas först från ingången av år 1923. Det är nog mycket, det kan jag hålla med reservanten om, som behöver ordnas mellan land och stad och mellan staten och städerna. Men vi skola väl icke i alla frågor, som komma före, bara därför att en undersökning är påbörjad, säga, att nu få dessa förhållanden vara som de äro, hur oeffektliga de än befinnas vara. Det sades likaså i första kammaren i

dag, där man även diskuterade frågan från samma utgångspunkter, att även om förhållandena icke äro tillfredsställande, så böra vi nu icke rätta till dem, ty vi böra avvakta resultatet av en undersökning, som kan komma — kanske ett antal år bort i tiden. Det är som sagt detta skäl, som man skjuter framför sig i alla avseenden, och så ha reservanterna gjort även här. De återopa nu, att dessa förhållanden skola ordnas på något sätt i en framtid. Man skall göra upp denna sak någon gång, då det blir fråga om att ordna förhållandena mellan staten och städerna, och därför böra vi vänta och se, vad en eventuell utredning kan komma att ge vid handen.

Jag vågar påstå, att knappast något krav på ersättning är mera berättigat än detta. Detta krav bör tillgodoses från statens sida, och ersättning lämnas för ett uppdrag, som staten ålagt städernas tjänstemän i föreliggande fall. Denna ersättning är ju tilltagen så blygsamt i jämförelse med det obehagliga uppdrag som de ha, så att jag hoppas, att andra kammaren icke skall tveka att följa Kungl. Maj:ts förslag i detta fall. Jag skulle också helst se, att någon av kammarens ledamöter ville göra ett yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag, att denna ersättning skall utgå retroaktivt från den första januari 1922. Jag hemställer, att någon måtte upptaga ett sådant yrkande, emedan jag anser det vara fullt rättvist.

På grund av vad jag tillåtit mig säga, är det alldeles givet, att jag icke under några omständigheter kan biträda det yrkande, som gjorts i reservationen, att anslaget skulle nedsättas med det föreslagna beloppet. Ty de grunder och skäl, som reservanten nyss anfört för ett sådant yrkande, anser jag icke bärande.

Herr J a n s s o n i Falun: Herr talman! Reservanten har här försökt göra troligt, att det skulle vara en alldeles ny princip, som man nu kommer att gå in för. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Jag vill erinra därom, att redan nu utgår arvode till provinsialläkarna för det bestyr, som de ha med ifrågavarande angelägenheter. Det förefaller då vara riktigt, att även städernas läkare få arvode för liknande sysslor och uppdrag.

Jag skall inte ge mig in på sakfrågan och komma med en ytterligare motivering för utskottets ståndpunkt utöver vad socialministern yttrat. Han har tydligt och klart angivit skälen till att Kungl. Maj:t framkommit med nu föreliggande framställning. Jag skall bara be att få nämna, att man inom tredje avdelningen av statsutskottet ingått en liten kompromiss. Det fanns ju starka viljor, som voro för rent avslag, och vi ansågo då, att det vore lämpligt att försöka få till stånd ett så starkt utlåtande som möjligt, varför utskottet enade sig om det förslag, som här nu föreligger. Jag känner mig därför förhindrad att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, då jag vill hålla den överenskommelse, som träffats inom avdelningen. Jag tror, att man kan vara belåten, om man kan få kompromissen igenom.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. anslag
till allmän
hälso-
och sjukvård.
(Forts.)*

Ang. anslag
till allmän
hälso-
och sjukvård.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Jag skall gärna ge herr statsrådet rätt i, att det är ett otrevligt uppdrag, som dessa sundhetsinspektörer ha. Men den gamla reglementeringen tror jag inte heller var trevlig. Den nya lagen antogs ju, därför att man trodde den skulle bli bättre än den gamla; man höll före, att genom densamma dessa ohyggliga smittosamma sjukdomar skulle minskas. Statistiken tyckes också tyda på, att den verkligen skulle ha någon effekt i den riktningen. Om nu antalet sjukdomsfall avtoge, skulle väl farorna härvidlag minskas.

Nu är det alldeles solklart, att det obehagliga i själva arbetet eller förrättningen för dessa inspektörer är precis lika stort, vare sig de få avlöning av staten eller från något annat håll. Det blir varken större eller mindre.

Det var just detta jag ville framhålla. Herr statsrådet skall inte ett ögonblick tro, att jag vill, att inspektörerna skola göra arbetet för intet. Det finns ju en hel del andra uppdrag, som stads-läkarna sköta för stadens räkning och som städerna betala för. Jag har aldrig förutsatt något annat än att dessa skulle betala för ifrå-gavarande uppdrag — den tron har jag levat i. Förhållandet är ju likadant på det kommunala området, där man utsträckt arbetet i betydlig grad. Naturligtvis äro sysslorna där inte så obehagliga, men annars kan jag försäkra, att t. ex. en kommunalnämndsordförande i detta ögonblick har minst fem, sex gånger så mycket att göra, åtminstone i en stor socken, som man hade för fyrtio år sedan, då jag först började deltaga i ett dylikt arbete. Men det har aldrig varit tal om, att staten skulle bidra med löner härvidlag. Gör man nu ett medgivande, kan det ena komma efter det andra.

Jag tror, att herr statsrådet underskattar vikten av den tanken, att en utjämning bör komma till stånd mellan land och stad. Herr statsrådet yttrade, att han tyckte det vara orimligt, att jag ville bibehålla det nuvarande läget. Det är emellertid inte mer än några dagar sedan, då det från statsrådsbänken yttrades, på tal om väg- underhållet, att det vore bättre att de gällande förhållandena finge råda, till dess den stora uppgifelsen, kommunalskattuppgifelsen, vore träffad. Det hela beror alltså på, hur man ser saken. Den ena gången vill man hålla på det gamla, den andra gången icke.

Naturligtvis skall jag inte riva upp någon stor strid i denna fråga. Min åskådning blir väl förmodligen underkänd. Jag tycker dock, att man verkligen på allvar borde taga upp denna fråga i dess helhet. Till dess den saken är klar, ha nog städerna råd att betala vad som behöves för detta arbete. Detta är vad jag innerst åsyftar. Jag har aldrig ett ögonblick tänkt, att läkarna skulle göra arbetet för intet.

Jag anser mig därför, herr talman, kunna vidhålla mitt yrkande.

Herr Uddenberg i Varberg: Herr förste vice talman! Jag får verkligen förklara, att det var med stor förvåning jag läste den reservation, som är fogad vid förevarande utskottsutlåtande.

Jag fäste mig särskilt vid den omständigheten, att reservanterna kalla den syssla, som sundhetsinspektörerna ha att sköta, för en kommunal tjänst. Detta synes mig vara att i någon mån ställa saken på huvudet. När ifrågavarande lag av den 20 juni 1918 antogs, förhöll det sig väl ändå så, att man därigenom erkände, att vården av de smittosamma könssjukdomarna var ett statsintresse. Det väckte redan på den tiden synnerligen stor förvåning, att sundhetsinspektörerna inte erhöilo något arvode för sitt arbete, under det staten för övrigt åtog sig mycket dryga utgifter för vården av dessa sjuka. Det har redan av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet skisserats, vilka krävande och obehagliga uppdrag, som sundhetsinspektörerna ha att utföra. Det åligger dem dels ett vidlyftigt arbete att bearbeta primäruppgifterna i och för statistiken — detta rör alla fall — och dels det arbete, som går ut på att uppspara smittkällorna och få dem till behandling — något som delvis kräver hjälp av polismyndigheterna. Det väckte redan då lagen kom till, synnerligen stort uppseende i läkarkretsar, att något arvode icke skulle givas för detta arbete. Sedermera — vid 1920 års riksdag — ha 1:ste provinsialläkarna fått arvode för sin verksamhet som landsbygdens sundhetsinspektörer. Jag blev därför synnerligen överraskad över, att statsutskottet icke utan inskränkning gått med på Kungl. Maj:ts blygsamma begäran härvidlag, och ville helst yrka bifall till den kungl. propositionen, men som saken nu ligger skall jag, be, herr förste vice talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. anslag till allmän hälso- och sjukvård.
(Forts.)

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det här gäller att se till, att de lagar, som staten stiftar, i möjligaste mån träda i tillämpning. Jag vill tillägga, att jag tror det vara av särskild vikt för landsbygden, att lagens föreskrifter beträffande övervakningen i städerna iakttagas, ty jag misstänker, att det är där, som de flesta smittkällorna förekomma, och faran är stor, att en utbredning av sjukdomarna på landsbygden kan komma till stånd.

Om jag har denna uppfattning, måste jag konsekvent komma fram till den ståndpunkten, att det är klokt av statsmakterna att bevilja det lilla anslag, som här begärts för avlönande av stadsläkarna på det sätt, som statsutskottet för sin del förordar. Jag vill icke vara med om att resa något yrkande till förman för Kungl. Maj:ts förslag, utan anhåller, herr talman, att den uppgörelse i ärendet, som träffats i utskottet, också bekräftas av andra kammaren.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr O s b e r g: Herr talman! Eftersom jag låtit anteckna mig som reservant, ber jag att få säga några ord.

Det har här försökts att göra en parallell mellan provinsialläkarna och de kommunalt anställda läkarna. Jag kan nu icke anse, att

Ang. anslag
till allmän
hälso-
och sjukvård.
(Forts.)

man bör betala dessa senare med statsmedel. Om man tager hänsyn till de uppgifter, som dessa läkare ha, ligger det närmast till hands, att kommunerna själva utöka lönerna med det lilla belopp, som här är begärt. Jag tror, att det bara skulle förorsaka en hel del trassel, om man skulle draga upp sådana paralleller, som här gjorts, och låta dem bli avgörande för avlöningarna. Om man jämför en stadsläkares ställning med en provinsialläkares, anser jag, att den förre har det vida bättre i många hänseenden. Jag menar som sagt, att de kommuner, där dessa läkare äro anställda, icke böra draga sig för att utöka deras avlöning med det belopp, som här är ifrågasatt.

Nu säger herr Anderson i Råstock, att det skulle vara särskilt angeläget för landsbygden, att man finge så sträng kontroll som möjligt. Ja, men detta är väl lika angeläget för stadssamhällena som för landskommunerna. Jag tycker, att då smittohärdarna i stort sett äro tillfännades i städerna, dessa i första hand böra bära kostnaderna härvidlag.

Jag skall inte vidare gå in på detta spörsmål. Jag anser, att det är fog för den ståndpunkten, att städerna själva böra bära ombesörja avlöningen för ifrågavarande befattning.

Fröken Wellin: Herr förste vice talman! Herr Olsson i Kulenbergstorp opponerade sig emot, att städerna skulle få ersättning av statsmedel för att i viss mån kunna avlöna sina läkare. Jag ber då att få säga, att riksdagen redan fattat ett beslut i den riktningen. Det förhåller sig nämligen så, att alla de läkare, som tjänstgöra vid städernas polikliniker för könssjuka, uppbära sin lön av statsmedel.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anskaffande av röstsedlar och kuvert m. m. att användas vid folkomröstning angående rusdrycksförbud;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels vissa ändringar i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, dels ock ändrade bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst jämte en i ämnet väckt motion;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen

gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å stats-skulden;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående av-sättning för år 1922 till statsverkets fond av rusdrycksmedel även-som Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående samma fond.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Till behandling upptogs nu statsutskottets utlåtande, nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-ställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunika-tionsdepartementet hörande utlåningsfonder jämte i ämnet väckta mo-tioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3, angående vattenkraftslånefonden.

I en inom andra kammaren av herr *Lübeck m. fl.* väckt motion, nr 97, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behand-ling, hade hemställts, att riksdagen måtte till kapitalökning å vatten-kraftslånefonden enligt i motionen angivna grunder å tilläggsstat för år 1922 anvisa ett belopp av 3 miljoner kronor.

Utskottet hemställde, a) att riksdagen, i anledning av den av herr *Lübeck m. fl.* i ämnet väckta motionen, måtte besluta sådan ändring i de för utlämnande av lån från vattenkraftslånefonden gäl-lande huvudgrunder att för lån, som efter den 1 juli 1922 beviljades ur fonden, skulle gäldas ränta efter fem procent, dock med skyldighet för låntagaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom åtta da-gar efter förfallodagen inbetalades, å det förfallna beloppet erlægga en med en halv procent förhöjd årlig ränta från förfallodagen till dess betalning skedde; och

b) att ovannämnda motion, i vad den avsåg anvisande av an-slag för avsättning till ifrågavarande fond, icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Jeansson, Norman* och *Holmgren*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av den av herr *Lübeck m. fl.* i ämnet väckta motionen måtte

a) besluta sådan ändring — — — — — till dess betalning skedde; och

Ang. anslag till allmän hälso- och sjukvård.
(Forts.)

Ang. vattenkrafts-lånefonden.

Ang.
vattenkrafts-
lånefonden.
(Forts.)

b) till kapitalökning för vattenkraftslånefonden å tilläggsstat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr L ü b e c k: Herr förste vice talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid länge, men vill dock trots att min motion icke blivit av statsutskottet tillstyrkt och alltså föga utsikter finnas för ett bifall från riksdagens sida, hava sagt, att det anslag, som blivit föreslaget till utökning av vattenkraftslånefonden, enligt min och som jag tror mångas uppfattning skulle varit synnerligen väl använda pengar i dessa tider, penningar, som staten mycket väl skulle utan svårighet kunnat ordna med lika väl som man kunnat disponera betydliga medel till arbetslöshetens minskande och till anordnande av nödhjulsarbeten. Dessa ändamål kunna ju vara av samma karaktär, som det här ifrågavarande, då man t. ex. utökar statens vattenkraftsanläggningar genom att igångsätta nödhjulsarbeten.

Nu anslår man nämligen medel till fullföljande av statens kraftstationer, och finner då naturligt att avskriva betydande belopp medelst nödhjulsanslaget för att kunna förränta de återstående beloppen. De medel, som skulle utlånas till enskilda personer, skulle i full utsträckning förräntas, och man skulle i de delar av landet, där man har behov av dessa kraftanläggningar och där man alltså helt visst skulle begagna tillfället att bygga dem, få den bästa garantien för att medlen bli väl använda, på ett för staten icke förlustbringande sätt. Jag har svårt att förstå, varför man inom statsutskottet icke kunnat godkänna dessa skäl och gå med på att bevilja de medel, som för ändamålet begäras.

Jag hade önskat, att 3 miljoner måtte anslås för ändamålet, medan kommerskollegium tillstyrkt 2 miljoner, vilket belopp gjorts till föremål för yrkande i en vid statsutskottets utlåtande fogad reservation. Det har gjorts gällande, att det redan skulle finnas tillräckliga medel tillgängliga, så att den föreslagna ökningen av vattenkraftslånefonden icke skulle vara behövlig. Detta är emellertid, efter vad jag har mig bekant, icke förhållandet, och i händelse fonden ökades, skulle de tillkomna medlen alldeles säkert finna spekulanter, varigenom det nyttiga ändamål, som en ökning av fonden avser, skulle tillgodoses.

När man gått med på en sänkning av räntefoten från 6 % till 5 %, så uppkommer härigenom ett ganska egendomligt förhållande. Det är endast en kort tid, ett år, som man tillämpat 6 % ränta, och under denna tid har från fonden utlånats, jag tror 600,000 kronor. Jag vill minnas, att dessa lån skola amorteras under en tid av 46 år, och då kan man ju säga, att det blir egendomligt, att de lånesökande, som under en tillfällig konjunktur upplånat medel till en räntefot av 6 %, skola få dragas med denna höga räntefot under så lång tid framåt, när räntan redan efter ett år kunnat sänkas till 5 %. Jag hoppas därför, att Kungl. Maj:t till ett kommande år måtte finna en

väg att enhetligt reglera denna räntefot, så att mera generella bestämmelser komma att gälla.

Jag ber, herr förste vice talman, att på de skäl jag anfört under förra delen av mitt anförande få yrka bifall till reservationen på denna punkt, så att ett belopp av 2 miljoner kronor måtte anvisas till kapitalökning för vattenkraftslänefonden, att utgå å tilläggsstat för år 1922.

Ang.
vattenkrafts-
länefonden.
(Forts.)

Herr Waldén: Herr förste vice talman! Utskottet har icke kunnat gå med på den motion, som väckts av herr Lübeck, och detta huvudsakligen av två skäl. Det ena skälet är, att av det belopp, som beviljats för år 1921, ännu finnes kvar en ganska stor del. Av kommerskollegii redogörelse framgår nämligen, att av de 2 miljoner kronor, som anvisats, endast 643,000 kronor beviljats till sammanlagt sju företag. Detta kan ju bero på att räntan varit för hög. Möjligen bliva dessa lån, sedan nu räntan blir sänkt, mera eftersökta. Efterfrågan på lånen torde dock icke bliva så stor under den närmaste tiden, som den ärade motionären framhållit. Härtill kommer, att dessa lån huvudsakligen äro avsedda för mindre kraftanläggningar. Motionären förutsätter, att man skulle kunna bevilja lån även till större kraftanläggningar och speciellt till vissa stora industrier, som under dessa tider vilja utföra större kraftanläggningar. Det har dock icke kunnat påvisas mer än ett enda fall, då man spekulerat på fonden för dylika ändamål. Vid sådant förhållande torde för närvarande icke finnas skäl att belasta budgeten för detta år med ytterligare anslag.

Det är huvudsakligen dessa skäl, som bestämt utskottets ståndpunkt i denna fråga, och jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lübeck: Herr förste vice talman! Den omständigheten, att anslaget för 1921 ännu icke helt tagits i anspråk, beror nog utom på det av herr Waldén anförda förhållandet därpå, att det är omständligt med prövningen av ansökningarna, särskilt beträffande de säkerheter, som skola ställas. Härigenom uppkommer en ganska stor eftersläpning beträffande lånemedlens utnyttjande.

Sedan yttrade herr Waldén, att jag avsett, att lånen skulle kunna beviljas även för större kraftanläggningar, ehuru de egentligen varit avsedda för mindre anläggningar. I det fallet vill jag säga, att det dock icke torde finnas några strikta regler. Det står i författningarna, att medlen skola kunna användas för vattenkraftanläggningar och även för vattenregleringar, anläggningar, som i dessa tider måste anses äga stor betydelse. Det fall herr Waldén åsyftade i sitt anförande, anförde jag i utskottet endast såsom ett exempel.

Det förelåg med avseende å detta fall nog så talande skäl. Det gällde Sandvikens järnverk, som har under utbyggnad en vattenkraftanläggning i Dalälven. Detta arbete bedrives nu med en liten arbetsstyrka, jag tror c:a 70 man. Nu är denna vattenkraftanläggning ställd på längre sikt och på grund av det kapitalbehov man har i an-

*Ang.
vattenkrafts-
lånefonden.
(Forts.)*

ledning av vissa nyanläggningar vid själva järnverket, står man inför den situationen, att vattenkraftsarbetena kunna behöva tillgång nedläggas och dessa arbetare avskedas. Hade man nu haft tillgång till ett vattenkraftslån på skäliga villkor, så skulle man kunnat utöka arbetsstyrkan vid vattenkraftanläggningen till det dubbla eller mera. Då man ju har all anledning att betrakta en dylik lånesökande som fullt solvent, borde det vara en ofarlig kapitalplacering för staten att bevilja ett sådant lån och därigenom möjliggöra för järnverket att icke blott undvika avskedanden utan även taga in flera arbetare vid detta bygge.

Någon risk för att lånemedlen icke skulle bli disponerade, torde icke föreligga. Att man nu icke ställt sig i kö eller att det icke blivit på förhand angivet, vilka som skulle söka lån, om penningar funnes till förfogande, beror helt enkelt därpå, att så brukar det icke gå till. Det finnes dock säkerligen tillräckligt med aspiranter.

Till sist vill jag säga, att skulle mot förmodan sådana ansökningar icke komma in, som staten med hänsyn till de erbjudna säkerheterna kan vara med om att bevilja, så är därför ingen olycka skedd. Pengarna finnas i behåll, och den omständigheten att man på papperet skulle kunna förfoga över pengarna, innebär ju ingen olycka för staten.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Den ärade motionären borde som gammal medlem av statsutskottet veta, att man icke begär anslag på tilläggsstat utan i synnerligen trängande fall. Då nu kommerskollegium i yttrande till Kungl. Maj:t sagt, att denna ökning av fonden icke behövs, och då det ekonomiska läget för staten är så dåligt för närvarande, tycker jag den ärade motionären borde inse, att det icke finnes någon möjlighet att vinna riksdagen för bifall till motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr L ü b e c k: Jag vill endast påpeka, att kommerskollegium i sitt yttrande tillstyrkt en ökning av vattenkraftslånefonden med 2 miljoner kronor.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen framstälts, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förfordningen
m. m.*

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, ävensom i anledning av propositionen väckta motioner, dels ock två likalydande motioner med förslag till lagstiftning i fråga

om kommunal omröstning angående medgivande av rätt till detaljhandel med rusdrycker m. m.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelösnings-
m. m.
(Forts.)*

Genom proposition nr 203 av den 17 februari 1922, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återoppan- de av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fo- gade

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

2. Rättighet, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungens befallningshavande för ett eller flera, högst tre kalenderår, med iakttagande av att tiden för samtliga inom länet beviljade rättigheter skall på en gång utlöpa vid utgången av vart tredje kalenderår. Ansökan om erhållande — — — rättighet till utskänkning.

3. Över ansökning — — — kommunalstämma. Dessa utlå- tanden böra innehålla, huruvida och i vilken utsträckning rätt till detaljhandel anses böra medgivas — — — den sökta rättigheten.

5. Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljning är avsedd att äga rum, avstyrkt upplåtande av rätt till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. Rätt till detaljhandel med rusdrycker må icke inom något län upplåtas till flera bolag än som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin, ej heller till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året näst före det, under vilket ansökan om dylik rättighet senast bort ingivas; dock må, utan hinder av vad nu sist stadgats, Konungens befallningshavande, så länge rättighet till detaljhandel ej upplåtes inom andra kommuner än dem, varest under år 1918 och hela tiden där- efter rättighet till detaljhandel utövats, kunna upplåta sådan rättighet åt så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande — — — — fattat detsamma.

18 §.

I kommun, där tillstånd till detaljhandel enligt 17 § ej meddelas, må rättighet till detaljhandel med rusdrycker kunna tilldelas

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 45.

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreläggningen
m. m.
(Forts.)

bolag som erhållit rätt till sådan handel inom annan kommun; dock må rättighet till utminuterung av spritdrycker icke tilldelas annat bolag, än det som jämlikt 36 § av kontrollstyrelsen anvisats såsom hemortsbolag för kommunen i fråga, med mindre Konungen i varje särskilt fall därtill lämnat medgivande.

Rättighet, som i första stycket avses, må endast utövas, så länge den bolaget enligt 17 § meddelade rättighet är gällande.

Ansökan om rättighet, varom nu är fråga, skall göras inom den i 17 § omnämnda tid, innan försäljningen är avsedd att taga sin början. Har ansökan om rättighet, som avses i 17 §, gjorts inom nämnda tid men av Konungens befallningshavande avslagits, må dock ansökan om rättighet till detaljhandel i samma kommun för inom annan kommun bildat bolag göras inom två månader från dagen för Konungens befallningshavandes beslut. I fråga om rättighetens upplåtande skall i övrigt, utom beträffande begränsningen av bolagens antal, lända till efterrättelse vad i 17 § stadgas.

45 §.

3. Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, för vilken bolaget jämlikt 36 § är att anse som hemortsbolag. Vid försändande skola betryggande kontrollanordningar vidtagas, i syfte att varan ej av annan än köparen bekommes. Innan försändande sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.

Vin och öl — — — därvid erhållas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1922.

Under åren 1922 och 1923 må Konungens befallningshavande icke upplåta rättighet till detaljhandel med rusdrycker för längre tid än till utgången av år 1924.

Vad i denna förordning stadgas utgör ej hinder för Konungens befallningshavande att i alla kommuner, varest under år 1922 rättighet till detaljhandel utövas, intill utgången av år 1924 upplåta förlängd rättighet till detaljhandel av den omfattning, som nu är medgiven.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 155 i första kammaren av herr *Carl G. Ekman* och *Ljunggren* samt nr 294 i andra kammaren av herr *Olsson* i Mora *m. fl.*;

motionen nr 295 i andra kammaren av herr *Hamrin m. fl.*; och motionen nr 148 i första kammaren av herr *Löfgren*;

dels ock de under motionstiden vid riksdagens början väckta,

likalydande motionerna nr 71 i första kammaren av herr *Carl G. Ekman m. fl.* och nr 132 i andra kammaren av herr *Sävström m. fl.*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelördningen
m. m.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med förklarande att riksdagen icke kunnat oförändrat bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med anledning av motionen I: 148 samt med avslag å ej mindre motionerna I: 155, II: 294 och II: 295 än även motionerna I: 71 och II: 132, i vad sistnämnda två motioner avsåge 17 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker, antaga följande förslag till

(Forts.)

Förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.¹

Häri genom förordnas, att 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

5. Hava stadsfullmäktige — — — till sådan handel. Föreliggande ansökningar från flera inom kommunen bildade bolag, skall Konungens befallningshavande, därest rättighet till detaljhandel inom kommunen anses böra meddelas, upplåta sådan rättighet till det bolag, som finnes bäst tillgodose det i 63 § angivna syftet. Rätt till detaljhandel — — — varest såväl år 1918 som år 1924 och hela tiden — — — fattat detsamma.

18 §.

I kommun, där rättighet till detaljhandel med rusdrycker enligt 17 § ej upplåtits eller sökt tillstånd till sådan handel finnes ej böra meddelas, må rättighet till — — — vad i 17 § stadgas.

45 §.

3. = Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1922.

Under åren 1922 och 1923 må Konungens befallningshavande icke upplåta rättighet till detaljhandel med rusdrycker för längre tid än till utgången av år 1924.

Vad i denna förordning stadgas utgör ej hinder för Konungens befallningshavande att intill utgången av år 1924 upplåta rättighet till detaljhandel i alla kommuner, varest under år 1918 eller år 1924 dylik rättighet utövats.

2) att motionerna I: 71 och II: 132, i vad de icke berörts i punkten 1), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

¹ 2. } = Kungl. Maj:t.
3. }

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

av herrar friherre *Fleming*, *Antonsson*, *Lithander* och *Bengtsson* i Kullen; samt

av herrar *Karl August Nilson*, *Rosén*, *Johansson* i Kälkebo, *Alexis Björkman*, *K. Oscar Ericsson*, *Lövgren* i Nyborg och *Jönsson* i Fridhill, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte

1:o) med avslag å ej mindre motionen I: 148 än även motionerna I: 71 och II: 132, i vad sistnämnda två motioner avsåge 17 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker, antaga den i Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslagna lydelsen av 17 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker ävensom av i samma proposition föreslagna promulgationsbestämmelserna allenast med den ändring, att förordningens ikraftträdande bestämes till den 1 juli 1922;

2:o) med bifall till motionerna I: 155 samt II: 294 ävensom med anledning av motionen II: 295, avslå förevarande proposition, i vad den avsåge ändrad lydelse av 18 och 45 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen; samt

3:o) avslå motionerna I: 71 och II: 132, i vad de icke berörts i punkten 1:o).

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Röing*, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att betänkandet föredrages punktvis samt att vid behandlingen av punkt 1 först föredrages författningsförslaget paragrafvis med slutstadgandet, ingressen och rubriken sist samt därefter utskottets hemställan.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1).

Det av utskottet förordade författningsförslaget.

Efter föredragning av 17 § 2, 3 och 5 mom. anförde

Herr *Jönsson* i Fridhill: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, står jag antecknad bland reservanterna här vid detta betänkande. Detta ger mig anledning att redan vid den föredragna 17 § yttra några ord. Jag delar icke reservanternas uppfattning i denna del av reservationen.

Av utlåtandet framgår att utskottet haft att behandla en motion av herr *Lövgren* i Stockholm i första kammaren. Klämman i hans motion lyder på följande sätt:

»att riksdagen måtte besluta följande lydelse av 17 § 5 mom. i ovannämnda förordning:

5. Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljning är avsedd att äga rum, avstyrkt varje upplåtande av rätt till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. Föreligger ansökning från flere bolag, skall Konungens befallningshavande, där rättighet anses böra meddelas, upplåta sådan till det bolag, som finnes bäst tillgodose det i 63 § angivna syftet.»

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Denna hemställan av herr Löfgren har godkänts av utskottets majoritet medan reservanterna tagit avstånd från densamma. Som jag redan nämnt, delar jag icke denna reservanternas uppfattning, varför jag velat meddela, att jag nu icke har annat yrkande beträffande 17 § än om bifall till utskottets yrkande.

Vidare yttrades ej. På framställd proposition av herr andre vice talmannen, som under herr Jönssons i Fridhill anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, blevo förevarande delar av författningsförslaget av kammaren godkända.

Härefter föredrogs 18 §; och yttrade därvid:

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! § 18 innefattar ju den förändringen i nuvarande bestämmelser, att rätt till detaljhandel med rusdrycker skall begränsas, men samtidigt öppnar denna paragraf möjlighet för bolag att bilda s. k. filialer. Det är en utveckling, som varken jag eller övriga reservanter kunna gilla. Jag anser mig, herr talman, vid denna sena timme icke böra närmare ingå på spörsmålet. Det har ju varit föremål för kammarens uppmärksamhet tidigare, och jag är överens med mina kamrater i kammaren om att vi vid denna tid på dygnet icke böra upptaga alltför långa debatter. Därför skall jag endast i korthet hemställa, att kammaren i detta fall måtte bifalla reservanternas yrkande, som innebär avslag på den kungl. propositionen, i vad den innebär ändring i den föredragna paragrafen.

Herr talman! Jag ber således att få yrka avslag på det förevarande förslaget till ändring av § 18.

Herr Rönng: Herr andre vice talman! Man bör numera aldrig förvåna sig över någonting, då det gäller ändrade ståndpunkter i föreliggande frågor; antagligen har man på ett eller annat håll kommit till allt större och större klarhet. Men nog har det förvånat mig att finna en reservation från en del organiserade nykterhetsvänners sida, i vilken reservation de yrka avslag på en hemställan, som riksdag efter riksdag framställts just från nykterhetsvänligt håll.

Det har framförts i motioner av nykterhetsvänner såväl i första som i andra kammaren ett krav på en begränsning av bolagens antal. I allmänhet ha dessa krav gått ut på en begränsning, så att det endast skulle finnas ett bolag för vart femtiotusen invånare. Nu har regeringen i överensstämmelse med dessa krav och i överensstämmelse med andra kammarens beslut vid ett par föregående riksdagar fram-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

lagt en proposition, vari detta krav tillmötesgås. Och varför har regeringen ansett sig böra framlägga en dylik proposition? Jo, på grund av att man har funnit, att icke minst i vissa län i södra Sverige bildats en mängd bolag, vars drift ur alla synpunkter varit synnerligen otillfredsställande. Man har funnit, att det ena bolaget efter det andra lämnat en mycket obetydlig förtjänst, trots att omsättningen varit relativt stor. Och inte nog härmed. Man har funnit, att en del små bolag skötes på ett ur nykterhetsvänlig synpunkt mycket otillfredsställande sätt. Jag skulle kunna meddela en hel del interiörer från vissa bolag i södra Sverige, som skulle visa, att så är förhållandet, och från nykterhetsvänligt håll ha även under debatterna 1919 och 1920 dylika exempel framdragits. Nu yrka samma personer avslag på denna proposition, därför att regeringen samtidigt föreslagit, att filialbolag skola kunna inrättas. Är det då så orimligt att med den utökning av städernas och köpingarnas antal, som ägt rum, dessa samhällen skulle få rättighet att inrätta ett filialbolag, varigenom befolkningen slapp resa in till en annan stad, i vars bolag densamma hade sina motböcker och offra en dyrbar tid för sina inköp av sprithaltiga drycker? Det synes mig vara en så anspråkslös och billig önskan från ett dylikt samhälles sida, att ingen borde motsätta sig en dylik förändring i vår lagstiftning.

Jag skall, herr vice talman, då tiden är långt framskriden och många ärenden återstå på föredragningslistan, begränsa mitt yttrande till att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr H a m r i n: Herr talman! Den vemodiga och sorgsna ton, den föregående ärade talaren anslag, borde naturligtvis beveka även mig att icke opponera mig mot det synnerligen »landsgagnande» förslag, han här velat understödja. Då jag med djupt beklagande över att jag möjligen ökar den sorg, som tynger herr Röings hjärta och sinne, likväl anser mig böra yrka avslag på denna punkt, gör jag det därför att det finnes annat i vår tid, som borde lysselsätta människornas sinnen och tankar än att söka ordna så många spritutskänkningsställen som möjligt i landet. Det är ju ändå så, hur man än ser denna sak — och kanske vi få tillfälle att i nästa punkt något beröra det förhållandet — att varje sådan ändring, som den här föreslagna, i själva verket innebär ett sönderbrytande av den stora kompromiss, som träffades år 1917 och som fick sitt uttryck i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning. Jag menar, att nog borde vi åtminstone i denna kammare, kunna enas om att vi verkligen stanna vid status quo så länge och se, hur utvecklingen går.

Jag ber att vidare gentemot herr Röing få säga, att det finnes en stad i min valkrets, som inte är bland de minsta, där arbetarna dominera i kommunalförvaltningen, där man gjort en framställning från stadsfullmäktige om totalförbud på det sätt, att icke någon inom stadens hank och stör boende skulle få rätt att med användande av sin motbok inköpa spritdrycker i den närbelägna Jönköpings stad.

Framställningen har också biträttts av länsstyrelsen. Jag menar, att förhållandena dock äro sådana att vi borde sysselsätta oss med någonting annat, herr Röing, än att tillse, att människorna få så god tillgång som möjligt till rusdrycker.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan beträffande den nu föredragna paragrafen.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Ramsta, *Hansson* i Bäck och *Persson* i Björnsbyholm.

Herr Röing: Herr talman, det synes mig vara något egenomligt, att just den ledamot av kammaren, herr Hamrin, som vid 1919 och 1920 års riksdagar fört fram en av de frågor, som behandlas i den föreliggande propositionen, nu använder som skäl för sitt avslagsyrkande den uppfattningen, att riksdagen med respekterande av 1917 års riksdagsbeslut bör bibehålla status quo. Vid 1919 och 1920 års riksdagar således två och tre år efter 1917 års riksdagsbeslut, då hade herr Hamrin ej denna uppfattning. Då ville icke herr Hamrin stanna vid status quo. Då yrkade herr Hamrin en avsevärd begränsning av bolagens antal, nämligen till ett bolag för vart femtiotusental invånare. När herr Hamrin icke då ville respektera 1917 års beslut, så förstår jag inte, varför herr Hamrin inte nu kan vara med om en sådan ändring, som Kungl. Maj:t föreslagit. Ty det är blott ett försök att förvända synen på folk, när herr Hamrin vill låta påskina, att den kungl. propositionen endast innebär ett förslag att öka spritbolagens antal. Denna proposition och detta utskottsbestänkande föreslå i stället en begränsning av bolagens antal, men möjliggöra samtidigt under vissa förhållanden inrättandet av filialbolag, där så kan anses vara lämpligt.

Jag tillåter mig, herr talman, att vidhålla mitt yrkande.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag har aldrig motionerat i riksdagen om någon ökning av rusdrycksförsäljningsställes antal; det får herr Röing fåfängt söka efter i handlingarna. Här föreligger i varje fall ett sådant förslag, som går ut på att öka möjligheterna att öppna nya utskänkningsställen. Den saken är tydlig och klar, det kan väl inte herr Röing bestrida. Om sedan det bolag, som har utskänkningsrätten, har sin hemortsrätt i en annan stad, det har väl inte med själva sakförhållandet att göra.

För övrigt är det väl så, att då man köper en vara i en butik, tar man väl bra liten hänsyn till huruvida den, som äger affären, bor i den ena eller andra kommunen. Den föreslagna åtgärden går i varje fall ut på att öka antalet rusdrycksförsäljningsställen. Det har jag aldrig motionerat om, och det motsätter jag mig även i dag.

Herr Röing: Om herr Hamrin något uppmärksamare hört min korta replik, skulle han inte kunnat missuppfatta den så, som han gjort. Jag har aldrig påstått, att herr Hamrin framlagt ett förslag som gick ut på att öka bolagens antal. Jag har endast tillåtit

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.

(Forts.)

mig påpeka, att ehuru herr Hamrin nu som skäl för sitt avslagsyrkande framhåller, att riksdagen med respekterande av 1917 års riksdagsbeslut bör stanna vid status quo, innebär herr Hamrins motion vid 1919 och 1920 års riksdagar, sålunda två och tre år efter den nuvarande rusdryckslagstiftningens genomförande, ej ett bibehållande av status quo utan en avsevärd begränsning av bolagens antal. Det var detta, jag tillät mig framhålla; jag har som sagt aldrig påstått att herr Hamrin framkommit med ett förslag om en utökning av bolagens antal.

Herr Waldén: Herr Hamrin gjorde sig skyldig till ett litet misstag, då han redan i sitt första anförande sade, att det här vore fråga om ökade möjligheter för upprättande av nya utskänkningsställen. Bolagen ha redan enligt nu gällande förordning rättighet att i de kommuner, där man så önskar, upprätta utskänkningsställen. Här gäller det endast utminutereringen, och jag får säga, att detta förslag innebär inte ens ett utökande av möjligheterna att upprätta nya utminuteringsställen, ty under nuvarande förhållanden kan ju vilken kommun som helst begära, att ett bolag skall få inrättas inom kommunen, och Konungens befallningshavande får ju också i allmänhet bifalla sådana framställningar.

Nu ha vi ju antagit § 17, och enligt detta beslut skulle det vara ett begränsat antal bolag och utminuteringsrättigheter. Men om nu förevarande paragraf avslås, kan jag inte se annat än att hela ändringsförslaget faller. Jag kan inte se någon möjlighet till jämkning, utan man får antaga förslaget i dess helhet, och då betyder antagandet av förevarande paragraf endast, att det beredes möjlighet att på något enstaka ställe, där man vill ha en filial för utminutereringen, få en sådan. Jag anser, att det föreliggande förslaget innebär en begränsning av de nuvarande möjligheterna att inrätta försäljningsställen, och jag tycker därför att herr Hamrin ur ren nykterhetssynpunkt borde kunna vara med om detsamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björklund: Herr talman! Jag tillhör den majoritet i bevillningsutskottet, som varit med om att tillstyrka detta lagförslag och göra den hemställan, som nu föreligger. Sedan vill jag säga, att den uppfattningen aldrig kunnat slå rot hos mig, att man genom att biträda lagförslaget skulle skapa en massa spritförsäljningsställen i detta land. Om så bleve förhållandet, så vill jag — det ber jag att få deklarerera — icke vara med.

Nu är det emellertid på det sättet, såsom herr Waldén redan upplyst om, att det icke är fråga om utskänkningsfilialer. Spritbolag har ju redan rättighet att, efter det en invånare i kommunen inkommit med anhållan därom, upprätta sådan filial. Men det exempel herr Hamrin framlade — jag förstår han alluderade på Huskvarna — passar icke in i detta stycke, ty man kan inte gärna tänka sig, att ett spritbolag, förlagt t. ex. till Jönköping, skulle kunna få utminuteringsfilial i Huskvarna, under förutsättning, att denna stads röst-

berättigade invånare äro av sådan uppfattning, att de sätta in sådana människor i stadsfullmäktige, som motsätta sig varje som helst möjlighet i detta avseende. För min del tycker jag, att det är bra, att så är förhållandet. Jag vill därmed hava bevisat, att ett spritbolag i en kommun kan ingalunda skaffa sig rätt att i en annan kommun förlägga en utminuteringsfilial, utan att den kommunens egna invånare önska det. Jag tror ej, att kommunerna i allmänhet äro så måna om att hava dessa försäljningsställen. Därför har jag också, som sagt, kunnat gå med på lagförslaget, detta så mycket mer som jag har den uppfattningen, att man i stället för att öka rusdrycksförsäljningsbolagens antal skulle komma att minska dem. Det finns, åtminstone i Skåne, en hel massa bolag, vilka, om man tager denna förordning, inom den närmaste framtiden skulle komma att försvinna. Jag anser det icke vara något olyckligt eller för nykterhetsverksamheten skadligt intresse som jag därvidlag biträder.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr *Jensen* instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talman propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till förevarande paragraf, dels ock på avslag därá; och fann herr talman den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 18 § 3 mom. i bevillningsutskottets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen angående försäljning av rusdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets förslag till nämnda moment.

Voteringen utvisade 112 ja mot 57 nej, vadan kammaren godkänt utskottets förslag till ifrågavarande paragraf.

Vid härpå skedd föredragning av 45 § 3 mom. anförde:

Herr *Jönsson* i Fridhill: Herr talman! Jag skall på skäl, som finnas anförda i reservationen, tillåta mig yrka avslag å utskottets hemställan beträffande den föredragna paragrafen.

Herr *Röing*: Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan beträffande denna paragraf.

Herr *Hamrin*: Det kan väl inte vara rimligt, att riksdagen fattar ett så betydelsefullt beslut, som ett bifall till utskottets före-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

liggande förslag skulle innebära, utan att man åtminstone fäster uppmärksamheten på vad det i själva verket innebär. Kammarens ledamöter hava givetvis detta klart för sig, men det bör i varje fall något understrykas.

Det är nämligen på det sättet, att en av, jag skulle vilja säga, grundpelarna i rusdrycksförsäljningssystemet sedan gammalt varit, att man skall försvåra åtkomsten så mycket som möjligt. Detta är ju grundprinciperna i 1917 års förordning.

Här föreligger emellertid ett förslag till en lättnad i det avseendet, som vi ju förut visserligen hava diskuterat och behandlat, men som dock riksdagen varje gång det hitintills varit uppe, bestämt avisat. I varje fall har denna kammare gjort det. Vi hava ju ända sedan 1904 haft förbud mot att försända rusdrycker med allmänna posten. Nu har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit upphävande av jämväl det förbudet, ehuru detta förslag icke biträtts av bevillningsutskottet.

Jag skulle för övrigt vilja säga, att när det gällt en så ingripande förändring av förordningen, det väl hade varit lämpligt att även i detta avseende såväl som beträffande ett annat förslag, som motionsvis blivit framlagt, inhämta litet mera upplysningar, inhämtat kännedom om deras vilja, som skulle i första hand komma att beröras av denna förändring. Jag tänker då närmast på landsbygdens befolkning. När det gäller förslaget om införande av kommunal omröstning, har detta förslag, som motionsvis blivit framfört, såsom jag antydde, blivit avvisat på den grund, att förslaget är ute på remiss till Konungens befallningshavande med anmodan till dessa att inhämta kommunernas yttranden. Men jag undrar, om inte även i det fall vi nu diskutera, det hade varit lämpligare att på ett eller annat sätt inhämta just landsbygdens uppfattning angående försändningsförbudets upphävande, och jag vågar tro, att om sådana utlåtanden hade inhämtats, man skulle från det stora, övervägande antalet landskommuner i vårt land fått avstyrkande framställningar till svar på en dylik förfrågan.

Nu är ju avsikten med denna förändring av 45 §, att man skulle få sända sprit med järnväg, och man skulle få göra detta, förmenar såväl finansministern som utskottet, under vederbörlig kontroll. Ja, jag erinrar om den diskussion, som förts angående den saken under den gångna tiden. Det har påpekats gång på gång, hurusom en sådan kontroll i själva verket blir illusorisk, den blir omöjlig. Det är ju ganska egendomligt att finna här i den kungl. propositionen, att då det var fråga om 18 §, så motiverades förslaget om rätt för bolagen att upprätta filialer bland annat därmed, att det visat sig vara svårt att få rutinerade och tillräckligt kvalificerade personer att sköta alla de små bolagen med hänsyn till kontrollen. Då frågar jag mig: Är det verkligen svårt att få föreståndare för försäljningsbolagen, som kunna fylla uppgiften som kontrollanter, kontrollanter vid allmänhetens inköp av rusdrycker, tro verkligen då herr finansministern och bevillningsutskottets ordförande, att det skall bli möjligt att förlägga den kontrollen till varenda järnvägsstation i landet? Det

är väl ändå orimligt förutsätta, att det i verkligheten skall kunna bli någon kontroll på den vägen. Det blir ju naturligtvis på det sättet, att man flyttar ut utminuteringsställena till landsbygden, ut till stationerna. Man kommer att handla med motböckerna. Låt vara att man nu inför de bestämmelser, som här finnas skisserade, att vederbörande skall se till att med järnväg ankommande rusdrycker icke utlämnas till annan än den verkliga köparen eller till honom befullmäktigat ombud, men det hindrar inte, att ett sådan ombud kan ha generell fullmakt att utkvittera de försändelser, som komma, och hela kontrollapparaten och kontrollåtgärderna mot missbruk måste ovillkorligen bli illusoriska, såsom jag redan yttrat.

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Nu har ju också herr finansministern föreslagit, att förbudet att transportera rusdrycker skulle upphävas såväl beträffande järnvägar som beträffande posten; och herr statsrådet har motiverat det med, att någon principiell skillnad mellan de båda kommunikationsmedlen icke föreligger. Jag tror, att herr statsrådet har fullkomligt rätt i den saken. Någon principiell skillnad föreligger icke, försåvida meningen med den föreslagna förändringen är att göra åtkomsten av rusdryckerna lättare. Men ur nykterhetssynpunkt, ur samma synpunkt som herr statsrådet tillstyrker upphävande av förbudet beträffande båda kommunikationsmedlen, avstyrker bevillningsutskottet upphävandet av förbudet beträffande posten. Jag vill erinra därom att i de kommuner, där man redan nu har jämförelsevis lätt att komma in till utminuteringsställena med järnväg, får man det ännu lättare därigenom att man får spritförsändelserna hem till stationen under det man i de fall, där man har en lång landsväg antingen till järnvägsstationen eller till närmaste stad med utminuteringsställe, får behålla samma svårighet i fråga om köp av rusdrycker. Med andra ord sagt, de s. k. spritresorna — vilket uttryck förekommer i propositionen — bli lika besvärliga för dem, som hava längst till kommunikationslederna och städerna, under det de bli lättare för dem, som redan nu ha det jämförelsevis lätt. Jag tycker, att herr statsrådet i det avseendet varit konsekvent, då han dragit konklusionen ur resonemanget och föreslagit upphävande av båda förbuden. Det har sannerligen inte bevillningsutskottet varit, utan det har ställt sig på en linje, som principiellt sett, så vitt jag kan förstå, är fullkomligt ohållbar.

Herr talman! Jag skall icke ytterligare förlänga debatten. Jag vill sluta med att säga, att ökade åtkomstmöjligheter beträffande rusdrycker skapa ovillkorligen ökad konsumtion, och ökad konsumtion av rusdrycker skapar i allmänhet lägre levnadsstandard och sämre ekonomiska villkor för dem, som använda sig av rättigheterna, och i vissa fall skapar denna ökade konsumtion ökad brottslighet, ökad fatigdom och ökat elände.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka avslag på den föreliggande paragrafen.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag förutsätter, att herr Jö n s o n i Fridhill begränsade sitt anförande att med några få ord fram-

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förelördningen
m. m.

(Forts.)

ställa det yrkande han gjorde, emedan han ansåg, att man ej behöfde fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på innebörden av det förslag, som Kungl. Maj:t framställt i 45 paragrafen.

Herr Hamrins ståndpunkt i nykterhetsfrågor känna vi alla till här i kammaren. Jag tillåter mig fråga herrar nykterhetsvänner — jag vill dock därmed icke framkalla någon lång debatt — om det icke ligger en överdrift i herr Hamrins påstående, att förbudet för spritbolag att sända sprit med järnväg är en av grundpelarna i vår nuvarande nykterhetslagstiftning. Jag för min del anser, att det ligger mycken överdrift i det påståendet. Nu förhåller det sig så, som herr Hamrin även påpekade, att utskottet enhälligt har uttalat sig mot återinförande av rätten att försända sprit med posten. Därom har riksdagen emellertid ingenting att besluta, utan det tillkommer Kungl. Maj:t ensam att besluta i den frågan. Men jag är övertygad om, att i händelse riksdagen bifaller utskottets hemställan, regeringen kommer att fästa allt avseende vid detta uttalande i motiveringen.

Nu tror kanske en och annan, att herr Hamrin har rätt i sitt påstående, att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan i denna paragraf medför, att man måste införa en kontroll vid varje järnvägsstation i landet. Så är ingalunda förhållandet. Vem som helst — med undantag av det spritbolag, hos vilket man har sin motbok — har redan nu rätt att sända sprit med järnväg till vilken järnvägsstation som helst. Om jag har motbok hos spritbolaget i staden X, så kan jag till vem som helst i denna stad sända min motbok, min rekvisition och penningar till likviden, och personen i fråga har rätt att uttaga spritkvantiteten i fråga och sända den till mig till den järnvägsstation vid vilken jag bor. Men han kan också sända spriten till vilken annan plats eller till vilken annan person som helst. Genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag införes en viss kontroll, som är nyttig ur nykterhetssynpunkt, den kontrollen nämligen, att man vet, att spriten icke sändes till någon annan än den person, som rekvirerat densamma. Således har, såvitt jag kan fatta, även en nyttig kontrollåtgärd föreslagits i denna paragraf. Så länge förhållandena äro sådana som jag nyss angav, kan jag icke förstå, att det kan vara något som helst verkligt nykterhetsintresse att avslå paragraf 45 i den föreliggande kungl. propositionen.

Jag ber därför att på de skäl, som jag nu anfört och på de skäl som äro angivna i den kungl. propositionen och i utskottets betänkande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björklund: Herr talman! Jag skulle vilja säga ett par ord med anledning av herr Hamrins yttrande.

Herr Hamrin sade, att enligt rusdrycksförsäljningsförelördningens föreskrifter skulle det vara en huvuduppgift att göra spriten så svåråtkomlig som möjligt för människorna, för att de på grund därav skulle förtära så litet sprit som möjligt. Det var någonting i den stilen herr Hamrin yttrade, om också inte orden föllo precis

så. Detta är naturligtvis sant till en del, men också endast till en del. Ty det är ju så, att hela landet är indelat i kontrollområden. Och när en person, som vill begagna sprit, fått sin ansökan om motbok prövad av vederbörande bolagsstyrelse och denna icke haft något att invända mot att personen i fråga skall få lov att inköpa spritdrycker, så förefaller det mig, att då upphör detta intresse, som herr Hamrin talade om, att göra spriten så svåråtkomlig som möjligt för denna person. Det kan väl ändå inte vara något intresse, att en av staten legaliserad och laglig näring skall handhavas på ett sådant sätt, att man först ger en person, en oförvitlig medborgare, rätt att inköpa t. ex. 4 liter sprit i månaden och låter honom få motbok men sedan ändå i fortsättningen skall göra det så surt som möjligt för honom, när det gäller att uttaga detta kvantum. Nu tror jag för min del inte, att rusdrycksförsäljningsförordningen skall tolkas på detta sätt, som herr Hamrin ville göra. Utan det är väl fastmera så, att när en bolagsstyrelse tillerkänt en medborgare ett visst kvantum sprit, så kan det varken ligga i bolagsstyrelsens intresse eller vara något nykterhetsintresse att likväl så mycket som möjligt försvåra åtkomsten av detta kvantum.

De som äro bosatta på sådana platser, där det finns spritbolag, och kanske ännu mera de, som i likhet med undertecknad ha sitt arbete vid de kommunikationsmedel, som anlitas för resorna från hemmet till spritbolaget och vice versa, ha nog fått göra många sorgliga erfarenheter av spritförsändningsförbudet. För mig är det mycket förhatligt att särskilt inför alla högtider se dessa långa köer av spritköpare uppradade på gatan timme efter timme, där de som infunnit sig tidigt på morgonen möjligen hinna fram till disken någon gång på eftermiddagen. Kan detta verkligen vara någonting för ett nykterhetsälskande hjärta att beskåda? Jag tycker i varje fall inte om det.

Man invänder, att om spriten skulle få försändas, så skulle det vid järnvägsstationerna inrättas smyghålor och kroghålor, där vederbörande spritemottagare skulle bli i tillfälle att berusa sig. Hur är det egentligen med den saken nu för tiden? Är det ändå inte bäst, att om spriten skall forslas ett stycke, låt oss säga från en viss station till en plats, tre, fyra, fem stationer längre fram, densamma då ligger inlåst i kaggen och transporteras i godsfinkan till vederbörande mottagare, som på stationen hämtar och tager ut den, för den hem till sig och sedan gör med den vad han vill? Är inte detta bättre än att vederbörande först och främst skall försumma sin arbetstid och sedan spilla bort pengar på biljetter för att resa till staden för den sakens skull? Många gånger är det också fråga om individer med dålig motståndskraft, som berusade hamna hos polisen. Ja, detta gör i och för sig ingenting, ty då mista de motboken — och detta kan ur viss synpunkt sett vara ett önskemål. Men man bör i alla fall tänka på, hurusom man många gånger, då man kommer in i en kupé på ett järnvägståg, råkar på mer eller mindre spritstinkande individer. Jag tycker inte detta är så värst trevligt.

Herr Hamrin och de med honom likatänkande invända måhän-

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

da: ja, det är konduktörens skyldighet att se upp med allt detta. Om han icke sköter sina plikter, kan man avsätta honom och draga in motboken för spritköparen. Man kan givetvis resonera på det sättet. Försöker man emellertid göra denna sak till en speciell nykterhetsfråga och anser, att det är ett nykterhetsintresse, att man inte får lov att skicka sprit på järnväg, förstår jag sannerligen inte den sortens nykterhetsintresse. Jag tycker, att det är bättre att spriten sändes i kaggen, så långt som den i varje fall skall skickas på järnväg, än att vederbörande på tågen inmundiga större eller mindre del av densamma för att sedan ofta nog göra livet surt och otrevligt för sina medpassagerare. Som sagt: med hänsyn till köbildningen och med hänsyn till all den förargelse, som inte minst en tjänsteman vid statens järnvägar har att utstå för dessa individers skull, vill jag för min del yrka, att man upphäver detta förbud och tillåter vederbörande, i den mån de tilldelas motbok, att få sig spriten tillsänd på ett sätt, som icke förstör, mer än nödigt är åtminstone, deras tid och deras pengar. Jag är alldeles övertygad om, att om man antager denna paragraf så, som den är av bevillningsutskottet föreslagen, tillgodoser man i högre grad nykterhetsintresset och gör nykterhetsaken en större tjänst, än om man eventuellt biträder den uppfattning, som herr Hamrin och många med honom — det vet jag för all del — göra sig till tolk för.

Herr talman, jag skall i all korthet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hansson i Bäck: Herr talman! Den gamle Delsboprästen, sedermera biskopen i Härnösand, Landgren, skrev en gång i en artikel i »Läsning för folket», fyrtonde årgången, följande: »Brännvinets bruk som njutningsmedel är någonting i sig självt oförnuftigt, till följe varav allt reglementerande med ett sådant slippigt ämne alltid måste bliva galet, även om den allra största lagstiftareförmåga därmed görer försök; liksom det är en omöjlighet att tvätta själva smutsen ren.» Jag kom att tänka på dessa ord, då jag hörde herr Röing stå och tala om, hur det går till att skicka brännvin på järnväg, fastän det råder försändningsförbud. Det är alldeles en nyhet för mig, att rusdrycksförsäljningsbolagen kunna handhava sina uppdrag på detta sätt. Åtminstone förekommer icke någonting dylikt i min hembygd, det kan jag försäkra. Man har där en stark kontroll över de personer, som rekvirera rusdrycker. Man måste skaffa medgivande av nykterhetsnämnden i en mängd fall, och man fordrar intyg om de personer det gäller. Endast under förutsättning, att sådana intyg komma in och godkännas, erhåller folk, sedan man betalt sina pengar och lämnat in motboken, den kvantitet, som de äro berättigade till för viss tid. Så tycks det inte — så vitt jag förstår — vara på somliga ställen i vårt land, i synnerhet inte i Göteborg, där kanske herr Röing bestämmer, hur det går till.

En annan av de föregående talarna berörde de köer, som bildas i städerna vid spritinköpen, och hur otrevligt detta är. Ja, det

bleve andra köer, som komme att bildas, om försändningsförbudet skulle upphävas. Man har förr uppe i Dalarna klagat över det oförnuftiga och orimliga däri, att våra järnvägsstationer skulle få vara ett slags filialer, ett slags utlämningsplatser för rusdrycker. Så länge försändningsförbudet består, ha ju vederbörande myndigheter på platsen att utfärda bestämmelser om, huru rusdrycksförsäljningen skall handhavas inom kommunen; även om man går med på, att ett bolag får bildas för detta ändamål, sitter man ändå inne med någon rätt att bestämma, hur detsamma skall skötas. Finns det däremot icke något bolag på platsen och spritdryckerna skickas direkt på järnväg, på det sätt man nu föreslår, blir följden den, att så fort tåget kommit, bildar sig, när man väntar på sin post, en kö, och man ligger så att säga över järnvägsbetjäningen för att få ut vad man har rätt till. På samma sätt, när ångbåten kommer. Folk går ned för att få sin del, vare sig det är söndag eller vardag och på vilken tid av dagen det än må vara.

Då man här har talat om, att det inte alls är fråga om att anordna kontroll vid spritens utlämnande på järnvägsstationen, är detta ett mycket löjligt talesätt. En sådan kontroll helt enkelt måste komma till stånd, om var och en skall ha vad som tillkommer honom, och denna kontroll kommer verkligen att bli en stor börda för de järnvägstjänstemän, som skola ha hand om densamma. Jag minns den tiden, då saken var ordnad så, att man bara behövde skicka in pengar för att få så och så många liter sig tillsända; det hände då rätt så många gånger — förargligt för den som det gällde och mycket komiskt för den som tyckte, att rusdryckerna gärna kunde vara borta — att då vederbörande, som rekvirerat spriten, kom för att hämta densamma och frågade vid järnvägen: jag hoppas, att den kommit? — man fick det svaret: ja, men den är redan uttagen. Då var det någon annan, som hette, Andersson eller Pettersson, som varit framme. Man kan ju inte begära, att järnvägstjänstemännen, som ofta äro obekanta på platsen och inte födda och kända i de bygder det gäller, skola ansvara för, att de personer fingo spriten, som skola ha den. Då hade man betalat pengarna och levat i hoppet, att det skulle bli en glad dag, men den dagen kom icke. Det fordras sålunda en kontroll, om var och en skall få vad han vill och har rekvirerat.

Sedan en annan sak. En järnvägstjänsteman talade här i kammararen om hur obehagliga resorna på järnvägen äro för spritens skull. Det är märkvärdigt, att en järnvägstjänsteman kan tala så, när en enkel man som jag, som inte har något med järnvägen att skaffa, funnit, att ordningsreglerna vid järnvägen innehålla en bestämmelse om, att berusade personer icke ha rätt att följa med tågen utan kunna avvisas av tågbetjäningen, om de icke sköta sig ordentligt. Jag har själv på flera ställen i Norrland och Dalarna sett järnvägskonduktören komma in och säga till personer, som hålla på att berusa sig: jäså, ni ha sprit, det få ni inte ha. Och så ha de tagit hand om varan. Och om någon under tågets gång förtärt sprit och möjligtvis uppträtt oregerligt, har det hänt, att han blivit förd avsides till en annan kupé för att icke vara andra till obehag. Jag tycker, att det

*Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Ang. ändring
i rusdrycks-
försäljnings-
föreskriften
m. m.
(Forts.)

nära nog borde vara genant för en järnvägstjänsteman att yttra sig på detta sätt. Det vittnar ju om, att man inte känner till de regler, som man borde ha reda på. Jag anser, att det är förklenande och en skam, när det ifrågasättes, att järnvägstjänstemännen icke hålla på författningarna. Jag känner annars i våra bygder sådana tjänstemän, som jag skattar mycket högt, därför att de på alla områden sökt fylla sina uppgifter.

Jag skall också framhålla — även herr Hamrin erinrade härom — att landsbygdens befolkning inte alls är hågad och böjd för att försämdningsförbudet skall upphävas. Jag mötte en gång på en gata i Rättvik kyrkoherden därstädes, som yttrade: »Hur skola vi bära oss åt — vi ha i vårt kära Rättvik ett sådant förfärligt superi, synnerligast vid högtiderna» (han behöfde förresten inte bara tala om Rättvik, det gäller nog socknarna i allmänhet). »Tänk på», fortsatte han, »hur det var t. ex. vid den sista stora högtiden (jag minns inte om det var pingst eller midsommar), då man vid centralstationen hämtade ut spritdrycker för 6,000 kronor!» När jag sedan en gång träffade honom, efter det förbudet att försända spritdrycker införts, kände han sig mycket glad och belåten och många andra med honom. Jag är säker på, att man på åtskilliga håll på landsbygden skulle känna sig djupt bedrövad, därest man här komme att antaga det förslag, som det nu gäller att fatta beslut om. Det förhåller sig ovillkorligen på det sättet, att man vill genom detta förslag skapa möjlighet för ett större antal än för närvarande är fallet att förtära rusdrycker.

Jag hör, att herrarna sjunga, och det är passande på söndagsmorgonen. Det är precis som det skall vara — sjung på bara! Jag skulle vilja säga några ord till, om jag inte tröttar herr talmannen — han har visserligen bett mig att vara kort. Jag skall då be att få anföra litet statistik. Man kan läsa i »Sociala meddelanden» om att användningen av ersättningsmedel för rusdrycker visserligen gått nedåt, men att det förekommer ett ökat antal sådana fall, då personer begå brott och förseelser på grund av köpta rusdrycker.

Jag läste häromdagen i en engelsk tidning, att man för en tid sedan i London på grund av den opinion, som gjorde sig gällande, med två timmar utsträckte tiden för restaurangernas öppethållande. Efter en tid fann man emellertid, att mängden av de förseelser, som de berusade gjorde sig skyldiga till, fördubblats. Detta är något, som man kan vänta av en utsträckning av rusdryckshanteringen och som man även väntar överallt på landsbygden.

I lagen om försäljning av rusdrycker av år 1917 heter det, att all försäljning skall vara så ordnad, att därmed kan åstadkommas minsta möjliga skada. Skada åstadkommes visserligen i allmänhet — det hörs av paragrafen — men man bör söka åstadkomma den »minsta möjliga». Jag tror inte, att det förslag, som det nu är fråga om, föranleder mindre utan snarare mer skada än som rusdryckshanteringen för närvarande tillfogar, och därför, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till herr Hamrins reservation.

Herr I gel: Herr talman! Man har klagat över den arbets- *Ang. ändring*
 tid och de resekostnader, som för närvarande gå förlorade för sådana *i rusdrycks-*
 personer, som önska att få sig sprit tillsänd. Man är så mån om *föresäljnings-*
 dessa personer, att man för den skull vill vidtaga ett sådant steg *förordningen*
 som det föreslagna. Man är däremot icke alls mån om dem, som *m. m.*
 skola ha obehaget att se det superi, som kommer att uppstå omkring *(Forts.)*
 järnvägsstationerna, vid ångbåtsbryggorna och på postkontoren. Det
 är alldeles klart, att om det skall stå var och en fritt att rekvirera
 sprit på detta sätt, kommer varje station, varje ångbåtsbrygga och
 varje postkontor att bli uppehållsort för dem, som förtära sprit. Man
 kommer då att hålla sig däromkring och inmundiga så mycket som
 helst. Folket, som bor i trakten, blir utsatt för allt det obehag och
 oljud och elände, som vanligen kommer av superiet.

Jag tror, att det är en ordningsfråga mer än något annat att
 förskona folk ute på landsbygden och vid stationssambhällena för
 sådana saker, och därför är jag, herr talman, absolut emot den upp-
 fattning, som kommit till uttryck i denna paragraf. Jag yrkar
 sålunda avslag på densamma.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen
 propositioner först på godkännande av utskottets förslag till föreva-
 rande moment samt vidare på avslag därå; och förklarade herr tal-
 mannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för
 sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och
 anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner 45 § i bevillningsutskot-
 tets förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa
 paragrafer i förordningen angående försäljning av rusdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets förslag till nämnda
 paragraf.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 58 nej; och hade kamma-
 ren alltså godkänt utskottets förslag till förevarande moment.

Slutstadgandet; ingressen; rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades vara besvarad ge-
 nom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Punkten 2).

Utskottets hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 45.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av två telefonkablar blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av kvarnverk vid statens spannmålslagerhus.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 48, hade herr *Osberg m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda lämpligheten av inrättande av kvarnverk vid statens spannmålslagerhus och i vilken utsträckning sådana lagerhus borde inrättas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hamilton, Johansson* i Uppmälby och *Hagfält*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Osberg*: Herr talman! Mina damer och herrar! Man har under den senaste tiden försökt att i möjligaste mån bortskära oskäligen mellanhandsvinster. Det finns emellertid ett område, som jag tror, att man borde i större utsträckning, än vad hittills varit fallet, göra någonting åt — jag syftar här på spannmålshandlingen.

Om vi se på förhållandena under förlidet år, kan man väl icke förundra sig över, att många blivit betänksamma och funderat på, vad man borde göra för att få bättre förhållande på detta område till stånd. Man kunde t. ex. under fjolåret i augusti månad observera, att det bästa vetemjölet betingade i marknaden ett pris av 73 öre per kilogram, under det att vetet i den allmänna marknaden kostade 27 öre. Marginalen mellan vetepriiset och det bästa vetemjölspriiset var sålunda 46 öre. Man vet vidare, att avfallsprodukterna av säden i vanliga fall betinga samma pris som säden själv. Det är då inte att undra på, om lantmannen känner sig litet beklämd, när han finner, att en sådan marginal kan komma till synes. Nu får man erkänna, att det nämnda exemplet avser något exceptionellt, men i vilket fall som helst är det bedrövligt, att sådant ens i något fall kan förekomma. För närvarande gäller bästa vetemjölet 60 öre och de sämre kvaliteterna 39 öre per kilogram, under det vetet betingar ett pris av 23—24 öre — sålunda även där en stor marginal.

Jag tillät mig vid riksdagens början väcka en motion med hem-

ställen om en skrivelse till Kungl. Maj:t, att utredning skulle verkställas därom, huruvida det vore möjligt att få till stånd kvarnverk vid statens lagerhus. Jag hade naturligtvis inte i första hand tänkt mig, att staten som sådan skulle driva denna kvarnrörelse, men jag menade, att man skulle låta uppbygga kvarnverk åtminstone på ett par ställen i landet, exempelvis ett i södra Sverige — Skåne kanske — och ett i mellersta Sverige. Det skulle då bli möjligt för jordbrukare att arrendera dessa kvarnverk och själva taga hand om spannmålets förmalning och spannmålshanteringen över huvud taget. Ingenting vore väl naturligare, än att lantbrukarna själva genom sina sammanslutningar kunde vidtaga en sådan åtgärd. Men naturligtvis kostar det mycket pengar, och man vet ju, hur det är, när det är fråga om sammanslutningar mellan lantmän. Det är ganska svårt att få sådana till stånd. Naturligtvis kommer man med den invändningen, att det kommer att kosta för mycket pengar och att detta, såsom ju också jordbruksutskottet anför i sin motivering, skulle vara utslagsgivande för att man icke skall gå med på en sådan framställning.

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus.*

(Forts.)

Ja, det är visserligen sant, att det kommer att kosta pengar, men lagerhusen äro nu tillkomna, och det har ju varit ett ovanligt stort klander emot dessa lagerhus. Det är icke att undra på att det blivit klander; jag erkänner villigt, att själva konstruktionen av lagerhusen nog icke var den bästa. Men de kommo ju till under kristiden, och det blev nog både si och så med allt vad som företogs under den tiden. Nu är förhållandet det, att staten äger sina lagerhus, och de äro förlagda på de spannmålsproducerande orterna i landet. Man får icke tänka sig, att därför att det varit litet besvärligt med deras tillkomst, man skall kasta allt över bord. Kunde man få till stånd kvarnverk vid dessa lagerhus, skulle lantmännen, det är jag säker om, försöka så gott sig göra låter att själva förmala sin spannmål och föra densamma i marknaden. Det är ju så, att varje år, när lantmännen skörda sin spannmål, ligga spannmålshandlarna i stor utsträckning och spekulera på att få spannmålen så billigt som möjligt. De taga ingen hänsyn till vad som egentligen bör tagas hänsyn till, nämligen att uppmuntra spannmålsodlingen, utan de spekulera i inköp av utländsk spannmål, och därmed försämras marknaden för den inhemska produktionen. Hur var det icke under fjolåret, när vi hade att uppvisa i detta land den härligaste skörd, man någonsin skådat, och då man i stort sett var oberoende av utländsk spannmål. Då importerade kvarnringen så mycket spannmål, att man kan säga, att den icke var beroende av att köpa den svenska spannmålen. Detta gjorde, att när den svenska skörden var inbärgad, hade kvarnringen och spannmålshandlarna sina spannmålslager fyllda, och då voro de naturligtvis icke beroende av den svenska spannmålen.

Man får nu ha vilken uppfattning som helst, men man kan icke anse, att det är rätt, att vi äse ett sådant tillvägagångssätt utan att försöka göra något. När jordbruksutskottet gick att behandla denna motion, remitterades densamma till lagerhusstyrelsen, och denna ytt-

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus.*

(Forts.)

rade sig över motionen på följande sätt: »Statens lagerhus- och fryshusstyrelse som finner, att det av motionärerna ifrågasatta inrättandet av kvarnverk vid statens spannmålslagerhus kan bliva gagnade för såväl lantmännen som konsumenterna samt befrämja ett utnyttjande av spannmålslagerhusen, vill för sin del tillstyrka, att en utredning av föreslagen art kommer till stånd. För den händelse vid ett bifall till motionen en utredning skulle resultera i framläggande av förslag om inrättande av kvarnverk, anser styrelsen av synnerlig vikt, att förslaget baseras på en fullt tillförlig driftsplan, så att trygghet vinnes mot risken av oekonomisk drift eller att anläggningarna icke komma att utnyttjas.»

Det är klart, att jag aldrig tänkt mig, att man skulle gå allt för vidlyftigt tillväga, utan man skulle, som jag sade, försöka med ett par kvarnverk, och sedan kunde man tänka sig, att saken kunde utvecklas vidare, och det skulle vara av den största betydelse, om Sveriges lantmän kunde få denna hantering i sina egna händer. I sitt yttrande giver utskottet mig ju rätt i mitt önskemål; det framgår av dess uttalande, där det säger: »I likhet med motionärerna anser utskottet, att de å brödsädesmarknaden sistlidna höst och denna vinter rådande förhållandena varit för lantmännen i hög grad otillfredsställande, och skulle utskottet för sin del finna det önskvärt, att förbättrade förhållanden för framtiden icke åvägbringas. Att landets rika och till kvaliteten goda skörd icke utan stora svårigheter kunnat för avsett ändamål vinna avsättning, under det att ansefliga mängder utländsk spannmål konsumerats inom landet, torde ur flera synpunkter vara betänkligt.» Ja, det är också betänkligt, när man tänker på de förhållanden, som då rådde.

Nu är det tre reservanter, som här avgivit en blank reservation, nämligen greve Hamilton samt herrar Johansson i Uppmälby och Hagfält. Jag vet icke, vilken uppfattning de ha eller vad de tänkt sig i detta avseende, men det skulle vara av intresse, om man kunde få en utredning till stånd. Det behövde enligt mitt förmenande icke bli så dyrbart, om man toge det försiktigt. Man kunde ju beställa maskiner inom landet, och därigenom kunde man i sin mån avhjälpa arbetslösheten. Frågan har så stor betydelse, att jag tycker verkligt, att man skulle försöka göra vad som göras kan, och kan man på något sätt få nytta av lagerhusen, bör man väl försöka gå fram på det sätt, som jag tänkt mig här.

Nu har man resonerat så, att lagerhusen skola ligga vid kusten eller vid hamnar, men det anser jag icke vara så behöfligt. Man har ju frihamnar dels i Göteborg och dels i Malmö, och därest lantmännen finge dessa kvarnar om hand och de skulle kunna importera behöfliga mängder av utländsk spannmål för att kunna bereda kvalitetsmjöl, skulle man kunna tänka sig, att de lade upp spannmålen antingen i Göteborg eller i Malmö, och sedan forslades den till kvarnverken, där säden skall förmalas, och då sluppe man forsla den inhemska säden från de orter, där den växt, utan man kunde i stället forsla mjölet vidare. Jag kan försäkra eder, mina damer och herrar, att innan man vidtager något i den vägen för att avhjälpa de miss-

förhållanden, som råda och fortfarande komma att råda, blir det ingen förbättring. Man har alla möjliga knep vid försäljning av mjöl, så att det är omöjligt att komma vederbörande till livs, med mindre de svenska lantmännen taga saken på allvar och försöka få fram sina egna produkter direkt till konsumenterna.

Nu är det mycket troligt, att det icke går att få kammaren med på detta förslag, därför att man ser allting så mörkt; man ser det på det sättet, att nu, när det är depressionstid, skall man icke göra någonting utan se tiden an. Men i alla fall, herr talman, kan jag icke underlåta att yrka bifall till min motion.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Utan varje tvekan har den ärade motionären fullkomligt rätt i sin uppfattning, att spannmåls-lagerhusen äro en dålig affär ur statlig synpunkt. Men det är en gammal ekonomisk regel, som lyder, att man icke skall kasta goda pengar efter de dåliga, och det är min mening, att denna regel är särdeles väl tillämplig ifråga om det projekt, som den ärade talaren gjort framställning om. Är det så, att spannmåls-lagerhusen visat sig vara en dålig affär, skall icke staten göra denna affär sämre genom att nu slå sig på att bygga kvarnar på de platser, där lagerhus är uppförda. Det är en av anledningarna och den förnämligaste anledningen till att spannmåls-lagerhusen hittills visat sig vara en så dålig affär, att dessa lagerhus äro belägna på olämpliga platser. Skall man få ett spannmåls-lagerhus att bära sig, skall det vara beläget på ett sådant sätt i förhållande till en inom orten förefintlig kvarn, att det blir minsta möjliga kostnader med avseende på transporten av såväl spannmålen som också av den färdiga kvarnprodukten. Jag skall tillåta mig som ett belysande exempel på, hur man icke skall anlägga ett lagerhus, anföra lagerhuset i Roma på Gottland. Envar känner nog till, att på Gottland finns det strängt taget icke någon verkligt modern kvarn. Det överskott av spannmål, som Gottland har, måste följaktligen transporteras från denna ö — där det för övrigt produceras rätt mycket spannmål — exempelvis till Kalmar eller till Stockholm. Men de lantbrukares spannmål, som bo norr om Visby, måste fraktas norrifrån på järnväg förbi Visby och ned till Roma järnvägs-knut, och sedan, när spannmålen skall föras bort från ön, skall den fraktas tillbaka från Roma till Visby, förbi vilken plats den passerat förut, och så till Kalmar eller Stockholm. Så är förhållandet jämväl på andra platser inom vårt land.

Jag skall icke anföra flera exempel. Detta enda tror jag kan vara alldeles tillräckligt belysande. Den ärade talaren sade, att lantmännen borde genom sina organisationer söka få inflytande över kvarnindustrien. Utan tvivel är detta en riktig tanke, och lantmännen ha också börjat handla på det sättet, i och med att de förvärvat sig kontrollen över och äganderätten till Malmö stora valskvarn, men, såsom jag tillåtit mig framhålla här i kammaren en gång förut, har Malmö stora valskvarn i sin allmänna prispolitik icke följt några andra regler än övriga kvarnar i vårt land, trots att denna kvarn äges av lantmännens organisation. Jag skulle vilja hemställa till den ära-

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-lagerhus.
(Forts.)*

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus.*
(Forts.)

de motionären, att han fortsätter på den vägen och söker förmå lantmannanorganisationerna att förvärva sig äganderätten även till Kalmar kvarn och de kvarnar, som finnas här i Stockholm o. s. v., så har man på den vägen nått målet. Det är enligt mitt förmenande så att vi för närvarande i vårt land ha tillräckligt med kvarnar. Vi skola icke bygga flera kvarnar än vi ha, utan det är nog riktigare att gå fram på den vägen, att man förvärvar sig äganderätten och därigenom kontrollen över de kvarnar, som finnas.

Med hänsyn härtill, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Jag nödgas säga några ord i denna fråga, därför att den så speciellt intresserar mig.

Jag vill villigt erkänna i likhet med motionären, att det särskilt i höstas rådde en viss svårighet för jordbrukarna att få avsättning för sin spannmål. Jag kan också medgiva, att vinstmarginalen för handelskvarnarna i vårt land är rätt vid, ja t. o. m. för vid. Men när det sedan gäller att råda bot på dessa missförhållanden kan jag inte vara med om vad motionären förordar, att staten skall bygga kvarnar på vissa platser i landet och uthyra dessa till vissa personer, varefter dessa i sin tur skulle förmåla spannmål och försälja mjöl till konsumenterna. Jag kan alltså inte följa motionären. när det gäller att råda bot på de påtalade missförhållandena, ty vad skulle detta förslag innebära för staten? Har motionären över huvud taget gjort klart för sig, vad det kostar att uppföra en modern kvarn. De medel, som staten skulle nedlägga i en stor modern mjölkvarn skulle förräntas och amorteras — det tager jag för givet. Jag är på det klara med, att, om staten bygger en mjölkvarn vid någon av lagerhusplatserna, denna kvarn icke skulle kunna hållas i gång mer än en mycket liten tid på året. Följaktligen skulle för den ringa tid, som driften kunde hållas i gång, tagas så pass stor ersättning av dem som hyra kvarnen, att man kunde förränta och amortera det där nedlagda kapitalet. Vad detta skulle betyda för mjölpriserna, kan en var förstå. Ett bifall till motionen skulle vara oekonomiskt för staten såväl som för de lantmannasammanslutningar som skulle uppehålla kvarndriften, ja även för konsumenterna. Lagerhusen äro byggda för andra uppgifter än kvarndrift. Efter vad jag kan förstå, lämpa sig lagerhusen icke alls att kombineras med kvarnar, beroende dels på deras konstruktion, dels på deras förläggningsplatser.

Jag tror, att om man vill nå det syfte, som motionären strävar till, måste man gå en annan väg. De stora handelskvarnarna i vårt land, äga den förmålningskapacitet, som erfordras för att tillgodose hela befolkningens behov av mjöl. Vi ha sålunda ingen brist på kvarnar; vi ha tvärtom för många. Att då, som den föregående ärade talaren begärde, bygga nya kvarnar, skulle sannerligen ej vara någon fördel. Skall staten bli sin egen mjölnare, är det lämpligare att gå en annan väg än den motionären föreslagit. Vill man slå ihjäl tanken på statsdrift i detta hänseende, bör man ansluta sig till motionen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus.

(Forts.)

Herr Paulsen: Herr talman! Det kunde ligga någonting i herr Osbergs motion, om det hade gällt, att staten skulle köpa in spannmål och förmåla den för egen räkning. Men att staten skulle bygga kvarnar vid lagerhusen och sedan söka sälja till allmänheten, tror jag för min del inte kan bära sig. Vi skola komma ihåg, att då borde man först förmå bagarna att baka bröd enbart av svensk spannmål, och vi veta, att bagarna förtjäna mest på att blanda in så mycket utländskt mjöl som möjligt. Det utländska mjölet är torrare, det jäser bättre, brödet blir vackrare och, det säljes lättare. Sedan finge man vänja allmänheten vid att köpa bröd av inhemsk spannmål, och det är sannerligen inte heller så lätt. Innan dessa saker hunnit bli ordentligt uppklarade, skulle svenska staten ha förlorat mycket, mycket pengar på det Osbergska experimentet. Den saken tror jag därför inte är tillrådig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Osberg: Herr talman! Herr E. A. Nilson i Örebro sade, att man inte skulle kasta goda pengar efter de dåliga. Jag upprepar emellertid vad jag sade i mitt första anförande, att vi en gång fått dessa lagerhus, att staten innehar dem i närvarande stund, och att de ha kostat åtskilliga miljoner; jag undrar då, om vi ha råd att låta dem förfalla. Skola de återigen säljas, komma nog herrarna i kvarntrusten att köpa dem — och detta är väl inte något att sträva efter.

Herr E. A. Nilson talade vidare om de olämpliga platser, på vilka dessa lagerhus ligga. Ja, men de äro dock, herr Nilson, placerade i de spannmålsproducerande trakterna av vårt land. Jag vill för övrigt minnas, att herr Nilson likaväl som de flesta av oss varit med om att bestämma platserna. Riksdagen har godkänt det förslag, som spannmålslagerhuskommittén kom med, och med stöd härav ligga de nu, där de ligga.

Det förhåller sig inte alls så, att man behöver ha kvarnverken förlagda vid kusten, utan man kan lika gärna föra den importerade spannmålen, som behövs för uppblandning, utifrån, förmåla den vid de centrala platser, där dessa lagerhus ligga, och sedan skicka ut mjölet. Det är lika lämpligt att sända mjölet som *spannmålen* som sådan.

Att förvärva kvarnar är — det får jag lov att säga — lättare sagt än gjort. Om man från lantmannahåll skulle komma ned till herr Jeansson i Kalmar och be att få köpa hans kvarn, vad tror herr Nilson man då skulle få för besked? Jag tror, att det bleve ett nekande svar.

Herr Magnusson i Kalmar spelade på samma instrument som herr Nilson. Han tyckte inte det var lämpligt, att man skulle besvära sig med denna sak; man borde låta allt gå som det har gått, och låta spannmålshandlarna och kvarnägarna misshandla lantbrukarna så mycket som helst. Har man den uppfattningen, skall man

Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

naturligtvis inte bry sig om någonting, men jag hade tänkt, att man skulle försöka göra ett försök att förebygga dessa missförhållanden. Detta tycker jag skulle vara angeläget icke minst ur konsumenternas synpunkt, då man i så fall kunde få billigare mjöl. Jag skall säga herr Magnusson i Kalmar, att man är inte betjänt med att kasta ut det ena tiotalet miljoner efter det andra till mellanhänderna i spannmålshandlingen. Det gagnar inte landet, det gagnar inte dem, som producera säden, det gagnar till slut inte dem, som skola äta upp mjölet. Kunde man på något sätt närma sig en lösning av denna fråga, tycker jag, att man borde vara ense att göra en ansträngning. Vill man bara sätta till de krafter, som finnas, skulle det vara möjligt att åstadkomma ett resultat på den vägen. Vår spannmålshandling är av alltför stor betydelse för folknärningen, att den skulle kunna avpollteras med några vackra gester och med några ord om, att lagerhusen ligga på olämpliga ställen, att de kosta för mycket o. s. v.

Också jag vet, att det finns alldeles tillräckligt med kvarnverk för närvarande, men det nuvarande tillståndet gagnar icke vare sig producenterna eller konsumenterna; det är våra trustherrar, som skära vinsterna. Hur var det t. ex. med Malmö valskvarn, innan lantmännens riksförbund köpte den? Den var överflödig; den gick upp i trusten, och det betalades 6 % på vad den kostade. Så låg det till, innan den blev köpt av lantmannasammanslutningen. Vi ha visserligen för många kvarnverk i landet, men vi ha som sagt intet gagn av dem, utan vår spannmålshandling har kommit på avvägar.

Herr talman! Jag anser, att frågan är av den stora vikt, att man skulle kunna kosta på sig en votering härvidlag. Jag tror, att det skulle vara intressant att se, huru saken uppfattas i kammaren. I varje fall tycker jag, att en utredning icke skulle vara ur vägen. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr B ä r g i Katrineholm: Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att be herr Osberg avstå från att begära votering. Jag skulle dessutom vilja säga, att jag har en viss benägenhet för att hjälpa herr Osberg i denna fråga, men jag vågar knappt, ty han pratar så mycket — och detta har alltid små utsikter att vinna gehör.

Jag anser mig skyldig att upplysa kammaren om att det inte är alla, som anse ifrågavarande projekt vara så tokigt, som de flesta här i kammaren tyckas mena. Vid spannmålslagerhuset i Vara, som ändå inte ligger så särdeles väl till, planlägges det för närvarande att uppbygga en kvarn; det kan kanske vara en tröst för herr Osberg, att ett kvarnverk kommer till stånd vid lagerhuset i alla fall. Herr Osbergs tanke är som sagt enligt min mening icke så vansinnig, som man här velat göra gällande. Jag tror nog, att det hade varit skäl att undersöka, huruvida man inte på något ställe kunde utnyttja dessa dyrbara lagerhus genom att anordna kvarnverk för förmalning av spannmål för statens räkning — härpå vill man emellertid tydligen inte ens tänka.

Herr talman! Jag har i frågans nuvarande läge intet yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr tal-
mannan propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels
oek på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motio-
nen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang.
inrättande av
kvarnverk vid
statens spannmåls-
lagerh.u.c.
(Forts.)*

§ 9.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 23, i
anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 3 mom. 13 tryck-
frihetsförordningen; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hem-
ställan.

§ 10.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens
skrivelser till Konungen:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-
fällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till-
fällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-
tidstillägg åt biskoparna i Växjö stift K. L. Lindberg, i Härnösands
stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-
tidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-
tidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-
tidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstal-
ter för yrkesundervisning;

nr 185, i anledning av riksdagens år 1921 församlade revisorers
berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte där-
till hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år
1920; och

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-
tidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsan-
stalter.

§ 11.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till
paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 62, angående förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i
förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga sär-
skild avgift vid vissa offentliga nöjestillställningar;

nr 63, angående lag om ändrad lydelse av 26 kap. 4 § byggnings-
balken;

nr 64, rörande förordning angående befrielse i vissa fall från
erläggande av lastpenningar;

- nr 65, angående befrielse från stämpelavgift i visst fall;
- nr 66, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;
- nr 67, angående förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m.;
- nr 68, rörande förordning angående beskattning av socker;
- nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 253 angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;
- nr 70, rörande Kungl. Maj:ts proposition nr 254 i fråga om lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av 9 § i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;
- nr 71, rörande viss ändring i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster;
- nr 72, angående inrättande av en särskild hovrätt för de fyra nordligaste länen;
- nr 73, rörande lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart;
- nr 74, angående förslag till förordning om luftfart;
- nr 75, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen;
- nr 76, angående förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1923 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.; samt
- nr 77, angående användande av riksbankens vinst för år 1921.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutionsutskottets memorial:

nr 26, i anledning av en inom första kammaren jämlikt § 57 riksdagsordningen gjord anmälan om anledning till anmärkning mot det i januari 1921 fungerande statsrådet; och

nr 27, i anledning av en inom första kammaren jämlikt § 57 riksdagsordningen gjord anmälan om anledning till anmärkning mot statsrådet och chefen för försvarsdepartementet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära befattningshavare;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa kompanichefer vid Bohusläns regemente från dem ådömd ersättningsskyldighet;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida användningen av Jämtlands roteringskassa;

nr 104, i anledning av vissa framställningar i Kungl. Maj:ts proposition angående lönefrågor vid armén och marinen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen m. m.;

nr 106, angående vissa anslag under fjärde huvudtiteln;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för drift och underhåll av personautomobiler;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag för inköp av vissa båtar och prämar;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag till universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ekklesiastikåret 1922—1923 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållandena för befattningshavare vid lots- och fyrstaten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under riksstatens sjätte huvudtitel gjorda framställningar om anslag till vägar m. m. jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beredande av medel för återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens bränslekommission anvisade anslag;

bevillningsutskottets memorial:

nr 50, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911 ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 51, angående beviljande av medel till särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse jämte en i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 67, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för en tjänsteman i riksbanken samt vissa befattningshavare vid Tumba bruk; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående beskattning av socker m. m., i vad propositionen avser pensionsförhållanden m. m.;

första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutet preliminärt avtal ävensom i ämnet väckta motioner;

andra särskilda utskottets memorial, nr 6, angående arvode åt dess sekreterare m. fl.; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *Pettersson* i Köping under 2 dagar fr. o. m. den 29 maj och
 » *Poppius* likaledes » 2 » » » 29 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,7 på natten.

In fidem
Per Cronvall.